Stenografični zapisnik

šestnajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dne 2. oktobra 1913.

Navzoči: Prvosedník: Deželni glavar dr. Ivan Šusteršič. — Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik ekscelenca baron Teodor Schwarz, c. kr. dvorni svetnik Viliem vitez Laschan pl. Moorland in c. kr. deželnosodni svetnik Henrik Sturm. — Vsi člani razen: Knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič. — Zapisnikar: Dr. Karol baron Born in dr. Ivan Zajec.

DNEVNI RED:

1. Naznanila deželnozborskega predsedstva.
2. Poročilo ustavnega in občinskega odseka:
   a) glede spremembe zakona o občinskih posredovalnih uradih (k prilogi 94.);
   b) o načrtu zakona glede pobiranja kanalske pristojbine v deželnem stolnem mestu Ljubljani (k prilogi 116.);
3. Poročilo upravnega odseka:
   a) o samostalnem predlogu poslanca Jakliča in tovarišev glede odprave »jezbic« v Čabranki in Kolpi (št. XXXV);
   b) o samostalnem predlogu poslanca prof. Jarca in tovarišev glede izpremembe voznega reda brzovlaka na progi Jesenice—Ljubljana (št. XXXVI);
   c) o dovolitvi za pobiranje nad 20% doklad za cestne namene (k prilogi 111.);
   č) o vladni predlogi glede dopolnila zemljiških knjig s sprejetjem javne imovine (k prilogi 91.);
   d) o prošnji županstva občine Tomišelj za uravnavo odtoka vode iz jezera poleg vasi Jezero (195/Pet.);
   e) o načrtu zakona glede uravnave deželne ceste Črnomelj—Vinica v črnomaljskem skladnem okraju (k prilogi 115.);
   f) o načrtu zakona glede zgradbe vodovoda v občinah Stari trg in Dolenja Podgora (k prilogi 132.);

Stenographischer Bericht

der sechzehnten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 2. Oktober 1913.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Dr. Ivan Šusteršič. — Regierungsvertreter: K. k. Landespräsident Exzellenz Theodor Freiherr von Schwarz, k. k. Hofrat Wilhelm Laschan Ritter von Moorland und k. k. Landesgerichtsrat Heinrich Sturm. — Sämtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Fürstbischof Dr. Anton Bonaventura Jeglič. — Schriftführer: Dr. Karl Freiherr von Born und Dr. Ivan Zajec.

TAGESORDNUNG:

1. Mitteilungen des Landtagspräsidiums.
2. Bericht des Verfassungs- und Gemeindeausschusses:
   a) betreffend die Änderung des Gesetzes über die Gemeindevermittlungsämter (zur Beilage 94);
   b) über den Gesetzentwurf betreffend die Einhebung der Kanalgebühr in der Landeshauptstadt Laibach (zur Beilage 116).
3. Bericht des Verwaltungsausschusses:
   a) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Jaklič und Genossen betreffend die Entfernung der Buhnen in der Čabranka und Kulpa (Nr. XXXV);
   b) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Prof. Jarc und Genossen inbetreff Änderung des Fahrplanes des Eilzuges in der Strecke Assling—Laibach (Nr. XXXVI);
   c) betreffend die Bewilligung zur Einhebung von 20% übersteigenden Umlagen zu Straßenzwecken (zur Beilage 111);
   č) über die Regierungsvorlage inbetreff Ergänzung der Grundbücher durch Aufnahme des öffentlichen Gutes (zur Beilage 91);
   d) über die Petition des Gemeindeamtes Tomišelj um Regulierung der Wasserabflusses aus dem See bei der Ortschaft Jezero (195/Pet.);
   e) über den Gesetzentwurf betreffend die Regulierung der Landesstraße Tschernembl—Weinitz im Straßenkonkurrenzbezirke Tschernembl (zur Blg. 115);
   f) über den Gesetzentwurf betreffend den Bau der Wasserleitung in den Gemeinden Altenmarkt und Unterberg (zur Beilage 132);

g) o prošnji vasi Javorovica, občina Št. Jernej, za napravo vodovoda (200/Pet.);

h) o samostalnem predlogu poslanca dr. Pegana in tovarišev o uredbi osebnih zadev c. kr. državne policije v Ljubljani (št. XXXVII).

4. Poročilo finančnega odseka:
a) o računskem zaključku deželne banke za l. 1912. (k prilogi 127.);
b) o računskem sklepu deželnega zaklada za l. 1911. (k prilogi 88.);
c) o računskem sklepu deželnega zaklada za l. 1912. (k prilogi 124.);
č) o proračunu deželnega zaklada za l. 1913 (k prilogi 96.);
d) o prošnjah »Zavoda za pospeševanje obrti na Kranjskem« v Ljubljani za podporo oziroma denarni prispevek in za pospeševanje obrtno-strokovne literature (Pet. 122, 133 in 135);
e) o prošnjah cestarjeve vdove Marije Koletič, deželnega pomožnega uradnika Miroslava Korena ter bivših dacarjev Jakoba Hladnika in Nikolaja Peljhana za podelitev podpor oziroma miloščin (Pet. 163, 168, 181 in 188).

g) über die Petition der Ortschaft Javorovica, Gemeinde St. Bartlmä, um Errichtung einer Wasserleitung (200/Pet.);
h) über den selbständigen Antrag des Abgeordneten Dr. Pegan und Genossen betreffend die Regelung der Personalangelegenheiten der k. k. Staatspolizei in Laibach (Nr. XXXVII).

4. Bericht des Finanzausschusses:
a) über den Rechnungsabschluß der Landesbank für das Jahr 1912 (zur Beilage 127);
b) über den Rechnungsabschluß des Landesfonds für das Jahr 1911 (zur Beilage 88);
c) über den Rechnungsabschluß des Landesfonds für das Jahr 1912 (zur Beilage 124);
č) über den Voranschlag des Landesfonds für das Jahr 19113 (zur Beilage 96);
d) über die Petition des »Zavod za pospeševanje obrti na Kranjskem« in Laibach um Subvention respektive Unterstützung und um Förderung der gewerbefachlichen Literatur (Pet. 122, 133 und 135);
e) über die Petition der Straßeneinräumerswitwe Maria Koletič, des Aushilfsbeamten Miroslav Koren, sowie der gewesenen Bestellten Jakob Hladnik und Nikolaus Peljhan um Unterstützungen respektive Gnadengaben (Pet. 163, 168, 181 und 188).

Začetek seje ob 10. uri 5 minut dopoldne. — Beginn der Sitzung um 10 Uhr 5 Minuten vormittags.

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Otvarjam sejo in konštatiram sklepčnost. Zapisnikarjem današnje seje imenujem gospoda poslanca barona Borna in gospoda poslanca dr. Zajca.

K prvi točki:

1. Naznanila deželnozborskega predsedstva

imam omeniti, da je kot vladni zastopnik navzoč poleg običajnih zastopnikov vlade še gospod sodni svetnik Sturm.

Gospod poslanec Gangl je naznanil, da umakne svoj nujni predlog, ki ga je vložil dne 24. septembra 1913 v zadevi splošne in enake volilne pravice za deželni zbor kranjski, pridržuje si pravico, da bo v proračunski debati navedel to, kar je mislil navajati pri utemeljevanju nujnosti tega predloga. Vloženih je bilo več interpelacij in nujnih predlogov, in sicer:

1. Interpelacija gospodov poslancev Matjašiča in tovarišev na gospoda deželnega predsednika zaradi preložitve klancev na državni cesti med Novim mestom in Mirno pečjo. (Glej dodatek I. — Siehe Anhang I.)

2. Interpelacija gospodov poslancev Matjašiča in tovarišev na gospoda deželnega predsednika v zadevi preložitve klancev na Karlovski cesti pri Metliki. (Glej dodatek II. — Siehe Anhang II.)

3. Interpelacija gospodov poslancev Reisnerja, Gangla in tovarišev na gospoda deželnega predsednika v zadevi takozvane dr. Filip Zaplotnikove nemške premijske ustanove. (Glej dodatek III. — Siehe Anhang III.)

Te interpelacije izročim Njega ekscelenci gospodu deželnemu predsedniku.

Nadalje je bilo vloženih več interpelacij na deželnega glavarja, in sicer:

Interpelacija gospodov poslancev Dermastia, Matjašič in tovarišev glede zgradbe ceste čez Tančogoro v črnomaljskem okraju. (Glej dodatek IV. — Siehe Anhang IV.)

Interpelacija gospodov poslancev Matjašič, Dermastia in tovarišev v zadevi uravnave potoka Nerajčice v občini Dragatuš. (Glej dodatek V. — Siehe Anhang V.)

Interpelacija gospodov poslancev Dermastia, Matjašič in tovarišev glede gradnje ceste Draši či—Kermačina—deželna meja. (Glej dodatek VI. — Siehe Anhang VI.)

Interpelacija gospodov poslancev Pirc in tovarišev zaradi zgradbe železobetonskega mostu čez Sušico na progi kolodvorske ceste Škofjaloka—Trata. (Glej dodatek VII. — Siehe Anhang VII.)

Nadalje interpelacija gospodov poslancev Adolfa Ribnikarja in tovarišev zaradi prevzetja ceste Kostanjevica—Osterc na deželni cesti. (Glej dodatek VIII. — Siehe Anhang VIII.)

Interpelacija gospodov poslancev Ribnikarja in tovarišev v zadevi gradnje deželne ceste od Črnomlja čez Tančogoro v Poljanski dolini. (Glej dodatek IX. — (Siehe Anhang IX.) V isti zadevi so vložili interpelacijo tudi gospodje poslanci Dermastia in tovariši.

Potem je vloženih nekaj nujnih predlogov, in sicer:

Nujni predlog gospodov poslancev dr. Trillerja in tovarišev zaradi preureditve ljubljanske telefonske mreže in razširjenja telefonske centrale. (Glej dodatek X. — Siehe Anhang X.)

Nujni predlog istih gospodov poslancev v zadevi prezidave južnega kolodvora v Ljubljani v centralni kolodvor. (Glej dodatek XI. — Siehe Anhang XI.)

Nujni predlog gospodov poslancev Cirila Pirca in tovarišev za podržavljenje c. kr. poštnega in brzojavnega urada v Kranju. (Glej dodatek XII. — Siehe Anhang XII.)

Nadalje je bilo vloženih nekaj samostalnih predlogov, in sicer:

Samostalni prndlog gospodov poslancev Povšeta, Vehovca in tovarišev v zadevi pokončevanja poljedelstvu škodljivih mrčesov. (Glej dodatek XIII. — Siehe Anhang XIII.)

Ga odkažem kmetijskemu odseku.

Samostalni predlog gospodov poslancev Zabreta in tovarišev zaradi pokončevanja malih polžev. (Glej dodatek XIV. — Siehe Anhang XIV.)

Ga odkažem kmetijskemu odseku.

Samostalni predlog gospodov poslancev Dularja, Hladnika in tovarišev za povzdigo sadjarstva. (Glej dodatek XV. — Siehe Anhang XV.)

Ga odkažem kmetijskemu odseku.

Samostalni predlog gospodov poslancev Dularja, Hladnika in tovarišev za napravo mostu čez Krko pri Cerkljah. (Glej dodatek XVI. — Siehe Anhang XVI.)

Ga odkažem upravnemu odseku.

Samostalni predlog gospodov poslancev Hladnika in tovarišev za napravo deželne ceste II. vrste od Št. Ruperta čez Hom na Gradišče. (Glej dodatek XVII. — Siehe Anhang XVII.)

Ga odkažem upravnemu odseku.

Samostalni predlog gospodov poslancev Hladnika in tovarišev zaradi naprave mostu čez Krko pri Mršeči vasi. (Glej dodatek XVII. — Siehe Anhang XVII.)

Ga odkažem upravnemu odseku.

Samostalni predlog gospodov poslancev Hladnika in tovarišev glede osuševanja travnikov ob Bistrici in Mirni v Št. Ruperški občini. (Glej dodatek XIX. — Siele Anhang XIX.)

Ga odkažem kmetijskemu odseku.

Samostalni predlog gospodov poslancev pl. Schollmayer-Lichtenberg in tovarišev v zadevi spremembe § 11. novega cestnega zakona. (Glej dodatek XX. — Siehe Anhang XX.)

Ga odkažem upravnemu odseku.

Potem je vloženih še nekaj interpelacij na deželnega glavarja, in sicer:

Interpelacija gospodov poslancev Bartola in tovarišev v zadevi uravnave potoka Bistrica v občinah Sodražica in Ribnica. (Glej dodatek XXI. — Siehe Anhang XXI.)

Interpelacija gospodov poslancev Perhavca in tovarišev v zadevi živinske zavarovalnice. (Glej dodatek XXII. — Siehe Anhang XXII.)

In končno interpelacija poslancev Perhavca in tovarišev glede regulacije reke Vipave. (Glej dodatek XXIII. — Siehe Anhang XXIII.)

Na vse te interpelacije bom odgovoril v eni prihodnjih sej.

S tem je rešena ta točka dnevnega reda in prehajamo k 2. točki dnevnega reda:

2. Poročilo ustavnega in občinskega odseka: a) glede spremembe zakona o občinskih posredovalnih uradih (k prilogi 94.);

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Zabret:

Visoka zbornica! Zakon o občinskih posredovalnih uradih je bil v 1. odstavku dvomljiv in zaraditega je bilo potem vloženih nekoliko pritožb. Deželni odbor je pa tudi uvideval, da je v korist našega ljudstva, da se ustanove ti posredovalni uradi in je zaraditega predlagal, da deželni zbor sklene, naj bo ustanovitev občinskih posredovalnih uradov obligatorna.

Ustavni in občinski odsek se je o tem posvetoval ter predlagal:

»Visoki deželni zbor skleni:

1. Priloženemu zakonskemu načrtu se ustavno pritrdi,

2. deželnemu odboru se naroča, da temu zakonskemu načrtu izposluje Najvišje potrjenje.«

Deželni glavar:

Otvarjam debato. K besedi se je oglasil, in sicer kontra, gospod poslanec dr. Novak.

Poslanec dr. Novak:

Visoka zbornica! Nisem noben principijelen nasprotnik občinskih posredovalnih uradov, čeprav sem mnenja, da vsaj v današnjih razmerah občinski posredovalni uradi ne morejo funkcionirati s tistim uspehom, kakor bi bilo morda želeti. So v deželi, častiti gospodje, politične strasti tako razvnete, da je težko pričakovati, da bi manjšina v kaki občini mogla zaupati od večine določenim ali izvoljenim funkcionarjem teh občinskih posredovalnih uradov. Če pa tega zaupanja ni, potem so občinski posredovalni uradi zgolj karikatura inštitucije same. Še manj pa je misliti na uspešno funkcioniranje tamkaj, kjer se občini tak posredovalni urad naravnost oktroira. Častiti gospodje, ti občinski posredovalni uradi se po mojem mnenju vsaj do sedaj še niso prav nič izkazali in ne protivijo se jim morda samo mesta — proti mestom je ta predlog v prvi vrsti vložen — ampak tudi kmečke občine. Kmečke občine se pritožujejo, da posredovalni uradi nimajo zadostne sankcije za izvrševanje svojih sklepov. No, pa recimo, da je po deželi, koder ni sodišč, semtertje umestna ustanovitev teh uradov, prav gotovo pa to ni umestno v krajih, kjer je že sodišče upostavljeno. Gospodje, poravnave in mirno urejevanje spornih zadev, civilnih in kazenskih, že dandanes sodišča sama opravljajo. S tem pa, da se mesta, kjer se nahajajo sodišča, silijo ali prisilijo, da ustanove še posredovalne urade, se bodo pa materijelno občutno obremenila. Gospodje, ljubljanska mestna občina bo morala ustanoviti cel biro s posebnimi uradniki, dve do tri konceptne moči, potem pa primerno število pisarniških moči, kar bo letos stalo na tisoče, in vse to po mojem mnenju brez vsake potrebe. Prebivalstvo v Ljubljani se obrača lahko do sodišč v Ljubljani in tamkaj lahko sklepa vse poravnave. Jaz za svojo osebo sem proti vsaki sili in naravno tudi proti tisti sili, ki sili posamezne občine, da morajo ustanoviti posredovalne urade, katerih se občine branijo. Občina, ki sklene posredovalni urad, naj ga ima, druge pa, katere tega nočejo, pa pustite na miru in naj bodo po svoji fazoni srečne in zveličane. Mestom provzročate s tem precej občutna bremena, in sicer v korist državе. Do sedaj je bila zadeva sodstva stvar državе in tudi dotične stroške je morala nositi država, sedaj bo pa del teh stroškov prešel na občino, to je stroški za take posredovalne urade.

Torej stališče naše stranke je, da se branimo proti nasilnemu pomirjevanju in poravnavanju in da se branimo nepotrebnih stroškov. Zato bo stranka, kateri imam čast pripadati, glasovala proti predlogu gospoda poročevalca.

Deželni glavar:

K besedi pride nadaljnji vpisani kontragovornik gospod poslanec dr. Eger.

Abgeordneter Dr. Eger:

Hohes Haus! Wir haben seinerzeit für das Gesetz vom 27. September 1911, L.-G.-Bl. Nr. 45, gestimmt, mit dem die fakultativen Vermittlungsämter geschaffen wurden und durch

welches den Gemeinden das Recht eingeräumt beziehungsweise die Möglichkeit gegeben wurde, solche Vermittlungsämter zu errichten. Hingegen sind wir nicht in der Lage, für den absoluten Zwang, für die obligatorische Errichtung von Vermittlungsämtern einzutreten, und zwar sind die Gründe hiefür zweierlei: sachliche und politische.

Das Gesetz gilt jetzt schon einige Jahre, und meiner Ansicht nach sind die Erfahrungen, die man auf Grund des Gesetzes gesammelt hat, nicht derartige, um sich für die Vermittlungsämter begeistern zu müssen, denn die Tätigkeit, die sie entfaltet haben einerseits in Straf-, anderseits in Zivilsachen, ist nicht darnach angetan. In Strafsachen ist es häufig vorgekommen, daß Sühnversuche nur den Anlaß und die Grundlage für neue Ehrenbeleidigungen gebildet haben, mit denen sich der Strafrichter beschäftigen mußte. Also ist eine wesentliche Entlastung des Übertretungsrichters nicht erfolgt. Was die Tätigkeit der Vermittlungsämter in Zivilsachen anbelangt, so werden mir die Herren, welche mehr mit Grundstreitigkeiten und mit der Austragung derselben zu tun haben, zugeben müssen, daß nicht nur juridische Kenntnisse, die nur an der Hochschule erworben werden können, sondern direkt auch eine längere Erfahrung dazu gehört, um für die Austragung von Streitigkeiten in Eigentums- und Besitzfragen jene Fähigkeiten zu besitzen, die notwendig sind, um zwischen den Streitteilen ein Abkommen zu finden und zu treffen, welches dauernd geeignet ist, Fehde und Hader zu beseitigen und zwischen Nachbarn normale Verhältnisse zu schaffen.

Zudem vergeht fast keine Landtagssession, ohne daß unsere Gemeinden verkleinert würden. Es gibt in Krain schon eine Anzahl von Gemeinden mit 400 bis 500 Einwohnern. Von solchen Gemeinden ist es wohl schwer zu verlangen, daß sie eine Person finden, die in der Lage wäre, oft komplizierte Streitigkeiten zu schlichten und zu ordnen und den Gerichten die Arbeit abzunehmen. (Poslanec — Abgeordneter Ribnikar: »Saj je župnik tukaj!«)

Wenige größere Gemeinden werden in der Lage sein, sich zu diesem Zwecke einen Sekretär zu halten, der auf eine juristische Praxis zurückblicken kann; kleinere Gemeinden können sich überhaupt keinen Sekretär halten. Die Erfahrungen, die wir gemacht haben, sind auch nicht derartige, daß man einen Grund hätte, eventuell mehreren Gemeinden, die ein Vermittlungsamt nicht schaffen wollen, einen Zwang aufzuerlegen, ein solches Amt zusammen zu errichten.

Und damit komme ich auch schon zum zweiten Grunde, der uns nötigt, gegen die obligatorische Errichtung von Vermittlungsämtern Stellung zu nehmen. Es ist ein politischer Grund. Nicht politisch in jener Richtung, wie sie die politischen Debatten der letzten Tage gezeigt haben; uns handelt es sich nicht um einen politischen Gegensatz, sondern lediglich um die Wahrung der Gemeindeautonomie in gewissen Grenzen, soweit dies die öffentlichen Rücksichten zulassen. Die Erfahrungen, die wir mit den Vermittlungsämtern gemacht haben, sind nun nicht derartige, daß wir uns entschließen könnten, den Gemeinden auch in dieser Richtung einen Zwang aufzuerlegen und sie dazu zu verhalten, Vermittlungsämter zu errichten.

Wir werden daher, wie bereits bemerkt, gegen das Gesetz stimmen.

Deželni glavar:

K besedi je dalje oglašen, in sicer pro, gospod poslanec dr. Pegan.

Poslanec dr. Pegan:

Visoka zbornica! Tovariš gospod dr. Novak je trdil, da so naši posredovalni uradi, ki so ustanovljeni po prvotni postavi, nekaka karikatura ali da bodo vsaj postali na podlagi novega zakona. Visoka zbornica! Jaz sem se oglasil k besedi zaradi tega, da označim stališče ljudstva, katero zastopati mi je čast. Naše ljudstvo se je opetovano, in sicer precej splošno izreklo, da so nam hvaležni za to, ker smo to inštitucijo ustanovili. To se je mnogokrat poudarjalo ter so se ljudje samo nad tem pritoževali, da imajo občinski posredovalni uradi premalo oblasti in pravice. Zaradi tega tožijo in pravijo, da nimajo prisilnih sredstev, da bi ljudi prisilili, da pridejo k poskusnim spravam, potem pa da nimajo jurisdikcije v malih stvareh, kakor jo imajo na primer na Hrvaškem. Gospodje, to naši ljudje žele in jaz povzamem tukaj priliko, da na tem mestu povem, da nismo mi krivi, da nimajo občinski posredovalni uradi več pravic. Mi bi jim te radi dali, ampak ovirali so nas pri tem državni okvirni zakoni.

Tedaj kakor rečeno, ljudstvo se je sprijaznilo s temi posredovalnimi uradi in se jih tudi močno poslužuje. Priznam, da danes še nimamo tistega efekta, kakor bi ga radi, ampak ljudstvo je treba počasi vzgajati, da se bo zavedalo, kaj so posredovalni uradi in kako vrednost da imajo, na drugi strani je pa treba vzgajati tudi občinske može, ki naj bodo zaupniki teh uradov. Gospod dr. Novak pravi, da je naše ljudstvo po deželi razburjeno tako, da ne more imeti zaupanja do tistih posredovalnih uradov. Gospodje, jaz mislim, da je ta trditev nekoliko deplacirana, ker nimajo posredovalni uradi nobene jurisdikcije. Če bi mi hoteli govoriti in pripovedovati, da nimamo

zaupanja do nekaterih uradov, potem bi storij ne bilo nikoli konca. Torej nikar se pritoževati, to bi mogli storiti kvečjemu mi. Sicer pa posredovalni uradi nimajo jurisdikcije, torej se ne more nobenemu krivica goditi, in jaz ne vem, zakaj se potem zanaša politika vmes. Razlogi, zakaj jih nočete, že veliko govore, in ti razlogi imajo res neko politično ozadje.

Nekoliko stvaren se zdi človeku na prvi pogled ugovor, da bodo občine obremenjene s stroški za posredovalne urade, zlasti pa da bo s tem posebno prizadeta Ljubljana in pa one občine, ki imajo na svojem sedežu sodišča. Visoka zbornica, brez vprašanja bo to občine nekaj stalo. Gotovo je pa, da to občine ne bo toliko stalo, kakor bi pa stale pravde, katere ta razsodišča s poti spravljajo. Torej tukaj ne gre za občinsko blagajno, ampak za splošno ljudsko premoženje. Vzgajajte svoje ljudi, da bodo pravilno postopali in skušali poravnati svoje spore. Priznam, da mi je znan slučaj, kjer se pri posredovalnem uradu ni nič doseglo, ker je imel zaupnik interes na tem, da se ljudje ne poravnajo, ampak še bolj razdražijo, ker je bil prijatelj enega gospodov, ki lahko veliko zasluži, če se ljudje ne poravnajo. Takih slučajev, kakor jih ima v mislih gospod dr. Eger, je meni znan samo eden! Če so njemu znani kaki drugi slučaji, da so se ljudje še bolj razburili in so iz tega zrastle nove pravde, priznam, da je ta možnost dana. Nasprotno je pa tudi jako veliko posredovalnih uradov, ki dobro poslujejo; pa če bi se tudi to zgodilo, kar trdi gospod dr. Eger, vendar to še ni nič takega, saj se tudi pred sodno razpravo dogajajo večkrat stvari, katere bi se ne smele goditi. Tudi pred sodno dvorano, in še celo pred sodnikom, se včasih mečejo injurije in psovke v obraz in bi se torej potemtakem sodne razprave tudi ne smele vršiti. Pa to so samo izjemni slučaji, to je stvar temperamenta, in seveda, če je kdo takega temperamenta, da misli, da bo naredil kake nove žalitve, saj lahko doma ostane. Treba bo pa, gospodje, na vsak način obligatorno to uvesti, ker sicer pridemo do neuspehov posredovalnih uradov, kajti če bodo ljudje videli, da niso prisiljeni priti k poravnavam, potem bodo začeli to opuščati. Obligatorne posredovalne urade imajo na Vorarlberškem in tam so se obnesli silno dobro, in kakor nam kaže štatistika, se je silno veliko kazenskih slučajev spravilo s sveta.

Pomisleki gospoda dr. Egerja zaradi malih občin, češ, da le male občine ne bodo mogle zmagati stroškov (Klici na levi — Rufe links: »Še lažje!«) so neutemeljeni. Usojal bi se ga opozoriti na prvotni zakon, iz katerega bo razvidel, da se posameznim občinam, ki so naznanile deželnemu odboru bodisi iz lastnega nagiba, da ne morejo ustanoviti posredovalnega urada, pomaga s tem, da se lahko priklopijo kaki drugi občini. Saj se lahko več občin združi, da imajo skupen posredovalni urad in skupnega tajnika, ki inštruira in poučuje zaupnike posredovalnega urada. Torej to ne bi veliko stalo in pomislekov zaradi malih občin tedaj ni. Jaz mislim, da utegnejo biti pomisleki tako s strani narodno-napredne stranke, kakor tudi s strani veleposestva bolj političnega značaja. Stvarno pa kaže na vsak način uvesti obligatorno ustanovitev občinskih posredovalnih uradov in zato priporočam predlog upravnega odseka. (Odobravanje na levi — Beifall links.)

Deželni glavar:

K besedi se je oglasil gospod poslanec Drobnič.

Poslanec Drobnič.

Visoka zbornica! Dovolite mi samo par besed. Pri nas sicer nimamo posredovalnega urada, ampak jaz iz lastne skušnje vem, kolikega pomena so taki uradi, ker jaz kot župan že drugo leto vodim take poravnave. Pridejo ljudje v občinski urad in sami prosijo in pravijo, dajte nas povabiti, da se poravnamo. Enkrat sem prišel v dotiko z gospodom sodnim svetnikom pred sodiščem, kjer sta imela dva soseda neko lastninsko pravdo, ki je stala že 1000 K. Gospod svetnik mi je rekel, da bo ta pravda še zelo draga in da naj jaz kot župan pokličem dotični stranki v občinski urad in naj jih poskusim poravnati. Jaz sem jih torej povabil in sem se trudil toliko časa, da sem jih poravnal, da so pokrili tiste stroške 1000 K in še danes so mi dotični sporniki za to hvaležni. Zatorej, visoka zbornica, jaz ne bom nič drugega navajal, ampak najprisrčnejše pozdravljam ta predlog ustavnega odseka, ker bo v veliko varstvo kmečkega premoženja. Jaz upam, da bodo ljudje toliko pametni, da se bodo poravnali pri posredovalnem uradu, če pa se ne bodo mogli tam poravnati, gre pa stvar lahko tudi naprej. Vendar pa mislim, če bodo v posredovalnem uradu sedeli pametni možje, da se jim bodo posrečile poravnave v občinskem uradu, in zato najprisrčnejše pozdravljam misel, da se uvede prisilna ustanovitev mirovnih sodišč in samo želim, da bi se to čimpreje zgodilo. (Odobravanje in ploskanje na levi — Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

Do besede pride sedaj gospod poslanec Demšar.

Poslanec Demšar:

Visoka zbornica! Mislim, da mi ni treba posebej poudarjati, da so tožbe največja nesreča za kmeta, in je torej po mojem mnenju

največja sreča, če se te tožbe poravnajo. Ne rečem, da nimajo že sodniki kolikor toliko dolžnost pravdo poravnati, saj prakticira se tako, ali v oddaljenih krajih se to velikokrat ne da izvršiti. Dobro je pa tudi, ako gredo na roko kmetu in mirovnemu sodišču, da se potem doseže poravnava. V naši občini se je posredovalni urad do danes silno dobro obnesel in občani, ne samo pristaši S. L. S., ampak tudi pristaši nasprotne stranke (Klici na levi — Rufe links: »Vsak pameten človek!«) so hvaležni, da se je ta urad ustanovil. Glavna reč je, da so v posredovalnem uradu možje, ki znajo poravnati in gledajo na to, da se razrazpori ne pomnože. Vzemimo slučaj človeka, ki stoji pred tožbo. Momentano bi mogoče tožil radi razžaljenja časti, gotovo pa je, da bo večinoma vsak rajše videl, da mu ni treba delati dolgih potov in stroškov. Ali vzemimo, da nastanejo kaki spori med dvema sosedoma, če sta tudi politična nasprotnika, imata pa gospodarske iste interese in zaradi tega bosta gotovo rajše videla, da se poravnata doma, kakor pa da bi nastalo med njima še večje nasprotstvo. Torej to so stvari, ki zahtevajo poravnave in glede katerih je želeti, da se posreduje. Moram reči, da jaz nisem v posredovalnem uradu, ampak ta urad se je v naši občini silno dobro obnesel in vsi ljudje želijo, da bi to še naprej tako šlo in naprej tako ostalo. Torej kar je do sedaj bilo fakultativno in kar se je pokazalo kot dobro, je po mojem mnenju popolnoma prav, da postane obligatorično. Koliko je za človeka prisilnega v duševnem življenju, ampak je dobro. Koliko se ljudje pritožujejo, če se jih sili v šolo. Torej če se postavimo na stališče, da šol ni treba, zakaj jih potem silite. Ampak šole so dobre in prav je, da se ljudje prisilijo, da šole obiskujejo. Mislim, da je trditev, da so ti uradi političnega značaja, neutemeljena. Posredovalni uradi so samo gospodarskega pomena, kdaj se je ustanovitev teh uradov že želela in mi smo zadovoljni s to napravo, ki je izmed velikih naprav, sklenjenih v deželnem zboru, ena najvažnejših. Seveda, gospodje advokati s tem niso zadovoljni, ker so pri tem prizadeti kolikor toliko interesi njihovega lastnega stanu, kajti če bi se odpravile vse tožbe, potem bi seveda ne bilo treba nobenih advokatov. Ta naprava je torej dobra, mi bomo z veseljem zanjo glasovali in vem, da bodo tudi pristaši nasprotne stranke s tem zadovoljni in nam bodo zato hvaležni. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

K besedi pride nadaljnji oglašeni progovornik gospod poslanec Dimnik.

Poslanec Dimnik:

Visoka zbornica! Jaz bi omenil le par besed iz lastne skušnje. Kar se tiče ljubljanske okolice, omenjam, da imamo tukaj mnogo posredovalnih uradov in da pridem jaz mnogo v dotiko z županom in občinskimi možmi in da so se vsi jako pohvalno izrekli o teh uradih. In tudi ljudstvo je hvaležno za to, ker se sedaj poravna marsikaj, kar je prišlo prej pred sodišče. Jaz sem član posredovalnega urada in torej povem, da smo imeli pri prvi poravnavi pet strank, izmed katerih smo štiri poravnali in samo ene ne. Seveda, kdor je svojeglaven, temu ni mogoče pomagati. Torej jaz priporočam, da, kdor je prijatelj kmeta in revnega našega ljudstva, da vsak glasuje za prisilno ustanovitev posredovalnih uradov.

Deželni glavar:

Besedo ima gospod poslanec Perhavec.

Poslanec Perhavec:

Visoka zbornica! Jaz ne bom dosti govoril, ker so že vsi predgovorniki poudarjali, da je zakon splošno koristen za naše ljudstvo. Umevno je, da gospodom odvetnikom to ni všeč. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Je čisto vseeno!«) Pri nas v Vipavi se ti posredovalni uradi izvrstno obnašajo in izmed vseh obravnav smo imeli samo dva slučaja, ki ju nismo mogli poravnati. (Poslanec — Abgeordneter Jaklič: »Koliko se je prihranilo!«) Jaz bom torej glasoval za predlog ustavnega in občinskega odseka.

Deželni glavar:

K besedi pride gospod poslanec dr. Eger.

Abgeordneter Dr. Eger:

Hohes Haus! Ich habe mir das Wort erbeten, um auf einige Worte der Herren Vorredner zu reagieren.

In erster Linie muß ich gegen die Bemerkung des Herrn Dr. Pegan Stellung nehmen, der gesagt hat, daß uns politische Momente zu irgendwelcher Stellungnahme bewegen. Ich wüßte schlechterdings nicht, welche politischen Momente uns bewegen könnten, für oder gegen das Gesetz Stellung zu nehmen. Ich ersuche also Herrn Abgeordneten Dr. Pegan, wenn er uns diesen Anwurf macht, uns auch näher aufzuklären oder wenigstens anzudeuten, worin diese politischen Momente gelegen sein sollten.

In zweiter Linie danke ich den Herren Abgeordneten Perhavec und Demšar für den guten Geschmack, daß sie zu der Bemerkung veranlaßte, ich hätte als Advokat gegen das

Gesetz Stellung genommen. Ich glaube auf eine Vergangenheit zurückzublicken, die mich berechtigt, eine derartige Insinuation mit aller Entschiedenheit zurückzuweisen.

Was hingegen das Gesetz selbst anbelangt, so haben es die Herren versucht, die Sache so darzustellen, als ob wir gegen den Bauer, gegen die Institution der Vermittlungsämter überhaupt wären. Das ist eine Verdrehung der Tatsachen!

Wir haben ja das Gesetz schon und haben den Gemeinden die Möglichkeit gegeben, Vermittlungsämter zu schaffen. Hier handelt es sich jedoch lediglich darum, daß die Gemeinden auch gegen ihren Willen und gegen die Autonomie der Gemeinde solche Vermittlungsämter schaffen sollen. Dagegen haben wir Stellung genommen, weil die bisherigen Erfahrungen, wie auch Herr Abgeordneter Dr. Pegan zugeben mußte, nicht ermutigend sind und die heutige Vorlage nicht den Schluß rechtfertigt, daß durch die obligatorische Bestellung der Vermittlungsämter das erreicht werden wird, was man von ihnen erwartet.

Deželni glavar:

Nadalje se je oglasil k besedi gospod poslanec Jarc.

Poslanec Jarc:

Visoka zbornica! Ne bi se bil oglasil k besedi ko ne bi bil imel v dotiki z ljudstvom prilike opazovati delovanja teh posredovalnih uradov. Gospod dr. Eger se sklicuje na politične razloge. Jaz pa pravim, taki obstoje v tem, da nekatere občine nočejo, da bi posamezni občani bili deležni dobrot tistega zakona, ki ga je sklenila naša stranka, ker mi hočemo varovati koristi našega ljudstva, kar je ravnokar povedal tovariš Demšar. Dobrot tega zakona bodo deležni tudi naši nasprotniki, in zato se nam tudi od nasprotnikov ni bati ugovora, ako sklenemo obligatorno ustanovitev posredovalnih uradov. Gospodje, kar se tiče odvetnikov, si dovolim samo eno opazko. Jaz sem imel priliko opazovati v eni največjih selskih občin, namreč v občini Šmihel—Stopiče, da se je v enem samem dopoldnevu poravnalo osem strank, in sicer zaradi tega, ker je bil župan toliko previden, da je povabil stranke kljub temu, da so se na eni, od advokata signirani vlogi izrekle (Klic na levi — Ruf links: »Slanec, tak umazanec!«), da se odrečejo vsakemu poskusu poravnave. Priznati morate, da je to čisto navadna umazarija. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Dokažite nam to!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Saj Vam nismo nič rekli!«) Jaz ne pavšaliram, ampak kakor so pri vsakem stanu izjeme, tako so tudi pri advokatih izjeme, da izvabljajo na ta ali oni način denar iz žepov. Ne pavšaliram pa ne, to izrecno konštatiram.

Gospodje, jaz mislim, da bo tem prerekanjem odbita ost, ako pride deželni odbor z jasno statistiko v zbornico, in zaradi tega predlagam sledečo resolucijo (bere — liest):

»Deželni odbor naj predloži deželnemu zboru čimprej s statističnimi podatki opremljeno poročilo o poslovanju posredovalnih uradov.«

(Odobravanje in ploskanje na levi — Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

Ker ni nihče več oglašen k besedi, je debata zaključena in ima sklepčno besedo gospod poročevalec.

Poročevalec Zabret:

Gospodje predgovorniki so dovolj utemeljevali, kako potrebni so posredovalni uradi in koliko sovraštva prihranijo pri naših ljudeh. Občinski posredovalni uradi gotovo dosežejo svoje uspehe in s tem poravnajo razne razpore in ubijejo mnogo sovraštva med ljudmi. Drugo je pa, da se kmečki ljudje že sploh preradi poslužujejo advokatov, in zaradi tega je dobro, da se nekoliko rešijo tega po posredovalnih uradih. Zato pa vztrajam pri predlogu upravnega odseka in prosim, da ga visoka zbornica sprejme. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Kakšne občutke mora pač imeti deželni glavar, ki spada tudi med te ljudi!«)

Deželni glavar:

Torej bomo glasovali. Jaz mislim, gospodje, da nihče ne zahteva posebne špecijalne debate, ker je to čisto kratek zakon, obstoječ iz enega samega paragrafa.

Prosim tiste gospode, ki pritrjujejo členu I., da izvolijo vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto. Sedaj prosim tiste gospode, ki pritrjujejo členu II., da izvolijo ustati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj prosim glasovati o naslovu in uvodu!

Prosim tiste gospode, ki se strinjajo z naslovom in uvodom, da blagovolijo ustati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj imamo glasovati še o drugi točki odsekovega predloga, ki se glasi (bere — liest):

»Deželnemu odboru se naroča, da temu zakonskemu načrtu izposluje Najvišje potrjenje.«

Prosim tisto gospodo, ki pritrjuje tudi tej drugi točki, da blagovoli vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj bomo glasovali še o resoluciji gospoda poslanca Jarca, ki se glasi (bere — liest):

»Deželni odbor naj predloži deželnemu zboru čimpreje s statističnimi podatki opremljeno poročilo o poslovanju posredovalnih uradov.«

Ali se gospod referent pridruži tej resoluciji?

Poročevalec Zabret:

Se pridružim.

Deželni glavar:

Gospod referent se pridružuje tej resoluciji, in prosim torej tisto gospodo, ki pritrjuje tej resoluciji, da blagovoli ustati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Je tudi sprejeta, in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Prehajamo k nadaljnji točki:

b) o načrtu akona glede pobiranja kanalske pristojbine v deželnem stolnem mestu Ljubljani (k prilogi 116).

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Jarc:

Visoka zbornica! Preden uvedem razpravo, bi jaz prosil, da popravite malo napako v poročilu občinskega in ustavnega odseka, ki naj se glasi v 2. točki tako-le (bere — liest):

»Zakonski načrt naj bi se tako izpremenil, da se pobiranje kanalske pristojbine postavi na tako podlago, da bo zadela najemojemalce samo čista kanalska pristojbina.«

To je samo stilistična sprememba. Zdi se mi potrebno z ozirom na sklep občinskega in ustavnega odseka, da stvar nekoliko obširneje pojasnim.

Uvedba kanalske pristojbine se je pokazala v mestni občini Ljubljana potrebna, odkar je z novim stavbnim redom iz leta 1896. postala mestna občina zavezana, graditi kanale. V § 6. tega stavbnega reda čitamo namreč sledeče (bere — liest):

»Občina ima dolžnost po razmerju napredujočega zazidanja napraviti nadalje potrebne ceste in glavne kanale.«

Občina je po eni strani prevzela veliko breme, na drugi strani se pa mora tudi priznati, da je s tem storila velik korak v svrho sanacije ljubljanskega mesta in je gotovo, da so se s tem zdravstvene razmere mnogo zboljšale in da se je umrljivost zmanjšala. Občino je pa ta določba stavbnega reda stala jako velike vsote. V poročilu, ki ga je podal bivši župan Ivan Hribar 25. septembra 1903 občinskemu svetu ljubljanskemu, čitamo, da so do takrat stali kanali ljubljansko mestno občino že pol milijona kron. Ta vsota se je od takrat gotovo še neprimerno zvišala in župan Ivan Hribar je predlagal v svojem poročilu, utemeljenem z različnimi statističnimi podatki, da se naj uvede za Ljubljano posebna kanalska pristojbina. Ta pristojbina naj bi znašala 6 h od vsakega km² zazidane ploskve, katera ploskev se pomnoži s številom pritličij in nadstropij.

§ 4. se glasi (bere — liest):

»Kanalsko pristojbino je obvezan plačevati vsak posestnik, ob katerega poslopju teče občinski kanal, če je s tem kanalom zvezan ali ne.«

V občinskem svetu ljubljanskem se je razpravljala ta zadeva v dveh sejah. Glavna generalna razprava se je vršila dne 21. februarja 1905. Poročevalec je zastopal poročilo finančnega odseka, odnosno županovo poročilo, proti so se pa oglasili zastopniki hišnih posestnikov, ki so poudarjali, da mestne finance niso tako slabe, da bi bilo vsled tega nujno potrebno, vpeljati kanalsko pristojbino, in pa da se nahajajo hišni posestniki v veliki krizi, vsled katere tega prispevka ne zmorejo. Gospod dr. Triller se je takrat oglasil tudi proti principu nasvetovane kanalske pristojbine in je rekel, da se mu zdi, da bi bilo treba obdačiti tudi hišno rento, kajti gotovo je, da z novo pristojbino ne bodo zadeti toliko hišni posestniki, kakor pa stranke po njih hišah, ker davek prevaljujejo namreč hišni posestniki vedno na svoje stranke, tako da je danes vsaka nova doklada pravzaprav premija za hišne posestnike, ki stanarine ne zvišujejo le za dotične odstotke, kolikor znaša nova doklada, nego še mnogo višje, tako da imajo še dobiček, čemur so sicer nekateri občinski odborniki ugovarjali. Važna iz te seje je tudi izjava župana, ki je rekel: Ako se sprejme nova pristojbina, bomo dobivali v poseben fond redne dohodke za uporabljanje mestnih kanalov pri deželnem sodišču, deželnem muzeju, bolnišnici, ubožnici itd., ki doslej niti vinarja ne donašajo za občinske potrebščine. Torej iz teh mojih izvajanj se vidi takratna tendenca zakonodajalca. Dne 23. februarja 1905 je bil sprejet od finančnega odseka predlagani načrt z dostavkom občinskega svetnika Mallyja, da naj bodo izvzeti od kanalske pristojbine tisti hišni posestniki, ki imajo izpeljane kanale naravnost v Ljubljanico. Deželni odbor je leta 1906. napravil na podlagi sklepa občinskega sveta zakonsko predlogo za deželni zbor, ki se je razpravljala v zbornici dne 29. januarja 1910. Debata je bila jako kratka in so se izrazili pomisleki v prvi vrsti proti temu, da bi

bil obvezan kanalsko pristojbino po § 4. plačevati vsak hišni posestnik, naj bo zvezan z glavnim kanalom ali ne. Deželnemu zboru se je zdela ta zahteva prehuda in zato je deželni zbor odklonil sprejem tega zakonskega načrta in je zahteval, da se ta stvar remedira. Občinski svet se je s to zadevo pečal najprej v seji 7. junija 1910. in je sklenil, da se stvar odloži toliko časa, dokler se ne reši vprašanje kanalov - zbiralnikov.

Ko je bilo to vprašanje rešeno, se je občinski svet v seji dne 3. decembra 1912. opetovano pečal s to zadevo in je sklenil zakonski načrt, v katerem je bil spremenjen § 4., ki naj bi se glasil:

»Kanalsko pristojbino je obvezan plačevati vsak posestnik, ki ima svoje posestvo zvezano z mestnim kanalom ali kanalom nabiralnikom.«

Proti temu sklepu je bilo vloženih na deželni odbor več pritožb. Eno je vložilo »Slovensko gospodarsko in izobraževalno društvo za Krakovo in Trnovo«, v kateri se trdi, da bi ta kanalska pristojbina hudo zadela posestnike malih hišic za eno ali dve družini ter naj bi bile raditega te hišice izvzete od te pristojbine.

Drugo je vložila »Jugoslovanska strokovna zveza« v Ljubljani, ki zastopa tisto stališče, kakor je je zastopal dr. Zajec v občinskem svetu, da naj bi se namreč vpeljala dvojna pristojbina, in sicer po 10 vin. od zazidanega m^2 za osrednje mesto in po 5 vin. za zunanje okraje, kjer je davčna sila prebivalstva majhna. Dalje naj bi bili od pristojbine oproščeni humanitarni in dobrodelni zavodi ter eno in dvodružinski delavski domovi ter kmečki domovi, in končno naj bi se zakonito ustanovil posebni fond, v katerega naj bi se stekale te kanalske pristojbine.

Tudi društvo hišnih posestnikov je opozarjalo na kritičen čas, ko se je zvišala davčna mera in se je s tem premaknila finančna podlaga za razne stavbe. Nadalje je društvo hišnih posestnikov protestiralo tudi proti obliki, v kateri se namerava pobirati ta kanalska pristojbina. Deželni odbor je izdelal novo predlogo, v katero je sprejel glavno določilo, da naj bi bili kanalske pristojbine prosti dobrodelni zavodi, delavski in kmetski domovi.

Medtem je mestni magistrat tudi deželni vladi predložil svojo predlogo, in ta je z dopisom z dne 12. marca 1913 odgovorila, naj bi se zakon, ki določuje kanalske pristojbine, omejil na desetletno dobo in naj bi se zlasti vpeljala prisilna zveza s kanali in obveznost hišnih posestnikov, da zvežejo svoje hiše z glavnim kanalom ali cestnim kanalom.

Občinski svet se je na podlagi tega dopisa deželne vlade opetovano pečal s to zadevo v seji 10. junija 1913. in je v zmislu dopisa deželne vlade sklenil obveznost zveze hiš s cestnimi kanali.

Pri tej priliki je občinski svetnik Röthel stavil neko resolucijo, ki se glasi (bere — liest):

»Z ozirom na dejstvo, da imamo v Ljubljani tudi stavbne zadruge, ki imajo v zmislu zakona občekoristni značaj, ker v slučaju njihove razdružitve pripade njihovo premoženje mestni občini, naj se v svrho pospeševanja občekoristne stanovanjske preskrbe razmišlja sprejeti med določbe tega zakona o kanalskih pristojbinah tudi določbo, da se poslopja takih zadrug deloma oproste kanalskih pristojbin.«

Med tem je pa tudi deželni odbor predložil svojo zakonsko predlogo o kanalskih pristojbinah deželni vladi in šele 26. avgusta 1913 je došel odgovor osrednje vlade, da osrednja vlada želi takorekoč k vsakemu paragrafu nekaterih sprememb. Tako želi, da se § 2. jasnejše izrazi, ravnotako želi tudi, da se jasnejše izrazi § 3. glede oprostitve posamnih hiš od kanalske pristojbine in zlasti želi, da se natančno izrazi, kaj so kmečke hiše in kaj delavske hiše. Predloga navaja besedilo § 4. in opozarja zopet na prisilno zvezo kanalov. Deželnemu odboru je bil čas prekratek in se še ni mogel pečati s to zadevo. Tudi ni mogel zaslišati mnenja občinskega sveta o spremembah, predlaganih od deželne vlade v tem dopisu. V odseku se je vnela o tem zakonskem načrtu živahna debata, katere se je kot ekspert udeležil tudi gospod dr. Gregorič. Splošno se je poudarjalo, da so člani odseka bili mnenja, da ima mestna občina z ozirom na velike stroške, ki jih prizadeva izpeljava kanalov, pravico, da pobira tako pristojbino, kajti občina s tem hišnim posestnikom nekaj daje in ima torej tudi pravico nekaj od njih terjati. Hišni posestniki bi bili v veliki zadregi z izpraznjevanjem greznic in bi imeli veliko stroškov, ako ne bi občina vršila te svoje hvalevredne naloge. Ali vsled zadnjega dopisa vlade na deželni odbor je nastala formalna komplikacija in to je bil eden izmed razlogov, ki so vodili odsek, da je storil sklep, kakor ga tukaj predlaga. Drugi razlog pa je principijelni pomislek glede pobiranja te pristojbine. Glede višine se je sicer od narodnonapredne stranke poudarjalo, da se v Nemčiji pobira še veliko večja pristojbina kakor v Avstriji, ampak ta primera šepa, ker hišni davek v Nemčiji sloni na čisto drugi podlagi in je mnogo nižji kakor pa pri nas v Avstriji. Poleg tega se je v odseku poudarjalo, da večina avstrijskih mest pobira kanalsko pristojbino samo enkrat, namreč donesek k napravnim izdatkom. Po izkazu, ki ga je predložil Ivan Hribar, se pobira na primer v mestih Černovci in Maribor vsakoletna pristojbina namesto enkratnega doneska k

napravnim izdatkom, in odsek je bil zaradi tega mnenja, naj bi se postavilo pobiranje te kanalske pristojbine na tako podlago, da ne bi prišli hišni posestniki v položaj, zvišati najemščino, ampak naj bi stranke naravnost plačevale to najemščino. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Kako pa, če ni najemnika v hiši?«) Mora plačevati pa gospodar. Nekatere stvari so se poudarjale s principijelnega stališča. Ako bi se pobiranje kanalske pristojbine vršilo tako, kakor pobiranje cesarskih davkov, bi bil efekt ta, da bi hišni posestniki zvišali najemnino ne samo za toliko, kolikor znaša kanalska pristojbina, ampak še mnogo višje. To je odsek hotel preprečiti, in kakor se je v odseku reklo, je v nekem drugem mestu že tak predlog izpeljan. Mestna občina se tem dohodkom ne more odreči, ona jih proračunava na 80.000 K ter jih, kakor se je od narodnonapredne stranke poudarjalo, nujno rabi. Zaradi tega je odsek pristal na predlog, ki ga je stavil gospod poslanec Višnikar, naj se v tem oziru čimpreje store vsi potrebni koraki, da bo mogel deželni zbor sklepati še v tem zasedanju o kanalskih pristojbinah v tej novi obliki.

Ustavni in občinski odsek torej predlaga:

»Visoki deželni zbor skleni:

1. Predloga se vrne deželnemu odboru z nalogom, da se še posvetuje o dopisu deželne vlade z dne 26. avgusta 1913, št. 2413 pr., in da zasliši o tem mnenje občinskega sveta ljubljanskega.

2. Zakonski načrt se naj bi tako izpremenil, da se pobiranje kanalske pristojbine postavi na tako podlago, da bo zadela najemojemalce samo čista kanalska pristojbina.

3. Deželni odbor naj vse korake, potrebne v tem oziru, tako pospeši, da se bo mogel deželni zbor s to zadevo pečati eventualno še v tem zasedanju.«

Deželni glavar:

Otvarjam debato. K besedi sta oglašena, in sicer contra gospod poslanec dr. Triller, pro pa gospod poslanec dr. Gregorič. Prvi dobi besedo kontragovornik gospod poslanec dr. Triller.

Poslanec dr. Triller:

Visoka zbornica! Jaz se z dilatoričnim predlogom ustavnega in občinskega odseka nikakor ne morem sprijazniti. Gospod poročevalec naglaša, da se je v odseku vsesplošno priznavala pravica mestni občini ljubljanski, da se regresira za velike izdatke, ki jih ima za kanalizacijo s kanalsko pristojbino, in če sem bil jaz pred desetimi leti v občinskem svetu nasprotnik tej pristojbini, potem neženirano povem, da sem že davno postal iz Savlja Pavel. Predvsem konštatiram, da je iz poročila gospoda poročevalca razvidno, da se mestna občina že celih deset let bori za to upravičeno zahtevo. Danes pa stojimo pred eventualiteto, da se bo stvar zopet potisnila nekako na mrtev tir. Pomislekov ustavnega in občinskega odseka zoper takojšnjo meritorno razpravo ne morem deliti. Pravi se, da je vlada zahtevala različne remedure in da je šele koncem avgusta tekočega leta došel dotični dopis na deželni odbor in da se vsled tega ni mogel več zaslišati mestni občinski svet. Jaz ne morem prihraniti v tem pogledu našemu deželnemu odboru očitanja, da je prelaksno postopal. Če je dotični dopis deželne vlade došel na deželni odbor tudi šele koncem avgusta, je bilo vendar še dovolj časa, da bi se bil zadevni odlok ex praesidio odstopil mestni občini in bi ta tudi lahko zavzela svoje stališče glede sprememb, ki jih vlada zahteva. Po mojem mnenju se pa tako zaslišanje mestne občine tudi lahko opusti, ker se zahtevam vlade s primernimi spremembami zakonskega načrta prav lahko ugodi. Amandirati bi bilo treba v prvi vrsti zlasti § 3., kajti ta paragraf je v tej obliki, kakor ga deželni odbor predlaga, v istini nesprejemljiv. Ta paragraf namreč pravi, da so od kanalske pristojbine izvzeti humanitarni in dobrodelni zavodi, delavske hiše z enim in dvema stanovanjema in kmečki domovi. Pojem humanitarnih in dobrodelnih zavodov je tako elastičen, da bi taka stilizacija lahko takoj spočetka dala povod najrazličnejšim interpretacijam. In potem kmečki domovi? Kaj so kmečki domovi, in ali imamo v Ljubljani sploh kmečke domove? Deželni odbor in vlada že glede inkorporacije Spodnje Šiške poudarjati, da že tam ni kmetskih domov, temmanj torej v Ljubljani. Ta dva pojma je torej treba eliminirati, pač pa pridržati oproščenje od kanalske pristojbine gotovim delavskim hišam. Stilizacija tega paragrafa bi ne delala nobenih težav. Drug ugovor pa je, da bi kazalo pobiranje te kanalske pristojbine uprizoriti na tak način, kakor pobiranje gostaščine, namreč od najemnikov stanovanj, tako da bi hišnim posestnikom ne bilo mogoče prevaliti te pristojbine na najemnike in morda še celo v veliko večji vsoti, kakor bi pa pristojbine znašale. Po mojem mnenju je pa ta način pobiranja tehnično nemogoč. Tukaj se gre za velika poslopja, za deželni dvorec, za vladno palačo, za justično palačo itd. Ta poslopja ne fatirajo nobenih najemščin in zaradi tega bi bilo silno težavno izračuniti, kake pristojbine naj se pobirajo od njih. Končno bi morda prišli do rezultata, katerega visoka vlada gotovo ne želi, da bi bila taka javna poslopja oproščena kanalske pristojbine. V tem slučaju pa celo zakonsko predlogo lahko z mirno vestjo položimo ad acta, ker s tem bi bil ves finančni efekt davščine uničen. Mogo-

če je pa, da bi se sicer našla kaka pot, da se prepreči prevaljenje te pristojbine na najemnika, in to pot bi bilo čisto lahko najti potom izvršilnega predpisa. V tem oziru bi bilo treba samo v § 1. v 5. vrsti črtati besedo »lastnikov«, tako da bi se reklo, pobirati od poslopij namesto od lastnikov poslopij. Če se ta beseda »lastnikov« črta, je dana prosta pot, da se potom okvirnega zakona z izvršilnimi predpisi da vse napraviti.

Jaz torej mislim, da je stvar nujna in zrela, mestna občina hoče s pravičnimi pristojbinami spraviti v ravnovesje svoje finance in zaraditega si usojam priporočati visoki zbornici, da odkloni predlog ustavnega in občinskega odseka, in da naj se sklene, da se preide v zakonskem načrtu, kakršnega predlaga deželni odbor, v specijalno debato. (Odobravanje in ploskanje v središču — Beifall und Händeklatschen im Zentrum.)

Deželni glavar:

Besedo ima sedaj oglašeni progovornik gospod poslanec dr. Gregorič.

Poslanec dr. Gregorič:

Visoka zbornica! Nisem se oglasil k besedi, da bi govoril proti upravičenosti mestne občine ljubljanske do pobiranja kanalske pristojbine. Ona je popolnoma upravičena to storiti, kajti žrtve, ki jih doprinaša za asanacijo mesta in za zdravstvo, so jako velike in te žrtve se morajo mestni občini povrniti. Toda v naših krogih društva hišnih posestnikov smo se jako temeljito menili o tej stvari in prišli do zaključka, da ta temelj, ki ga je postavil občinski svet, da ta račun za ljubljansko prebivalstvo ni dober, kajti če se postavi to pristojbino na km², je to sicer vabljivo, ker se s tem pritegnejo tudi tista poslopja, katera niso do sedaj plačevala nobenega davka, torej vladna poslopja in druga javna poslopja. Če se računa to pristojbino na letnih 80.000 K, lahko rečemo, da bo deseti del spadal v javna poslopja. To bi znašalo približno 8000 K na leto. Vse drugo bi pa morali plačevati hišni posestniki v dveh obrokih ravnotako, kakor davke. In kaj bi bila posledica tega? Posledica bi bila ta, da bi hišni posestniki zahtevali to od strank in da bi jim povišali najemščino. Če se pa poviša najemščina, se pa povišajo tudi državni davki, deželne in občinske doklade ter gostaščina in vodarina. Na ta način bi bili prizadeti manjši sloji in srednji stan, trgovci in obrtniki in na ta način, da bi ta znesek, katerega plačajo hišni posestniki, prevalili v veliki meri na stanovalce, bi ti plačali namesto 80.000 K 120 do 130.000 K, in to popolnoma po nepotrebnem, kajti na tisti denar ne reflektira ne država, ne občine in ne dežela. Če se pomisli, da se na ta način apelira na davčno moč prebivalstva, je opravičeno iskati drugo podlago, kajti občina ljubljanska bo morala kmalu priti do tega, da zviša svoje dohodke, ker jej je sedaj nemogoče shajati, 35% na občinska doklada se porablja skoro do štiri petine za amortizacijo dolgov. Elektrarna tukaj ni všteta, ker se sama vzdržuje, ampak za druge investicije ima občina skupaj sedem in pol milijonov dolga. Če se torej apelira na davčno moč prebivalstva, se mora gledati na to, da se ne zahteva po nepotrebnem preveč od njih, in da se jih preveč ne obremeni, posebno pa ne srednjega stanu.

Oblika, v kateri bi se to izračunilo, bi bila najpriprostejša ta, ki velja za gostaščino, in potem bi noben hišni posestnik ne imel prilike, prevaliti te pristojbine na stranke, in potem bi tudi ne bilo morda od strank čuti očitanj, da so nekateri hišni posestniki po nepotrebnem zvišali najemščino. Temu se da priti v okom, vsaki stranki naj se reče, toliko boš plačevala, in konec besedi.

Zaradi tega bi jaz priporočal, ker je mogoče to stvar rešiti v tem zasedanju, da bi se občinski svet hitro in temeljito bavil s tem vprašanjem in stavil drugo podlago, ali morda v obliki gostaščine, ali pa v obliki pobiranja enkratne pristojbine od hišnih posestnikov. To bi bil minimalni prispevek za vzdrževanje kanalov, in to bi bilo tudi upravičeno, kakor so upravičene druge vrste bremen, in s tem bi tudi davkoplačevalci ne bili preveč prizadeti. (Odobravanje na levi — Beifall links.)

Deželni glavar:

Nihče ni več oglašen k besedi, debata je torej zaključena in ima sklepčno besedo gospod referent.

Poročevalec Jarc:

Gospodje, jaz mislim, da so izvajanja gospoda dr. Gregoriča tako prepričevalna, da se mora vsak ukloniti odsekovim predlogom. Gospod dr. Triller je za enkrat opustil principijelno stališče, da bi se morala zaslišati občina, in mislim, da si to lahko zapomnimo tudi za druge prilike.

Kar se tiče tega, da je v Ljubljani v nekaterih delih mesta manj kmečkih domov, kakor v Šiški, o tem mi pač ni treba govoriti, ker imamo v Ljubljani predmestja, ki imajo več kmečkega značaja, kakor pa Šiška.

Gospoda moja, prosim, da sprejmete odsekove predloge.

Deželni glavar:

Bomo torej glasovali. Dva predloga sta. Prvič je predlog ustavnega in občinskega odseka in potem je predlog gospoda poslanca dr. Trillerja.

Predlog gospoda poslanca dr. Trillerja gre na to, da se o zakonskem načrtu, kakor ga predlaga deželni odbor, preide v specijalno debato.

Predlog ustavnega in občinskega odseka pa meri na to, da se ta zadeva vrne deželnemu odboru.

To je odložilen predlog in pride torej najprej na glasovanje.

Prosim tiste gospode, ki pritrjujete predlogu ustavnega odseka, da izvolite ustati.

(Zgodi se — Geschieht.)

Ta predlog je sprejet, in s tem odpade glasovanje o predlogu gospoda poslanca dr. Trillerja.

Ta točka dnevnega reda je torej s tem rešena, in pridejo sedaj na vrsto poročila upravnega odseka, in sicer najprej točka:

3. Poročilo upravnega odseka:

a) o samostalnem predlogu poslanca Jakliča in tovarišev glede odprave »jezbic« v Čabranki in Kulpi (št. XXXV.);

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Jaklič:

Visoka zbornica! Čabranka je mejni potok proti Hrvatski in je jako nevaren hudournik, ki dela zlasti ob povodnji veliko škodo s tem, da trga bregove in odnaša zemljo. Da se mejaši obvarujejo škode, skušajo ta naval vode na bregove kolikor mogoče odvrniti in v ta namen grade tako imenovane »jezbice«, ki odvračajo vodo na nasprotni breg. To se godi na kranjski, kakor tudi na hrvaški strani. Takoj, ko kdo zgradi jezbico na hrvaški strani in odvrne vodo na kranjski breg, je primoran dotični posestnik na kranjski strani zgraditi nasprotno jezbico in s tem odvračati vodo na nasprotni breg. In sicer je nedopustno delati jezbice v takih vodah, toda nikogar ni, ki bi hotel odpraviti ali preprečiti zgradbo jezbic v Čabranki in Kulpi. Seveda pa ni dovoli, da se prepove zgradba jezbic v omenjenem potoku in Kulpi, ampak je treba sploh urediti strugo teh voda v toliko, da ne bodo delale škode, da ne bodo trgale bregov in odnašale še tiste zemlje, katere imajo prebivalci tistih krajev itak premalo.

Zaradi tega sem stavil samostalni predlog, o katerem smo se posvetovali v upravnem odseku, ki stavlja sledeči predlog:

»Deželni zbor skleni:

1. Deželnemu odboru se naroča, da ukrene vse potrebno, da se odpravijo »jezbice« v Čabranki in Kulpi.

2. Deželni odbor naj stopi v dogovor s hrvatsko vlado, da se uravna struga Čabranke in Kulpe.«

Prosim visoko zbornico, da ta predlog sprejme.

Deželni glavar:

Otvarjam debato. Želi kdo gospodov besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena in bomo torej glasovali.

Prosim tiste gospode, ki pritrjujete predlogu upravnega odseka, da blagovolite ustati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride točka:

b) o samostalnem predlogu poslanca profesorja Jarca in tovarišev glede izpremembe voznega reda brzovlaka na progi Jesenice — Ljubljana štev. XXXVI.);

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Uprava državnih železnic je letos vpeljala prvikrat brzovlak na progi Jesenice — Ljubljana, da je s tem vsaj deloma zadostila že ponovno izraženim željam po vpeljavi brzovlaka na tej progi. Vlada je hotela s tem tudi olajšati promet iz daljnega tujega sveta, iz Monakovega, ter olajšati promet na jug v Opatijo itd. Železnična uprava je odredila, da se ta brzovlak ustavlja na nekaterih postajah. Izključena od te dobrote pa je bila postaja Škofja Loka. Razume se, da se čuti prebivalstvo mesta Škofje Loke, ker se brzovlak ustavlja na mnogih manjših postajah, kakor so Lesce in Podnart, lahko zapostavljeno. Zaradi tega je tudi umevno, da je zastopnik kranjske dežele v državnem železniškem svetu in pri železniškem ministrstvu ugovarjal temu, da se je to mesto in to postajo prezrlo in je prosil, da se tudi tukaj brzovlak ustavlja. Gotovo je, da ima mesto Škofja Loka osobito poleti, ko je mnogo letoviščarjev in tujcev, polno razlogov, da vidi nepravičnost v tem, da se temu mestu, oziroma postaji ne dovoli ustavljanja novega brzovlaka.

Z ozirom na to, da namerava železnična uprava, kakor je bilo čitati iz listov, zopet pospešiti hitrost brzovlaka, menimo, da bi bilo vendar opravičeno, da bi vlak postajal tudi na postaji Škofja Loka.

Zaradi tega je našel upravni odsek, da je opravičen samostalni predlog gospoda poslanca Jarca in tovarišev in stavlja torej sledeči predlog:

»Visoki deželni zbor skleni:

C. kr. železniško ministrstvo se pozivlja, naj vsaj s 1. majnikom 1914 vozni red brzovlaka Jesenice — Ljubljana izpremeni tako, da se bo le-ta ustavljal tudi v Škofji Loki.«

Deželni glavar:

Otvarjam debato. K besedi se je oglasil gospod poslanec Jarc.

Poslanec Jarc:

Visoka zbornica! Razne korporacije so se že oglašale za to opravičeno zahtevo, deželni odbor, trgovska zbornica itd. Mi smo hvaležni železnični upravi, da je vpeljala brzovlak, s stališča tujskega prometa, ampak ravno to stališče govori za to, da se ta brzovlak ustavlja tudi na postaji Škofja Loka. Škofja Loka ima pa tudi veliko komercijelnega prometa, ker veže dve dolini, namreč Selško dolino in žirovsko okolico. Morda bi Škofja Loka še prebolela, da se vlak ne ustavlja na škofjeloški postaji, kajti nihče ne more biti mnenja, naj bi se ustavljal na vsaki postaji, ampak narobe je bilo, da je železniška uprava opustila tisti posebni vlak in je vpeljala le malo nadomestilo z nedeljskim vlakom za tisto, kar je zagrešila z opustitvijo prejšnjega vlaka.

Ali naj bi se ustavljal ta brzovlak res samo na velikih postajah? Ali samo v Kranju, kjer se odcepi tržiška železnica? Če se pa ustavlja tudi drugod (Poslanec — Abgeordneter Dr. Pegan: »To ni več brzovlak!), potem se mora pa z logično konsekvenco ustavljati tudi v Škofji Loki.

Deželni glavar:

K besedi se je nadalje oglasil gospod poslanec Pirc.

Poslanec Pirc:

Visoka zbornica! Tudi jaz kar najtopleje priporočam v sprejem predlog upravnega odseka, ki meri na to, da se spremeni vozni red na progi Jesenice—Ljubljana, in sicer v tem, zmislu, da se brzovlak ustavlja tudi v Škofji Loki. Z uvedbo tega novega brzovlaka se je opustil prejšnji osebni lokalni vlak, ki je prav dobro služil lokalnim potrebam. Z opustitvijo tega vlaka se je spravilo Gorenjsko faktično ob zelo potrebno lokalno zvezo z Ljubljano, in to že zaraditega, ker se vozni red brzovlaka ozira samo na splošne internacijonalne potrebe in zaraditega, ker se ta novi brzovlak od Kranja do Ljubljane ne ustavi na nobeni postaji več. To občuti zlasti mesto Škofja Loka, ki ima že od nekdaj z okolico vred veliko obsežnega prometa z Ljubljano. Komaj se hoče Škofji Loki vsaj nekoliko odpomoči z zgradbo nove Kolodvorske ceste, komaj se ji hoče vsaj nekoliko popraviti staro, Škofji Loki storjeno krivico o zgradbi železnice, že se dela temu mestu nova krivica, češ, da se brzovlak tukaj ne ustavlja.

Gospodje, zaradi tistih par minut, kar bi jih brzovlak tukaj zamudil, pač ne bo nihče trpel škode, in gotovo je, da bi brzovlak tistih par minut do Ljubljane doprinesel. Na veliko korist Škofje Loke in okolice bi pa bilo če bi se brzovlak tukaj ustavljal, in zaraditega še enkrat kar najtopleje priporočam ta predlog upravnega odseka. (Odobravanje — Beifall.)

Deželni glavar:

Ker ni nihče več oglašen k besedi, je debata zaključena. Ali ima gospod referent še kaj omeniti?

Poročevalec Povše:

Hvala lepa!

Deželni glavar:

Gospod referent se odpove besedi, bomo torej glasovali.

Prosim tisto gospodo, ki pritrjuje predlogu upravnega odseka, da blagovoli ustati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Predlog je sprejet soglasno, in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride točka:

3. **c) o dovolitvi za pobiranje nad 20% doklad za cestne namene** (k prilogi 111.);

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Deželni zbor je odredil s svojim sklepom, da ima deželni odbor pravico dovoljevati okrajnocestnim odborom do 20%no naklado. Celo število okrajnocestnih odborov v deželi pa ima sedaj toliko posla in opravila s prenavljanjem in zboljšanjem okrajnih cest, da ne more shajati z navedenimi nakladami do 20%. Vsi ti v prilogi našteti cestni odbori so se obrnili do deželnega odbora s prošnjo, da jim dovoli, oziroma izposluje pri visokem deželnem zboru višje doklade.

Deželni odbor se je popolnoma prepričal, da so vsi ti našteti cestni odbori popolnoma opravičeni do višjih potrebščin in zatorej tudi do višjih doklad in zategadelj predlaga tudi upravni odsek v zmislu deželnozborskega sklepa sledeče:

»Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

Okrajnim cestnim odborom na Bledu, v Cirknici, v Črnomlju, v Ilir. Bistrici, v Kamniku, v Kočevju, v Kranju, v Krškem, za Ljubljansko okolico, v Logatcu, v Ložu, v Metliki, v Novem mestu, v Radečah, v Radovljici, v Ribnici, v Škofji Loki, v Trebnjem, v Tržiču, v Velikih Laščah, na Vrhniki in v Žužemberku, ki so dokazali, da z 20% okrajno cestno doklado ne morejo izhajati, se dovoli za leto 1913. pobiranje 30, 25, 40, 33, 25, 30, 24, 39, 26, 40, 40, 30, 24, 25, 30, 50, 40, 22, 30, 50, 36, odnosno 50% doklade na vse neposrednje davke z dokladami vred razen osebne dohodnine.«

Deželni glavar:

Otvarjam debato. Želi kdo gospodov besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena in bomo torej glasovali.

Prosim tiste gospode, ki pritrjujete odsekovemu predlogu, da izvolite vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Predlog je sprejet soglasno. Na vrsto pride sedaj točka:

3. č) o vladni predlogi glede dopolnila zemljiških knjig s sprejetjem javne imovine (k pril. 91.);

V razmnoženem poročilu upravnega odseka je pomotoma naveden kot poročevalec gospod poslanec baron Liechtenberg, v istini je pa poročevalec gospod poslanec Mulley, ki ga prosim, da uvede razpravo.

Berichterstatter Mulley:

Hohes Haus! Die hohe Regierung hat zwecks Ergänzung des Grundbuches dahin, daß auch die Aufnahme des öffentlichen Gutes ermöglichte werde, einen Gesetzentwurf eingebracht, über welchen der Verwaltungsausschuß beschlossen hat, dem hohen Hause das Eingehen in die Spezialdebatte zu empfehlen. Dies aus folgenden Gründen: Im Gesetze vom 25. März 1874, womit für Krain ein Gesetz für Neuanlegung der Grundbücher geschaffen wurde, wurde im § 2 eine Bestimmung getroffen, daß dergleichen Güter vom Grundbuche ausgeschlossen seien. Dies war eine Folge der damals herrschenden Rechtsanschauung, daß derlei Güter nicht im privatrechtlichen Verkehre stehen, daß das Eigentumsrecht und andere Rechte mit dem Charakter dieser Güter unverträglich sind. Die Folge war, daß dieses öffentliche Gut nur in ein Katastralverzeichnis aufgenommen wurde, welches zwar die Eigenschaft der Parzelle und die Katastralbezeichnung zum Ausdrucke brachte, jede weitere Eintragung aber unmöglich machte.

Seit dem Jahre 1874 haben sich aber die Rechtsanschauungen sowohl seitens der Theorie als auch seitens der Spruchpraxis gründlich geändert und ist die Rechtsanschauung zum Durchbruch gekommen, daß an derlei Gut auch Eigentumsrechte und andere Privatrechte begründet werden und bestehen können. Die einzige Beschränkung, welche sich diese Privatrechte gefallen lassen müssen, liegt darin, daß der usus publicus durch sie nicht beschränkt werde.

Es ist also ganz gut möglich, an Straßenräumen zum Beispiel die Berechtigung zu erwerben, Gras zu gewinnen; derartige Räume aber als Ablagerungsplätze zu benützen, geht nicht an, weil dadurch der Verkehr gestört werden könnte.

Um diesem Übelstande abzuhelfen, hat die hohe Regierung einen Gesetzentwurf eingebracht, wodurch die Aufnahme des öffentlichen Gutes ins Grundbuch ermöglicht wird.

Ich beantrage daher in Sinne des Ausschußantrages, über den Gesetzentwurf in die Spezialdebatte einzugehen.

Deželni glavar:

Otvarjam debato. K besedi se je oglasil vladni zastopnik gospod sodni svetnik Sturm.

C. kr. deželnosodni svetnik Sturm:

Visoka zbornica! Zemljiška knjiga je po svoji notranji ureditvi zasebnopravna naprava. Za pridobitev lastninske pravice ali drugih pravnih pravic je treba vknjižbe v zemljiško knjigo. Vse pravne razmere, ki obstoje na zasebnih nepremičninah in so važne za pravni promet, morajo biti pregledno in natančno razvidne iz zemljiške knjige. Zato določa § 2. dež. zak. o napravi in notranji ureditvi zemljiške knjige, da je sprejeti v zemljiško knjigo vse nepremičnine. Izjemo pa tvori javna lastnina in oni svet, ki je predmet železniške in rudarske knjige. Po omenjenem paragrafu tedaj ne more biti javna imovina ali vsaj doslej ni mogla biti predmet zemljiške knjige. Vzrok te določbe je iskati v tem, da je za časa, ko so v posameznih kronovinah izšli deželni zakoni o napravi in notranji ureditvi zemljiške knjige, prevladala teorija o javnopravnem značaju javne imovine. Ta teorija obstoji v tem, da je javna imovina javnopravna naprava. Razmere, ki obstoje na javni imovini, je mogoče urediti in udejstvovati le po predpisih javnega prava, nikakor pa ne po predpisih zasebnega prava. Tekom zadnjih 10 let pa je vedno bolj in bolj prevladalo naziranje, da je javna imovina predmet zasebne lastnine, bodisi da se nahaja v lasti države, dežele ali občine, bodisi da je v lasti fizične ali moralične osebe, in da je vsled tega mogoče pridobiti stvarno pravico na javni imovini. Jedro te teorije tiči namreč v tem, da je strogo ločiti publicistične razmere obče rabe od pravice do tvarine same.

Malodane vsi učitelji zasebnega prava, in tu so zastopana vzvišena imena avstrijskega pravoslovja, soglašajo z označeno teorijo o zasebnopravni lastnini javne imovine. Naj navedem samo imena, kakor so Unger, Randa, Phersche, Krainz itd.

Pa ne samo veda, ampak tudi praksa in judikatura najvišjih inštanc, državnega in upravnega sodišča, enakomerno in dosledno

zavzema stališče teorije o zasebnopravni lastnini javne imovine.

S tem pa, da se priznava, da je mogoče dobiti stvarne pravice na javni imovini, nikakor še ni rečeno, da je taka pridobitev možna vselej brez kakih omejitev in ozirov. Nikdo ne more n. pr. na javni cesti pridobiti služnosti, da bi smel kamenje, drva ali druge stvari zlagati na cestnem svetu, in sicer tako, da bi bil javni promet popolnoma omejen, in da bi se občna raba ceste ne mogla izvrševati. Takih stvarnih zasebnih pravic ni možno pridobiti, kajti potem bi bila onemogočena občna raba. Drugače pa je s služnostjo odvajanja vode pod cestnim svetom ali s služnostjo kleti pod cestnim svetom. Občne rabe ali javnega prometa to nikakor ne moti, ako se n. pr. nahaja balkon na zračnem prostoru, ali ako se klet nahaja pod cesto. Take pravice je na vsak način mogoče pridobiti, in zato se v teoriji in praksi uveljavljajo načela, da je na javni imovini možno pridobiti stvarne zasebne pravice, vendar le v toliko, v kolikor take pravice ne ovirajo izvršbe občne rabe, tedaj v toliko, v kolikor se strinjajo z občno rabo.

Glavni namen zakonskega načrta o dopolnitvi zemljiških knjig s sprejetjem javne imovine je, da se omogoči vknjižba stvarnih zasebnih pravic, pridobljenih na javni imovini. Kakor je mogoče stvarne zasebne pravice, ki obstojajo na zasebni nepremičnini, vknjižiti v zemljiški knjigi, tako naj bi bila zemljiška knjiga dostopna tudi javni imovini. Stvarne zasebne pravice, ki se tičejo javne imovine, utegnejo imeti znatno vrednost. To se kaže n. pr. pri ribolovnih pravicah.

Doslej ni bilo mogoče takih pravic vknjižiti v zemljiški knjigi in le z vpisom v zemljiški knjigi je pa zadostno zavarovan obstoj stvarnih zasebnih pravic, ki pristoje komu na javni imovini. O takih pravicah se napravljajo pogodbe, ampak pogodbe se poizgube, priče pomrjo in potem je te pravice težko dokazati. Ako se pa vknjižijo v zemljiško knjigo, tedaj tvori ta vknjižba trden dokaz za vse večne čase. (Poročevalec — Berichterstatter Povše: »To je res!«) Izkazala se je torej nujna potreba, da se obstoječe zakonite določbe spremene v toliko, da se more v zemljiško knjigo sprejeti javna imovina in vknjižiti stvarne zasebne pravice. Tej rabi hoče ustreči predležeči zakonski načrt in to je njegov glavni namen.

Postranske važnosti je pa lastninska pravica sama. Kakor že omenjeno, prevladuje v avstrijskem pravoslovju naziranje, da je javna imovina predmet javnega prometa in da pristoja na javni imovini lastninska pravica državi, deželi ali občini ali fizični ali moralični osebi. To načelo se popolnoma strinja z določbami našega občnega državljanskega zakona. Po § 355. so vse stvari predmet lastninske pravice in vsakdo, ki ga zakon ne izključuje, je opravičen te stvari v last pridobiti. Dalje določa § 311. občnega državljanskega zakona: vse telesne in breztelesne stvari, ki so v pravnem prometu, je mogoče vzeti v posest. Ni pa nikake določbe, ki bi izrekla, da javna imovina ni predmet pravnega prometa, da je res extra comercium. Solnce, luna, zvezde, zrak, tekoči val, to so »res nullius« ali reči, ki niso v nakogar lasti. Semkaj pa ne spada javna imovina. Treba je ločiti publicistično razmerje obče rabe od pravice do tvarine same in tedaj se takoj pokaže, da je tvarina sama nekaj povsem drugega, kakor kar površina kaže. Publicistično razmerje obče rabe je na vsak način presojati po določbah javnega prava, in zadeve, ki se tičejo obče rabe, so tedaj javnopravnega značaja. Kar se pa tiče pravice do tvarine same, je ta gotovo le zasebnopravnega značaja in pravice do tvarine same je urediti le po predpisih zasebnega prava.

Javna imovina je potemtakem predmet zasebnopravne lastnine in ta lastnina postane takoj važna, ko odpade ali ugasne obča raba. Ta slučaj pa nastopi, ko neha kaka stvar biti javna imovina, bodisi vsled preložitve ali opustitve kake ceste, ali vsled osušitve rečne struge itd.

Komu pristoja javna imovina, če državi, deželi, občini ali kaki drugi fizični ali moralični osebi, to je treba v vsakem posameznem slučaju posebej razmotrivati in rešiti. Nimamo namreč zakona, ki bi to vprašanje rešil s stališča materijalnega prava. Nobeden izmed v Avstriji obstoječih občinskih in cestnih zakonov ne omenja, čegava je javna imovina. Cestni zakon in tudi najnovejši cestni zakon za Kranjsko omenja le, katerim organom ali katerim korporacijam pristoja skrb za napravo, za vzdrževanje, nakup ali upravo ceste, o tem pa, čegava last je cesta, ni v tem zakonu nobenega govora. Edini zakon, ki se peča z lastninsko pravico na javni imovini, je zakon, ki je izšel za mesto Dunaj, in sicer zakon z dne 21. maja 1874, drž. zak. št. 78, in z dne 21. marca 1876, drž. zak. št. 49. S tema zakonoma so se namreč v okolišu dunajskega mesta ležeče ceste, trgi in mostovi izročili dunajski mestni občini v last.

Sicer je pa lastninska pravica na javni imovini povsem nejasna. Povzročalo bi pa dolgotrajne in drage pravde, ako bi se hotelo sprejeti v zakon določbo, da bi bila sodišča vezana pri vknjižbi lastninske pravice ugotoviti, komu da pristoja javna imovina in čegava last da je. Zato določa § 2. zakonskega načrta, da zadostuje, ako se v lastninskem listu zemljiške knjige samo pooči svojstvo zemljišča kot javne imovine in da se sme lastninska pravica vknjižiti samo s pritrditvijo lastnikovo, ven-

dar pa ničesar ne škoduje, ako vknjižba ali vpis lastninske pravice iz zemljiške knjige izostane ali če se izpusti.

Dobesedno enak načrt, kakor je ravno predležeči, je zadobil že zakonito moč na Nižjeavstrijskem in pa v Bukovini. Za nadvojvodino Nižjeavstrijsko je izšel zakon dne 6. januarja 1913, dež. zak. št. 19, in za vojvodino Bukovino dne 24. marca 1913, dež. zak. št. 16. Že od leta 1897. pa so na Tirolskem in Predarelskem v veljavi popolnoma enake določbe, kakor jih obsega predležeči zakonski načrt.

Z ozirom na potrebo prakse in pravnega prometa mislim, da bi bilo le želeti, da bi predležeči zakonski načrt tudi za vojvodino Kranjsko kmalu zadobil zakonito moč.

V imenu vlade usojam se predlagati, da visoka zbornica sprejme predležeči načrt zakona. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

Sedaj bom pa sejo prekinil, ki se nadaljuje ob 4. uri popoldne.

(Seja prestane ob 1. uri popoldne in se nadaljuje ob 4. uri 10 minut popoldne. — Die Sitzung wird um 1 Uhr nachmittags unterbrochen und um 4 Uhr 10 Minuten nachmittags wieder aufgenommen.)

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Seja je zopet otvorjena. Otvarjam generalno debato. K besedi je oglašen, in sicer kontra, gospod poslanec Eger. On ima besedo.

Abgeordneter Dr. Eger:

Hohes Haus! Gegenüber dem Gegenstande der Verhandlung erkläre ich für meine Person, daß ich mit dem Berichte des Herrn Berichterstatters vollkommen einverstanden bin. Es ist gar kein Zweifel, daß die bisherigen Katastralverzeichnisse über das öffentliche Gut nicht haltbar sind und es daher notwendig ist, daß die Aufnahme des öffentlichen Gutes ins Grundbuch in einer anderen Form ermöglicht werde. Soweit sind wir alle eines Sinnes. Hingegen kann ich mich mit dem Gesetz und der Regierungsvorlage bezüglich jenes Teiles nicht befreunden, über den der Herr Berichterstatter auch mit Stillschweigen hinweggegangen ist, was vielleicht darauf zurückzuführen ist, daß sich der Herr Berichterstatter auch nicht recht befreundet hat mit dem Gesetzentwurfe und den Ausführungen der Regierungsvorlage in jenem Punkte, wo das Gesetz mangelhaft ist, weil es keine Bestimmungen darüber enthält, daß das Eigentumsrecht an dem öffentlichen Gute ersichtlich gemacht werden muß.

Der Gesetzentwurf, wie er heute vorliegt, ist für den Juristen zweifellos ein Novum. Wir alle sind in den Begriffen aufgewachsen, daß jedes Objekt, welches Gegenstand einer Grundbuchseinlage sein soll, auch einen Eigentümer haben muß. Das steckt uns im Blut! Und noch mehr steckt uns im Blut der Grundbegriff, daß man dingliche Rechte an Grundbuchseinlagen nur dann eintragen kann, wenn die Einlage auch einen Eigentümer hat, mithin gegen den Willen oder über Wunsch des Eigentümers.

Über all diese Axiome des Grundbuchsrechtes geht die Regierungsvorlage hinweg!

Hohes Haus! Ich bitte nun nachzusehen und zu prüfen, welche Momente dafür maßgebend sind, daß man derartige wesentliche Mängel aufkommen läßt beziehungsweise nicht radikal ordnen will.

Die Erläuterungen zum Gesetzentwurf der Regierung enthalten auf Seite 4 die auch von mir akzeptierte Bestimmung, resp. Bemerkung, daß in der Wissenschaft und in der Rechtsprechung die Ansicht zur Geltung gekommen ist, »daß auch das öffentliche Gut im Privateigentume des Staates, Landes, einer Gemeinde, ja auch eines einzelnen Staatsbürgers stehen kann«. Das steht einmal fest! Und ebenso finden wir die Bemerkung, daß die Frage nach dem Eigentume am öffentlichen Gute besonders wichtig wird, wenn die Sache aufhört öffentliches Gut zu sein. Der Bericht selbst weist also darauf hin, daß auch die Eigentumsfrage unbedingt geordnet werden muß. Statt aber daraus die Konsequenzen zu ziehen, finden wir hier einen Torso, ein halbes Stück Arbeit, durch welches nur die Eintragung des öffentlichen Gutes ins Grundbuch ermöglicht werden soll, ohne daß die viel wichtigere Frage geordnet wird, wer als Eigentümer einzutragen ist.

Wenn wir den Regierungsentwurf weiters durchblättern, finden wir auf Seite 6 der erläuternden Bemerkungen, daß dieses Manko damit gerechtfertigt wird, daß die Eigentumsverhältnisse am öffentlichen Gut vielfach noch ungeklärt sind.

Hohes Haus! Ich erlaube mir die Aufmerksamkeit darauf zu lenken, daß bei der Anlegung der neuen Grundbücher viel schwierigere Fragen zu ordnen waren! Wir haben damals noch kein eigentliches Grundbuchgesetz gehabt, unsere Bevölkerung was bis dahin noch gar nicht herangezogen worden zur öffentlichen Betätigung, und trotzdem hat man damals den Richtern zugemutet, auch mit den Bergbauern, also mit den ärmsten Teufeln, die

oft weite Wege zu machen hatten, amtszuhandeln, um die Eigentumsverhältnisse an ihren Parzellen zu ordnen. Wenn man also den schlichtesten Bewohnern des Landes zugemutet hat, die zur Feststellung ihrer Eigentumsrechte nötigen Behelfe beizubringen, dann kann man mit vollem Rechte verlangen, daß sich auch der Staat, das Land und die Gemeinden die Zeit und Mühe nehmen, die Eigentumsverhältnisse an jenem Grund zu ordnen, welchen sie in Anspruch nehmen. Ich glaube, daß dies deshalb unterblieben ist, weil diese Frage oft schwierig ist und komplizierte Verhandlungen erfordert. Doch ist dieser Grund nicht stichhältig und es wäre gewiß zweckmäßiger, wenn die Regierung eine derartige Vorlage einbringt, daß sie zugleich auch die weitere Frage, die Frage der Eigentumseinverleibung an dem öffentlichen Gute regeln würde.

Man wird mir den Einwurf machen, das gehöre nicht in den Landtag und könne nicht im Wege der Landesgesetzgebung geordnet werden. Ich konzediere dies, glaube aber, daß die Regierung, wenn sie sich bemüssigt sah, den Gesetzentwurf im Landtag einzubringen, im Wege der Reichsgesetzgebung auch die andere Frage zu ordnen in der Lage ist. Und wenn man schon der einen Frage ausweichen wollte, wer als Eigentümer einzutragen ist, so hätte man einen Ausweg finden können durch Änderung des § 8 des Landesgesetzes für Krain, über die Anlegung der Grundbücher und sagen sollen, daß bei öffentlichen Gütern anstatt des Eigentümers auch das zur Verwaltung berufene Organ im Eigentumsblatt eingetragen werden kann. Wenn man diesen Weg gewählt hätte, der bei öffentlichen Wegen in Tirol und Vorarlberg schon als zulässig erklärt worden ist, daß an Stelle des Eigentümers das zur Verwaltung berufene Organ eingetragen werden kann, so hätte man die Reichsgesetzgebung vermieden, weil eben der § 8 des Gesetzes vom 25. März 1874, L.-G.-Bl. Nr. 12, im Landesgesetz steht. Man hätte dann nicht das Monstrum geschaffen, daß wir Grundbuchskörpern gegenüber stehen, bei denen wir keine Eigentümer sehen.

Die Sache ist bedenklich, einerseits für die Parteien, weil sie nicht wissen, an wen sie sich in den einzelnen Fällen zu wenden haben, wo dingliche Rechte, die sie an dem öffentlichen Gute beanspruchen, zur Eintragung gelangen sollen; auf der anderen Seite aber auch für den Richter, da es sehr schwierig ist, bei jeder Eingabe erst zu überprüfen, wer zur Verwaltung des betreffenden öffentlichen Gutes berufen ist.

Hohes Haus! Die Sache ist aber nicht nur bedenklich, sondern die Vorlage ist direkt ungesetzlich, denn sie strebt nicht nur eine Änderung des § 8 des von mir erwähnten Landesgesetzes vom 25. März 1874 an, wozu der Landtag ja kompetent ist, sondern sie will sich auch über das Reichsgrundbuchsgesetz, und zwar über § 21 des geltenden allgemeinen Grundbuchsgesetzes hinwegsetzen. Der § 21 des Reichsgrundbuchsgesetzes enthält die Bestimmungen und läßt darüber keinen Zweifel aufkommen, daß Eintragungen nur wider denjenigen zulässig sind, welcher zur Zeit des Ansuchens als Eigentümer der Liegenschaft oder des Rechtes, in Ansehung derer die Eintragung erfolgen soll, im Grundbuche erscheint. Diese Bestimmung sagt klipp und klar, daß die Eintragung eines dinglichen Rechtes an einer Grundbuchseinlage nur dann möglich ist, wenn ein Eigentümer vorhanden ist, weil Eintragungen nur dann zulässig sind, wenn ein Eigentümer vorhanden ist. Das ist Reichsgesetz! Mit dieser Bestimmung des § 21 steht doch die Bestimmung des § 2 der Regierungsvorlage, nach welcher dingliche Rechte auch an Grundbuchseinlagen eingetragen werden können, welche keinen Eigentümer haben, im direkten Widerspruch; es sollte die Regierungsvorlage diesbezüglich mindestens eine Bestimmung enthalten, auch wenn man auf dem Standpunkte steht, daß das Landesgesetz ein Reichsgesetz abändern kann, daß der § 21 des Reichsgrundbuchsgesetzes durch den § 2 der Regierungsvorlage derogiert wird. Dadurch wäre vor allem Klarheit geschaffen worden.

Ich für meine Person stehe auf dem Standpunkte, daß ein Reichsgesetz durch ein Landesgesetz nicht derogiert werden kann und daß also die Regierungsvorlage, wie sie heute vorliegt, wegen gesetzlicher Unzukömmlichkeiten und wegen gar nicht geklärter Eigentumsfrage für uns nicht annehmbar ist; wir werden daher gegen dieselbe stimmen.

Deželni glavar:

Besedo ima gospod vladni zastopnik deželnosodni svetnik Sturm.

Regierungsvertreter Landesgerichtsrat Sturm:

Hohes Haus! Die Ausführungen des geehrten Herrn Vorredners gipfeln darin, daß es zunächst Bedenken errege, daß das Eigentumsrecht an dem öffentlichen Gute im Eigentumsblatte des Grundbuches nicht eingetragen werde und weiters, daß § 2 des Gesetzentwurfes im Widerspruche mit § 21 des allgemeinen Grundbuchsgesetzes stehe.

Ich hatte schon in der früheren Debatte Gelegenheit mich darüber zu äußern, wie schwierig sich die Eigentumsfrage am öffent-

lichen Gute nach österreichischem Gesetze gestaltet. Nur de lege ferenda ist es möglich zu sagen, welche Liegenschaften dem Staate, welche dem Lande, der Gemeinde usw. gehören. Das aber wohl nur de lege ferenda, denn wenn man von den für die Stadt Wien erlassenen besonderen Reichsgesetzen vom Jahre 1874 und 1876 absieht, haben wir gar kein Gesetz, welches das Eingentumsrecht an dem öffentlichen Gute auch nur erwähnen, geschweige denn die Eigentumsfrage regeln würde. Schon aus diesem Grunde wäre eine Änderung des Gesetzentwurfes nicht am Platze, weil eben die Regelung der Eigentumsfrage schwierige und kostspielige Prozesse zur Folge hätte. Ein Grund zur Änderung des Gesetzentwurfes ist auch tatsächlich nicht vorhanden. Denn schon seit dem Jahre 1897 sind in Tirol und Vorarlberg die gleichen Bestimmungen in Kraft und es haben sich hiebei bislang nach keiner Richtung hin welche Anstände ergeben. Ich habe selbst Erkundigungen darüber eingeholt und bei den Gerichten in Tirol angefragt, ob es wegen Nichteintragung des Eigentumsrechtes am öffentlichen Gute welche Komplikationen dort gegeben habe, und erhielt eine verneinende Antwort. Es gab in Tirol keine Streitigkeiten in diesem Belange, alles hat sich dort glatt abgewickelt und ohneweiteres konnte die Eintragung des Eigentumsrechtes im Eigentumsblatte selbst entfallen.

Was den Widerspruch anbelangt, der zwischen § 2 des Gesetzentwurfes und § 21 des allgemeinen Grundbuchsgesetzes bestehen soll, muß ich bemerken, daß ja dieser Gesetzentwurf, sobald er Gesetzeskraft erlangt, den § 21 des allgemeinen Grundbuchsgesetzes stillschweigend derogieren wird. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Eger: »Ich weiß nicht!«)

Nach Artikel VII des Staatsgrundgesetzes über die richterliche Gewalt vom 21. Dezember 1867, R. G. Bl. Nr. 144, steht die Prüfung der Giltigkeit gehörig kundgemachter Gesetze den Gerichten nicht zu, und hiebei wird kein Unterschied zwischen Reichs- und Landesgesetzen gemacht. Es hat daher das Gericht kein Recht zu prüfen, ob die Landesgesetzgebung berechtigt sei, eine Bestimmung des Reichsgesetzes abzuändern. Dieser Ansicht sind alle Verwaltungsrechtslehrer. Ich zitiere bloß Bernatzik.

Darüber kann kein Zweifel obwalten, daß der § 21 des allgemeinen Grundbuchsgesetzes durch den § 2 des vorliegenden Gesetzentwurfes derogiert wird; es ist auch nicht nötig, daß beim öffentlichen Gute im Grundbuche der Eigentümer eingetragen sei. Die zitierte Bestimmung des Grundbuchsgesetzes wird einfach daduch, daß der Gesetzentwurf Gesetzeskraft erlangt, eo ipso derogiert und dem Richter steht kein Prüfungsrecht in der Richtung zu, ob das Landesgesetz das Reichgesetz derogieren könne, sondern nur insoweit, ob das Landesgesetz gehörig kundgemacht wurde. Das geschieht aber leicht und auf die einfachste Art und Weise.

Der Richter hat sich also mit der Tatsache zufriedenzustellen, daß ein Gesetz tatsächlich abgeändert wurde, zumal die Änderung eines Reichsgesetzes nach dem gegenwärtigen Stande der Gesetzgebung unter Umständen durch den Landtag erfolgen kann. Dieser Standpunkt wird auch allgemein in der Theorie vertreten.

Übrigens bemerke ich, daß die Bestimmungen des Gesetzentwurfes doch nicht nur in Krain Gesetzeskraft erlangen sollen. Das Gesetz ist ja schon ganz wörtlich so, wie die Regierungsvorlage lautet, in Nieder-Österreich und Bukowina in Wirksamkeit. Die betreffenden Landesgesetze wurden kundgemacht, und zwar jenes für Nieder-Österreich im Monate Jänner, jenes für Bukowina im März dieses Jahres, und außerdem stehen, wie schon erwähnt, dieselben Bestimmungen in Tirol und Vorarlberg in Geltung. In keiner Hinsicht haben sich jedoch da irgendwelche Anstände ergeben.

Schließlich erlaube ich mir zu bemerken, daß nach meinen Informationen die Regierung keineswegs geneigt wäre, welche Änderungen oder Ergänzungen am Gesetzentwurfe zuzulassen. Derselbe soll entweder en bloc angenommen, oder abgelehnt werden. Doch wäre es zu wünschen, daß der Gesetzentwurf den Bedürfnissen der Praxis und des Verkehrs Rechnung tragend alsbald Gesetzeskraft erlangen würde.

Deželni glavar:

Besedo ima še enkrat gospod poslanec dr. Eger.

Abgeordneter dr. Eger:

Hohes Haus! Ich werde mir nur erlauben, auf einige Bemerkungen des Herrn Regierungsvertreters zu reagieren.

Der Herr Regierungsvertreter hat bemerkt, daß es keine Bestimmung gibt, derzufolge bei jeder Einlage das Eigentumsrecht eingetragen werden müßte. Ich habe es so verstanden und muß erklären, daß mich dies überrascht hat, nachdem der § 8 des Gesetzes über die neue Anlegung der Grundbücher für das Herzogtum Krain vom Jahre 1874, L.-G.-Bl. Nr. 12, der gleichlautend ist mit § 9 des Gesetzes für Böhmen, die ausdrückliche Bestimmung enthält, daß das Eigentumsrecht bei jeder Grundbuchseinlage eingetragen werden muß. (Vladni zastopnik ugovarja — Widerspruch seitens des Regierungsvertreters.)

Ich habe es so verstanden! Also ist diese Regierungsvorlage etwas Neues insofern, als sie uns vor Grundbuchskörper stellt, die keinen Eigentümer haben, während die bisherigen Gesetze für Krain und alle anderen Kronländer die Bestimmung enthalten, daß das Eigentumsrecht eingetragen sein muß.

Für die weitere Aufklärung, daß der § 2 des Gesetzentwurfes den § 21 des Reichsgrundbuchsgesetzes derogiere, bin ich dem Herrn Regierungsvertreter sehr dankbar. Das hätte aber auch gleich im Motivenberichte konstatiert werden sollen! Warum denn »blinde Kuh« spielen! Wenn die Regierung auf diesem Standpunkte steht, ist dies auch ein Standpunkt. Ich danke, wie gesagt, für die Aufklärung, es ist aber sehr die Frage, ob die Regierung diesen Standpunkt ständig einnehmen wird. Ich habe meine Stellung schon präzisiert. Meiner Ansicht nach kann der § 21 des Reichsgrundbuchsgesetzes durch ein Landesgesetz weder ausdrücklich noch stillschweigend geändert werden, weil der § 21 materielles Grundbuchsrecht, mithin zivilrechtliche Normen enthält, zu deren Änderung der Landtag gemäß § 11, lit. k, des Staatsgrundgesetzes vom 21. Dezember 1867, R.-G.-Bl. Nr. 141, nicht berechtigt ist.

Was die Frage anbelangt, daß die Richter die Giltigkeit der Gesetze nicht zu prüfen haben, so stimme ich dem vollkommen bei, konstatiere aber nur, daß der Richter im vorliegenden Falle in die unangenehme Lage kommt, zwischen zwei Gesetzen, die beide gleicher Weise ordentlich kundgemacht worden sind, wählen und den § 21 des Reichsgrundbuchsgesetzes oder den § 2 des vorliegenden Gesetzentwurfes anwenden zu müssen. Die Ausführungen des Herrn Regierungvertreters waren daher nicht imstande, meine Bedenken zu zerstreuen.

Deželni glavar:

Besedo ima gospod vladni zastopnik deželnosodni svetnik Sturm.

Regierungsvertreter Landesgerichtsrat Sturm.

Hohes Haus! Ich sehe mich veranlaßt, auf das vom geehrten Herrn Vorredner Vorgebrachte einiges zu erwidern. Nach Artikel III des Gesetzes vom 26. Jänner 1907, R. G. Bl. Nr. 15, der dahin lautet: »In Angelegenheiten, welche auf Grund der Landesordnungen und des Staatsgrundgesetzes zum Wirkungskreise der Landesgesetzgebung gehören, kann letztere die zur Regelung des Gegenstandes erforderlichen Bestimmungen auch auf dem Gebiete der Strafjustiz- und Polizeistraf-, sowie der Zivilrechtsgesetzgebung treffen« — kann doch kein Bedenken dagegen obwalten, daß der Landtag zur Änderung einer Bestimmung des Reichsgesetzes berechtigt sei, wenn sie eben einen Gegenstand der innern Einrichtung des Grundbuches betrifft. Und dies ist hier der Fall! Nach dem Staatsgrundgesetze gehört die innere Einrichtung des Grundbuches vor den Landtag, und es kann deshalb keine Rede von einem Widerspruche sein, daß § 21 a. G. G. durch den Gesetzentwurf eine Änderung erfährt. Gerade so wie der bezogene Paragraph durch ein Reichsgesetz abgeändert werden kann, ebenso ist es möglich, dasselbe durch ein Landesgesetz zu erzielen. Im Gegenstandsfalle gilt eben der Grundsatz: lex posterior derogat priori. Durch das spätere Gesetz wird das frühere entkräftet. Es ist ganz und gar nicht nötig, daß man dies ausdrücklich sagt; es genügt, daß die gegenteilige Bestimmung getroffen wird. Dadurch wird eo ipso eine frühere Norm aufgehoben. In unserem Falle erscheint der § 21 a. G. G. insoweit aufgehoben, als, wenn es sich um öffentliches Gut handelt, die Eintragung des Eigentümers entfallen kann. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »Jasnost zakonodaje trpi pri tem!« Poslanec — Abgeordneter Turk: »Ali ne zna slovensko govoriti!«)

Im Gesetzentwurfe selbst eine ausdrückliche Bestimmung über die teilweise Aufhebung des bezogenen Paragraphen aufzunehmen, lag kein Grund vor. Es gibt ja eine Unzahl von Fällen, wo das spätere Gesetz ein früheres ohne Derogierungsklausel aufhebt, und es ist nicht einzusehen, warum beim vorliegenden Gesetzentwurfe diesfalls eine Ausnahme gemacht werden soll.

Auch der § 9 des Landesgesetzes für Böhmen, beziehungsweise § 8 des Landesgesetzes für Krain, betreffend die Anlegung neuer Grundbücher und deren innere Einrichtung, erscheint durch den § 2 des Gesetzentwurfes zum Teile aufgehoben beziehungsweise derogiert. Die bezogene Gesetzesstelle besagt nämlich, daß das Eigentumsrecht im Eigentumsblatte einzutragen sei. Nach § 2 des Gesetzentwurfes wird nun diese Bestimmung insoweit abgeändert, als die Ersichtlichmachung der Eigenschaft des Grundstückes als öffentliches Gut im Eigentumsblatte genügt, das Eigentumsrecht nur mit Zustimmung des Eigentümers eingetragen werden darf, seine Eintragung aber auch unterbleiben kann.

Meiner Ansicht nach sind die Bestimmungen des vorstehenden Gesetzentwurfes so klar, daß kein Anlaß vorliegt, ihn an den Verwaltungsausschuß wieder zur weiteren Beratung zurückzuweisen.

Deželni glavar:

K besedi se je oglasil še gospod poslanec Piber.

Poslanec Piber:

Visoka zbornica! O juridičnem vprašanju, kaj je »de lege ferenda« in kaj je javna last in kaj naj se sprejme v zemljiško knjigo, o teh stvareh ne bom izgubljal besed. O tem se gospodje lahko sami pomenijo. Pač pa smatram za svojo dolžnost, da kot ljudski zastopnik nekoliko izpregovorim v prilog davkoplačevalcev, v prvi vrsti našega kmeta. Gospoda moja, jaz bi nič ne govoril o tem, ko bi se ne zgodile pomote ali če hočete krivice, ki sem jih že v odseku omenil. Ravno letošnje leto so davkarije, vsaj naša radovljiška, zahtevale pristojbinski namestek od vasi, oziroma od gospodarskih odsekov, kar prej ni nikdar bilo. To pa le zaradi tega, ker je zemljiška knjiga pomanjkljiva in površna. Nikakor ne očitam uradnikom kaj napačnega ali da bi hoteli kak krivičen davek izterjati, ampak edini vzrok je le ta, ker je veliko pomot v zemljiški knjigi. Recimo, pašnik je enkrat vpisan v zemljiški knjigi kot lastnina vasi, potem zopet kot last upravičencev in tretjikrat zopet kot last gospodarskega odseka. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »To je resnica!«) Torej tudi gospod dr. Triller potrjuje, da tukaj ni nobene jasnosti in vsled tega bi bilo dobro dati uradnikom nalog, da bi pregledali zemljiško knjigo in našli napačne vpise. Posledica teh pomot je bila, da so to priznavali ali niso priznavali, ampak da so nakazovali velik pristojbinski namestek v plačilo za deset let nazaj. Vsled tega je bilo veliko razburjenja v Ribnem, v Gorjah in Boh. Beli, kjer je več gospodarskih odsekov. Omenjam pa, da se gospodarski odseki navadno ne identificirajo z besedo »vas« ali »upravičenci«. Ker je bilo to napačno na vas vpisano, so bili davčni uradi upravičeni, tirjati ta pristojbinski namestek od vasi. To je pa le pomota, ker lastniki so upravičenci, ne pa vasi. Ko se je zemljiška knjiga urejevala, so se vpisale kot lastnice vasi namesto posameznih upravičencev in solastnikov. Posamezne vasi niso bile nikdar lastnice dotičnih parcel, ampak je bilo to odvisno le od gotovega števila hiš ali gospodarjev. Povem tudi to, da dotični svet smejo uživali le lastniki, in sicer le tisto številko, ki je vpisano po zemljiško odvezni komisiji. Če jih je sedaj več, nimajo pravice do skupnega užitka. Po tem tolmačenju pristojbinskega namestka bi bili tudi ti poklicani, oziroma dolžni plačati ta pristojbinski namestek, to pa se sedaj ne zgodi, ker se nove hišne številke ne sprejemajo med solastnike. Dalje se bodisi pri izročitvah gospodarstev teh upravičencev, bodisi pri zapuščinah te solastninske pravice redoma cenijo in se redoma odmeri tudi predmetna obligatorna ali realna pristojbina. Pripomnim, da se v ljudskem jeziku te pravice nazivljajo navadno srenske, vendar pa ravno v tem izrazu ljudstvo ne vidi drugega pomena, kakor da so to skupne lastninske pravice. Vsled tega so nastale v zemljiški knjigi velike pomote in tako je prišlo tudi do tega, da se krivično odmeri pristojbinski namestek. Omenjam še, da se agrarne oblasti v naši deželi, kakor se izvrše provokacije za regulacijo posestnih pravic, pogajajo vselej s solastniki, ne pa z gospodarskim odsekom ali z vasjo.

Menda sem s tem dokazal, da so pomote v zemljiški knjigi, tudi take, vsled katerih se večkrat zahteva krivično pristojbinski namestek. Seveda so se vložile proti temu pritožbe in mislim, da bodo ugodno rešene.

Visoka zbornica! Tovariš Jarc je že v seji dne 22. februarja 1912 opozoril na te nedostatke in stavil resolucijo v tem zmislu, da je zemljiška knjiga nejasna, da se nahajajo v nji večkrat pomote, in zato se vlada in deželni odbor pozivljeta, da se zemljiška knjiga uredi, da se take pomote ne bodo nadalje vršile. Vzemimo, gospoda moja, prihodnje desetletje pride prej ali slej, in potem pridejo zopet take napake na površje. Zaradi tega prosim visoko vlado, da resolucijo od 22. februarja 1912 čimpreje izvede in da nalog, da se zemljiška knjiga uredi, uredi tako, kakor bi morala biti urejena, da gospdarji ne bodo imeli nepotrebnih potov in sitnosti, uradništvo pa ne nepotrebnega dela. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

Ker ni nihče več oglašen k besedi, je splošna debata zaključena in ima sklepčno besedo gospod poročevalec.

Berichterstatter Mulley:

Nachdem gegen die Eingehung in die Spezialdebatte eigentlich keine prinzipiellen Bedenken erhoben wurden und sich alles, was dagegen bemerkt wurde, nur um die einzelnen Bestimmungen des Gesetzentwurfes drehte, so halte ich meinen Antrag auf Eingang in die Spezialdebatte aufrecht und behalte mir vor, bei den einzelnen Paragraphen meine Stellungnahme bekanntzugeben.

Was die Bemerkungen des Herrn Abgeordneten Piber anbelangt, muß ich bemerken, daß schon seit 1882 ein Gesetz besteht, demzufolge in allen Fällen, wo der Grundsteuerkataster mit dem Grundbuche nicht übereinstimmt, jedermann berufen ist, auf diese Nichtübereinstimmung aufmerksam zu machen. Die diesbezüglichen Eingaben sind nicht stempelpflichtig. Die Gerichte sind durch dieses Gesetz verpflichtet darauf hinzuarbeiten, daß der Grundsteuerkataster mit dem Grundbuche in Einklang gebracht werde.

Deželni glavar:

Sedaj preidemo v špecijalno debato, in sicer najprej o §§ 1. in 2.

K tej debati se je oglasil kot prvi govornik gospod poslanec dr. Lampe.

Poslanec dr. Lampe:

Visoka zbornica! Iz dosedanje razprave se je že razvidelo, da ta zakonska predloga, ki jo imamo pred seboj, ni popolnoma jasna. Videli smo, da z glavo majejo juristi, katere vpoštevamo kot tehnične juriste, in jaz se ne bi vtaknil v njihova izvajanja, ker meni je ležeče samo na tem, da se naredi zakon, ki bo obstoječim upravnim oblastim dal možnost, urediti zemljeknjižne zadeve v deželi, ki so res potrebne temeljite remedure. Gospoda moja, pri tem je kranjska deželna uprava silno interesirana, kajti velik del naše javne imovine zemljeknjižno ni urejen, zlasti naš cestni svet čaka še-le temeljite zemljeknjižne ureditve, potem imajo pa naše občine še več sveta, glede katerega je treba zemljeknjižno ureditev pospešiti. Gospoda, jaz pogrešam nekaj jasnosti v tem zakonu. Govori se o lastniku, ampak pri lastninski pravici se mora določiti tudi upravitelj, ki je nositelj lastninske pravice. Torej to pogrešam pri tej zakonski predlogi. Dalje pa tudi iz stališča deželne uprave pogrešam natančnega določila o objektih, na katere se naj nanaša ta zakonski načrt. V motivnem poročilu sicer beremo pravice, ki naj se navedo, n. pr.: Užitek sadnega drevja ob cestah, potih, okrajnih in krajnih trgih, užitek trave od cestnih jarkov in cestnih okrajkov, premostitev cestnih jarkov za napravo poljskih dovozov, premostitev ulic, polaganje plinovih cevi, vzdrževanje kanalov za pitno in odpadno vodo v cestnem svetu, polaganje železničnih tirov po cestnem svetu, odvajanje vode (iz cestnih jarkov) za namakanje bližnjih zemljišč. V zaprtih krajih: Služnost pomola ali balkona z uporabo zračne prostornine uličnega zemljišča; služnost prodajalničnih streh, kleti, oken pri kleteh pod cestnim zemljiščem ali v njem, pravica za rizalite, stebre, opore, stopnice itd., ki leže pred stavbno črto hiše, uporabiti javno cestno zemljišče, proti zakupu uporabljati ulično zemljišče za prodajalne lope in razstavnice itd.

Torej gospodje, to so stvari, katere pač beremo v motivnem poročilu, ampak v zakonu samem vidimo samo eno zadevo, ki je zakonito urejena, to je struge javnih voda, za katere se zahteva pritrditev politične deželne oblasti. Vse drugo pa v zakonu ni urejeno in vsled tega bi ta zakon, ako se sprejme v tej obliki, kakor leži pred nami, uredil samo en majhen del javne imovine, medtem ko bi velik del ostal neurejen. Mi nimamo proti temu zakonu principijelno ničesar očitati, stvarno smo ž njim zadovoljni, ampak edino, kar bi mogli reči, je, da bi radi videli, da se izpolni. To pa se ne more zgoditi v tej seji, kajti mnenje juristov gre daleč narazen, in gospoda moja, jaz mislim, da tega tudi ne moremo storiti v tem zasedanju. Ker je pa vendar zlasti z našega stališča deželne uprave potreba natančno proučiti pravne razmere, predlagam sledeče:

»Predloga se izroči deželnemu odboru, da izdela v sporazumu z vlado za prihodnje zasedanje tozadeven zakonski načrt.«

Deželni glavar:

K besedi se je oglasil vladni zastopnik gospod deželnosodni svetnik Sturm.

C. kr. deželnosodni svetnik Sturm:

Visoka zbornica! Gospod predgovornik se ne strinja z zakonskim načrtom zlasti radi tega ne, ker ni naveden že v določbah zakonskega načrta tisti organ, ki je upravičen razpolagati z javno imovino. Tega pa niti treba ni, kajti to ureja drugi zakon. Javna imovina se namreč ne vpiše v zemljiško knjigo kar kratkim potom. Obstoja zakon, ki določa posebno postopanje, kako je urediti in postopati pri vpisu takih zemljišč, ki še niso vpisana v zemljiško knjigo. Tam je skrbljeno za to, da se pokliče k urejevanju zemljiškeknjige vse one organe, ki so upravičeni pri tem sodelovati. Izključeno je pa, da bi sodišče moglo imovino ki je last dežele, vpisati v zemljiško knjigo, ne da bi bil za to vprašan deželni odbor. Ravno tako je tudi z občinsko imovino. Po predpisu drž. zakona, ki velja za vse kronovine, mora se poklicati k sodišču vse one upravitelje, ki jim pristoja uprava javne imovine. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Ampak zaradi jasnosti bi se morali ti zakoni vsaj citirati.«) Ni potrebno. Saj navajajo vladna pojasnila, kako je pri tem postopati. Konec teh pojasnil se glasi (bere — liest):

»Za postopanje pri vknjižbi javne imovine ni treba nobenih novih predpisov. Tek poizvedb je uravnan z zakonom o napravi novih zemljiških knjig (§ 35. zakona z dne 25. marca 1874, drž. zak. št. 12), nadalje postopanje s § 20. zakona z dne 25. julija 1871, drž. zak. št. 96, o uravnalnem postopanju pri napravi zemljiških knjig in z ukazi, ki so bili k temu izdani, pri tem so opozarja zlasti na ukaz pravosodnega ministrstva z dne 9. januaria 1889, ukaznik pravosodnega ministrstva št. 4, kakor tudi na ukaz z dne 19. oktobra 1897, ukaznik pravosodnega ministrstva štev. 37. ki je bil izdan za Tirolsko, a ga je zmiselno uporabljati tudi v drugih deželah, da se mora pri vseh poizvedbah, ki se tičejo javne imovine, pristojnim upravnim oblastvom dati priliko

za pravočasno zastopanje javne koristi, ki jim je naloženo jo varovati.«

Torej je v tem oziru že popolnoma poskrbljeno, tako da se ni bati nobene kršitve zakona. Sicer pa navaja cestni zakon, kateri organi so upravičeni za uporabo javne imovine, in enake določbe obsega tudi občinski red. Tedaj bi bilo povsem odveč, ako se bi vse to še posebej omenjalo v predmetnem načrtu zakona.

Če pride kdo k sodišču in zahteva, naj se javna lastnina vpiše v zemljiško knjigo, se to ne zgodi na mah, ampak se uvede šele postopanje in se zaslišijo vsi udeleženci, in to, če gre za državno cesto, finančna prokuratura, sicer pa župani ali zastopniki deželnega odbora, kajti pri takih vknjižbah gre tudi za vprašanje odtujitve ali obremenitve in dotičnih izjav ne more občina sama podati, ampak je po zakonu za to treba tudi pritrdila od strani deželnega odbora. Stvar je torej v tem pogledu popolnoma jasna, kar nam dokazuje tudi praksa, ki se izvršuje na Tirolskem.

Potemtakem ni potrebna dopolnitev ali prememba zakonskega načrta v katerikoli točki.

Deželni glavar:

Nihče ni več oglašen k besedi, debata je zaključena, in ima sklepčno besedo gospod referent.

Berichterstatter Mulley:

Mit Rücksicht auf die vorausgegangene Aufklärung des Herrn Regierungsvertreters beantrage ich die unveränderte Annahme der §§ 1 und 2.

Deželni glavar:

Bomo sedaj glasovali. Gospod poslanec dr. Lampe predlaga sledeče (bere — liest):

»Predloga se izroči deželnemu odboru, da izdela v sporazumu z vlado za prihodnje zasedanje tozadeven zakonski načrt.«

Ta predlog je odložilen in pride tedaj najprej na glasovanje.

Prosim tiste gospode, ki pritrjujejo predlogu gospoda poslanca dr. Lampeta, da blagovolijo vstati.

(Zgodi se — Geschieht.)

Predlog je sprejet, in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.)

V svrho odgovora na neko interpelacijo se je oglasil k besedi gospod deželni predsednik.

C. kr. deželni predsednik baron Schwarz:

Gospodje poslanci Adolf Ribnikar in tovariši so stavili name sledečo interpelacijo (bere — liest):

»Kranjski deželni odbor je razposlal pod štev. 1532 iz leta 1913. vsem županstvom na Kranjskem »nujno in važno« okrožnico, v kateri ukazuje, da ima vsak župan do 20. septembra t. l. natančno poročati o sestavi prvotnih porotniških imenikov. V tej okrožnici pravi deželni odbor med drugim tudi, da je »pripravljen na željo dajati pojasnila in sploh iti županom na roko pri izpolnitvi te dolžnosti!«

Ta odlog je vzbudil v javnosti veliko zanimanje, a tudi mnogo upravičenega protesta in strahu pred posledicami te odredbe deželnega odbora. Sestavljanje prvotnih imenikov za porotnike spada namreč v prenešeni delokrog občin. Župani jih imajo predložiti c. kr. okrajnemu glavarju, ne pa tudi deželnemu odboru. S tem, da si deželni odbor lasti pravico biti nekak kontrolni organ za te imenike, posega očividno v agende c. kr. državnih oblasti. Kajti v zmislu zakona z dne 23. maja 1873, drž. zak. št. 121, v tej zadevi deželni odbor sploh ne more biti nadzorstveni organ nad župani.(Poslanec — Abgeordneter Dr. Novak: »Istina!«) Ljudstvo se pa sedaj opravičeno boji, da bi utegnil deželni odbor ne-le nadzirati ta županski posel, marveč tudi na njegovo sestavo vplivati. Ne more biti namreč dvoma o tem, da je izdal deželni odbor ta odlok tudi zato, da pritisne na župane in jih opozori, da primerno vpoštevajo pri sestavi prvotnih imenikov strankarsko kvalifikacijo občanov. Ako bi državne oblasti mirno gledale, kako si usurpira deželni odbor prerogative, ki mu postavno ne pristojajo, ako bi držale roke križem pri tem, ko prehaja važen del justične uprave iz državnih rok v roke deželnega odbora (smeh na levi — Gelächter links. Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »Bravo!«) in tako v naročje izvrševalnega odbora slovenske ljudske stranke, se ni čuditi, ako izgine med prebivalstvom zaupanje v državno avtoriteto, izgine pa tudi zaupanje v nepristranost sodišč.

Z ozirom na navedeno si dovoljujejo podpisani staviti na Vašo ekscelenco vprašanje:

1. Kaj je ukrenila c. kr. vlada, da se zavaruje pred poseganjem deželnega odbora v delokrog državnih oblasti?

2. Če še ni, ali hoče takoj odrediti, da se odlok deželnega odbora kot nepostaven prezira, deželni odbor pa primerno pouči, da mu ne pristoja nobena niti posredna, niti neposredna ingerenca na občinske zadeve prenešenega delokroga?

3. Ali hoče naročiti vsem c. kr. okrajnim glavarstvom, da postopajo pri pregledovanju porotnih imenikov s podvojeno paznostjo ter preprečijo, da bi se morda skušala premeniti porotna sodišča v strankarske institucije?«

Na to interpelacijo čast mi je sledeče izjaviti:

Deželni odbor je res izdal okrožnico na vsa županstva, s katero so se ta opozorila na zakonite predpise, (poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe in poslanec — Abgeordneter Jarc:

»Tako je!«) po katerih se imajo župani ravnati pri sestavi prvotnega imenika porotnikov. Dotična določila zakona z dne 23. maja leta 1873., drž. zak. št. 121., se navedejo dobesedno v tej okrožnici. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Tako je!«)

Končno se v tej okrožnici poudarja velika važnost zadeve za pravosodje v deželi in se opominja, da je deželni odbor pripravljen, na željo dajati pojasnila in podpirati župane pri izpolnitvi njihove dolžnosti; (poslanec — Abgeordneter Ribnikar: »To so pa »knifi«!«) tudi se zaukaže o letošnji sestavi prvotnega imenika porotnikov poročati do 20. septembra t. l. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Novak: »To je odveč!« Klici na levi — Rufe links: »Ni odveč!«)

Da se naj ta imenik predloži deželnemu odboru, ni zahtevano v tej okrožnici, nasprotno opozarja se na zakonito določilo, po katerem se morajo imeniki pravočasno predložiti okrajnemu glavarstvu. (Klici na levi — Rufe links: »Tako je!«, »No ja!«)

Ravnotako si ni pridržal deželni odbor kontrole vsebine prvotnega imenika ali pa nadzorovanja županov glede te vsebine, tako da se lahko označi v interpelaciji izražena bojazen, da bi deželni odbor vplival na sestavo, oziroma vsebino prvotnega imenika porotnikov, in da bi ta važni del justične uprave prešel v roke deželnega odbora, brez podlage. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Tako je!«)

Omenjena okrožnica je torej smatrati le kot podpiranje okrajnih oblastev pri nadzorstvu in vodstvu županstev glede sestave prvotnega imenika; zategadelj in ker si letni imenik porotnikov sestavi komisija pod predsedstvom predsednika sodnega dvora šele potem, ko so bili od županov predloženi prvotni imeniki pravilno pregledani od politične okrajne oblasti in ko se je izvršilo reklamacijsko postopanje, nimam povoda, da bi vsled interpelacije v predmetu kaj ukrenil. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händenklatschen links.)

Deželni glavar:

K besedi sta se oglasila gospod poslanec Demšar in gospod poslanec dr. Novak. Besedo ima gospod poslanec Demšar.

Poslanec Demšar:

Predlagam, da se o odgovoru gospoda deželnega predsednika na to interpelacijo otvori debata.

Deželni glavar:

Besedo ima sedaj gospod poslanec dr. Novak.

Poslanec dr. Novak:

Predlagam isto.

Deželni glavar:

Gospoda poslanca Demšar in dr. Novak predlagata, da se o odgovoru gospoda deželnega predsednika otvori debata.

Prosim tiste gospode, ki se strinjajo s tem predlogom, da blagovolijo ustati. (Zgodi se — Geschieht.)

Predlog je sprejet in tedaj bom otvoril debato.

K besedi sta se oglasila gospod poslanec dr. Krek in gospod poslanec dr. Novak.

Predno pa podelim besedo prvemu govorniku, prekinem sejo za pet minut.

(Seja prestane ob 5. uri 10 minut popoldne in se zopet nadaljuje ob 5. uri 18 minut popoldne. — Die Sitzung wird um 5 Uhr 10 Minuten nachmittags unterbrochen und um 5 Uhr 18 Minuten nachmittags wieder aufgenommen.)

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Seja je zopet otvorjena. Besedo ima gospod poslanec dr. Krek.

Poslanec dr. Krek:

Gospodje, z odgovorom gospoda deželnega predsednika na interpelacijo gospoda tovariša poslanca Ribnikarja moremo biti samo s tega stališča zadovoljni, da je po tem odgovoru pojasnjeno, da s stališča vlade ničesar ni ugovarjati postopanju deželnega odbora v znani zadevi, toda deželni odbor je odgovoren deželnemu zboru in zaradi tega je važno, da o tej tako resni stvari tudi deželni zbor izreče svojo besedo. Gospodje, jaz sem se zato oglasil k besedi, da bi posvetil v to stvar kolikor mogoče globoko, in zato, da bo popolna jasnost, kaj namerava, prečitam takoj s početkom resolucije, katere si usojam staviti deželnemu zboru in za katera takoj s početkom mojih izvajanj prosim, da jih izvolite sprejeti.

Moj predlog se glasi:

»Deželni zbor skleni:

1. Odgovor deželnega predsednika se vzame na znanje in postopanje deželnega odbora se odobri.

2. Deželna vlada se pozivlje, da z vsemi silami poskrbi, da se zakon o sestavi porotnikov natančno izvršuje.

3. Vlada se pozivlje, da se vse potrebno ukrene, da se v gosposki zbornici sklenjena

preosnova porotnih sodišč čim najprej ustavno izvrši.

V utemeljevanje teh predlogov si usojam navajati sledeče:

Gospodje, vprašanje porotnih sodišč pri nas v Avstriji ni bilo že sprva pri strokovnjakih brez odpora. Pravzaprav so se uvedla porotna sodišča, kakor je zgodovinsko popolnoma dokazano, edino zaraditega, ker je zmagal kriminalist Glaser okrog koncem 60. ali začetkom 70. let proti ravno tako slovitemu kriminalistu Hyetu. Bil je pravzaprav boj med dvema kriminalistoma, izmed katerih je eden, Glaser, ki je bil bolj zgovoren, bolj blestečega sloga in lepega nastopa, zmagal. Da je temu tako, vidi se iz kasnejše dobe, ker že l. 1873. sta znana voditelja takozvane ustavoverne stranke Schmerling in Lichtenfels se protivila uvedbi porotnih sodišč. Mi tudi vemo, da se porotna sodišča niso za celo državo uvedla takoj naenkrat, ampak šele na predlog poljskega poslanca Tomaszuk so se uvedla za celo državo. Torej vprašanje, ali so porotna sodišča nekaj popolnega ali ne, že začetkoma ni bilo rešeno. Izkazalo se je pa — in o tem govori praksa, prebivalstvo in javno mnenje, in sicer ne samo le v Avstriji, ampak na celem kontinentu, zlasti v Avstriji, Švici, Nemčiji in Italiji —, da se v mnogih ozirih porotna sodišča niso izkazala, in zahteva, da se reformirajo, ta zahteva je od prvega dne, ko so se porotna sodišča uvedla, se pričela in je vedno bolj naraščala in naraščala, tako da imamo sedaj že v večini teh držav znatne preosnove teh sodišč, pri nas v gosposki zbornici pa že sklenjeno reformo kazensko-pravnega postopanja, s katerim se tudi preurede porotna sodišča. Mi, gospodje, se moramo tukaj vprašati, v čem pa tiči nasprotje proti porotnim sodiščem in kaj so nasprotniki teh sodišč nam nasvetovali? To je čisto gotovo, da takoj od začetka moramo odkloniti, da se laiški element pri sodiščih ne sme uveljaviti in da tukaj tiči napaka pri sodiščih, da so tudi lajiški prisedniki pri sodiščih opravičeni govoriti, razsojati in s tem vplivati na rešitev kake kazenske obravnave. Gospodje, to vprašanje je rešeno, mislim, za vsakega moderno mislečega človeka. Nemogoče je tajiti v našem času, da so se prisedniki pri trgovskih sodiščih, pri obrtnih sodiščih in pri rudniških sodiščih jako dobro izkazali. Seveda, tam so prisedniki strokovnjaki, vendar kljub temu ni opravičena trditev, da bi tudi nestrokovnjaki v stvareh, v katerih se gre samo za zdrav razum in pošteno srce, namreč prisednikilajiki ne mogli zadeti pravega. Torej to odklanjam, to misel, katero so tudi nekateri zastopali, ki so pa danes res v popolni manjšini. Namreč misel, na katero so stopile moderne države in na katero bo stopila tudi Avstrija, misel, katero je sprejela vlada v svoj načrt glede preosnove kazenskega zakona, misel, katero je gosposka zbornica že v odseku in v plenarni zbornici obravnavala, ta misel je ta, naj se namesto porotnih sodišč, katerim se odkaže samo nek določeni delokrog, uvedejo takozvana prisedniška sodišča — Schöffengerichte. Beseda »Schöffengericht« je prav dobro prevedena z izrazom prisedniška sodišča. Der »Schöffe«, to je prisednik. Da bo stvar čisto jasna, moram najprej pojasniti, v čem tiči bistveni razloček med porotnimi sodišči in med prisedniškimi sodišči. Pri porotnih sodiščih imajo porotniki soditi, ko ni sodnik navzoč, da bi imel pravico besede, sveta, razen če sami zahtevajo, da se pritegne sodnik in samo za toliko časa, za kolikor zahtevajo, le v tem slučaju ima sodnik pravico, predsedniku dajati navodila. Torej porotniki samo sodijo o krivdi ali o nekrivdi. Drugič nimajo porotniki dolžnosti, votumu kak razlog pridodati, medtem ko prisednikilajiki v družbi sodnikov sodijo o krivdi ali nekrivdi, in sicer tako, da po dogovoru in posvetu s sodniki, ki pravo formalno gotovo bolj poznajo, pri tem tudi navajajo in morajo navesti razloge za svoj votum, za svojo razsodbo. Torej je to bistveni razloček med porotnimi in med prisedniškimi sodišči. Preosnova našega kazenskega prava bi se bila morda že takoj takrat, ko so se uvedla porotna sodišča, kljub blesteči zgovornosti Glaserja izvršila v tej smeri, da bi bila sprejeta že takrat prisedniška sodišča, ker že takrat je bilo v tem oziru slišati jako veliko glasov. Kdor čita obravnave legislativnih zbornic, ima veliko gradiva na razpolago, toda ugovarjalo se je takrat, da za splošnost takih sodišč ljudstvo še ni zrelo, in zlasti so pa tudi rekli, hoteč s tem pokazati svoj demokratični značaj, da bi bilo sicer želeti uvedbe prisedniških sodišč, da bi pa prisedniki v družbi s sodniki, ker jih bodo sodniki pregovorili, ne prišli do veljave in da so taka prisedniška sodišča zato nepotrebna. Izkazalo se je pa, da ljudstvo v Avstriji zelo napreduje, ljudje mnogo čitajo, se razgovarjajo, si napravljajo svojo sodbo in so politično jako zreli, poleg tega pa, gospodje, imamo napredek v tem, da se organizirajo posamezni sloji in čedalje bolj zavedajo svojih pravic. L. 1870. je stala vsa javnost še pod vtisom prejšnjih patrimonijalnih sodišč, pod vtisom tistega sodnega pravdnega reda, ko je bil sodnik in preiskovalni sodnik ena in ista oseba, in zato so se ljudje sodnikov bali. Danes so pa sodniki popolnoma druge osebe, danes so sodniki neodstavljivi in ne prenosljivi, danes je pa tudi ljudstvo tako dozorelo, da mu sodnikova sodba ne imponira, in danes je proces tak, da je, kakor vemo, preiskovalni

sodnik popolnoma ločen od sodnika, ki sodi, in popolnoma je ločen tudi tisti, ki toži, tožnik od sodnika, kar prej ni bilo. Na tej podlagi je l. 1870. ideja prisedniških sodišč padla in se je sprejela ideja porotnih sodišč. Reforma, ki se danes v Avstriji obeta, ima sledeč značaj. Jaz bom to čisto na kratko škiciral, ker je potrebno za moje utemeljevanje. Po tej preosnovi bomo imeli enega sodnika pri okrajnih sodiščih, potem bomo imeli na mestu sedanjih sodišč mala prisedniška sodišča, in sicer dva sodnika in dva prisednika-lajika, potem bomo imeli za veliko slučajev, ki danes spadajo pred porotna sodišča, velika prisedniška sodišča s tremi sodniki in tremi prisedniki, in nazadnje bomo imeli še porotna sodišča samo za politične zločine, kar je popolnoma prav. (Pritrjevanje na levi — Zustimmung links.) Čisto pravilno, da naj imajo besedo objektivni zastopniki ljudstva — in potem za zločine, kjer je kazen določena za več kot deset let. Tukaj omenjam, da je po predloženem kazensko-pravnem redu kazen v mnogih slučajih veliko manjša kakor pa po sedanjem zakonu. Torej tako stoji preosnova kazenskopravdnega reda. Kolegialna sodišča so samo pri prekisodih vpoštevana, pri sodiščih, ki nastopajo v izjemnem stanju namesto porotnih sodišč in pri višjih apelacijah.

Sedaj pa, gospodje, kje so tisti razlogi, ki so dovedli našo justično upravo do tega, da je predložila tako reformo, in ki so dovedli do tega, da je v Nemčiji in v Švici reforma že izpeljana? Gospodje, ti razlogi so ob kratkem tehnika porotnih sodišč. Porotna sodišča so sama po sebi v marsičem pomanjkljiva zaradi tega, kar sem že povedal, namreč porotniki niso dolžni povedati nobenih razlogov, zakaj so tako ali tako glasovali, porotniki so, ker manj znajo formalnega prava, dostikrat pod vtisom, pod sugestijo ne toliko državnega pravdnika, temveč veliko bolj pod vtisom zagovornika in pod vtisom vpliva, katerega ima oseba med njimi samimi, ki je najbolj zgovorna, ali sicer vplivna. Gospodje, to se ne godi samo tukaj ali tam, ampak splošno, povsod, da take vplivne osebe bistveno vplivajo na izrek porotnikov. Iz tega se je razvilo sledeče: Porotniki v gotovih stvareh radi, preradi oproščajo; vzroki so lahko lokalnega, stanovskega značaja, vzroki so pa lahko tudi drugega značaja, da namreč tiče tudi v političnem, verskem ali narodnem prepričanju. Taka je n. pr. tožba, katero je izrekel sedanji justični minister, o katerem pa splošno trdijo, da je dober jurist. On pravi, da se v gotovih krajih na noben način ne morejo v veljavo spraviti obtožbe zaradi uradne poneverbe. (Klici na levi — Rufe links: »To je res!), potem v drugih krajih za gotove vrste goljufij in v novejših časih tudi za detomor. Tukaj so oprostilne sodbe popolnoma v navadi, v gotovih krajih tako v navadi, da večkrat državni pravdniki kak tak zločin tako vrte in vrte, da ga spravijo iz porotniških sodišč ven, samo zato, da pride kazen. (Pritrjevanje na levi — Zustimmung links.) Dalje so prav pogoste oprostilne sodbe pri ubojih, kjer so ti zelo v navadi, v krajih, kjer so uboji nekaj običajnega, tam se obtoženec kaj pogosto oprosti, na primer zaradi silobrana, tako da se nazadnje sam čudi, da je prost. To so stvari, ki se velikokrat zgodijo. Ravnotako se pa večkrat, velikokrat pa tudi prehudo obsoja. To se dostikrat zgodi v slučajih požigov. Ako pride kak požigalec pred porotnike, mislijo si ti, da je treba zajeziti to stvar, in to vpliva nanje toliko, da se premalo vpoštevajo dokazi, ki so podani in da se prehitro obtoženec obsodi. Ravnotako je pri tatvinah iz navade, kjer se obtoženec prehitro obsodi ne glede na to, ali se je v tistem slučaju tatvina res izvršila ali ne. Najhujši pa, in tukaj smo na nekih vulkanskih tleh in rad bi videl, da bi se nekoliko gibali tudi na teh vulkanskih tleh, tako da bo šlo prav, najhujši se občutijo porotniške sodbe pri — tiskovnih pravdah. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.) Gospodje, to je splošna sodba, in to ni samo kranjskih klerikalcev, ampak sodba ogromne večine ljudstva v Avstriji. (Veselost in odobravanje na levi — Heiterkeit und Beifall links.) V državnem zboru se je v odseku dobila velika večina za to, da se izločijo vse te pravde iz porotnih sodišč in izroče prisedniškim sodiščem. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Saj nismo zoper!«) Prosim, kar se je govorilo v tem odseku, to so stvari, katerih si skoro ne upam povedati, da ne bi kdo rekel, da sem pregrob, pač pa hočem iz gosposke zbornice, kjer so se vsi sodniki in advokatje izrekli za to reč, navesti par odstavkov in povedati, kar se je tam reklo o tej stvari. Pravijo: Zlo pri porotnih sodiščih ni toliko v tem, da manjka porotnikom razum, ampak bolj v tem, ker jim manjka vestnosti in dobre volje. (Pritrjevanje na levi — Zustimmung links.) Oni hočejo pod vplivom političnih, narodnih ali lokalnih strank proti pravici osvoboditi ali obsoditi, oni hočejo zlasti v političnih in tiskovnih pravdah glede na razžaljenje časti biti stranka. Torej pomanjkanje značaja, ne pa pomanjkanje vzgoje! — Nemško: der Übelstand beim Schwurgerichte liege nicht im Mangel an Bildung der Geschworenen, sondern im Mangel an gutem Willen, im Mangel an Gewissenhaftigkeit. Sie wollen unter dem Einflusse politischer oder nationaler Strömungen oder lokaler Parteiungen gegen das Recht freisprechen, sie wollen in politischen Ehrenbeleidigungsprozessen Partei nehmen. Es sei ein

Charakterfehler, kein Bildungsfehler, der ihnen anhaftet.

Najzmernejši člani v komisiji so priznali, da je to res, in so tudi trdili, da poleg tega pride večkrat še pomanjkanje razumnosti, potem pa tudi politični, verski ali narodni predsodki, in ravno iz tega stališča se je takole dokazovalo v odseku gosposke zbornice. Ako se uvedejo prisedniška sodišča, potem bo stvar taka, da bodo sodniki s poukom o formalnem pravu vplivali na prisednike, paralizirali sugestijo od strani kakega posameznega posebno zgovornega prisednika in tako preprečili prelomljenje prisege, ki jo store porotniki. Prosim, to niso moje besede, ampak to stoji v tiskanem motivnem poročilu, namreč:

»Der Eidbrüchigkeit wird sich einer viel schwerer schuldig machen, wenn er unter einer sachkundigen Kontrolle steht. Daß jemand der ihm klar dargelegten Pflicht, der ihm im konkreten Falle vollkommen zum Bewußtsein gebrachten Pflicht bewußt zuwiderhandelt, das ist doch etwas viel krasseres, als daß sich jemand in einem Halbdämmerzustande von Gefühlsduselei und unter der Suggestion von gleichgestimmten Genossen über diese Pflicht hinwegsetzt. Das Gewissen der mit den Richtern gemeinsam richtenden Schöffen wird gewiß kräftiger wirken, als wenn sie unter einander allein wären.«

Tako, gospodje, stoje razmere, in reči moramo, da so te trditve, če jih vpoštevamo z ozirom na naše razmere, le preresnične. (Pritrjevanje na levi — Zustimmung links.) Nočem se spuščati v nobene rekriminacije in v nobena očitanja, ampak faktum je, da je pri nas, ako je obtožen »Narod«, oproščen, ako je pa obtožen »Slovenec«, je pa obsojen. (Viharno pritrjevanje in ploskanje na levi — Stürmische Zustimmung und Händeklatschen links.) V teh razmerah in v tej gotovosti, da se to zgodi, tiči rakrana v našem javnem življenju in mi iz tega barabstva in iz teh bašibozukških razmer ne bomo prišli, dokler se ta imuniteta, ki jo uživa liberalno časopisje, ne konča. (Ploskanje in klici na levi: »Tako je!« — Händeklatschen und Rufe links: »Tako je!«) Gospodje, iz tega torej vidite, da je popolnoma prav, da sem se nekoliko natančnejše pečal s tem vprašanjem in da sem iz korenine ven celo stvar razvil. Ker sem pa že pri besedi in se mi zdi, da je dobro, da se stvar od vseh strani osvetli, zato hočem za te svoje trditve navesti nek skrajno tipičen in značilen slučaj. Frišno in brez ovinkov hočem povedati vse in predložiti Vaši sodbi. (Klici na levi — Rufe links: »Bravo, bravo!«) Znano Vam je gotovo vsem, ki berete nasprotne liste — jaz jih ne — da se delajo sedaj že nekaj mesecev sem iz mene in mojega prijatelja našega deželnega glavarja krvave klobase. (Veselost — Heiterkeit.) On je kompromitirana oseba, ki je prodal svoje prepričanje, jaz sem pa nekak Don Juan. (Ponovljena veselost — Erneute Heiterkeit.) Moje donjuanske šege in navade se slikajo in popisujejo v najbolj slikoviti obliki in zaradi tega se razburja naša javnost. (Klici na levi — Rufe links: »Poštena javnost ne!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Kdor te pozna, ve, da to ni res!«) Pustimo to! Jaz se za napade dotične osebe, ženske, nisem prej prav nič brigal, sem jih popolnoma ignoriral in se nisem, kakor veste, prav nič branil, če pa pride nazadnje na človeka in mu zasadi kremplje v meso in kri, če se mi hoče snesti celo tisti košček kruha, ki ga imam, potem imam pravico, se braniti. (Viharno odobravanje in ploskanje na levi in na galeriji — Stürmischer Beifall und Händeklatschen links und auf der Galerie. — Klici na levi — Rufe links: Živio dr. Šusteršič! Živio dr. Krek! Živio naša voditelja! Mi jih ne pustimo žaliti!«)

Meni je žal, da sem se tako razburil, ampak dotična ženska, katera je meni nasproti izjavila med drugim tudi to, da trpi na histeričnih napadih, je meni rekla, da je šarila erotično stran v prijateljsko razmerje, v katerem sem jaz igral vlogo usmiljenega zdravnika histerične ženske, ta ženska, ki je mislila, da moram biti zaraditega, ker je ona bila zaljubljena vame, zaljubljen tudi jaz vanjo, je meni priznala, ko sem jo opozoril na krivice, ki jih dela našemu deželnemu glavarju, da dela vse to samo zaraditega, ker je zagotovljena, da se ji ne more nič zgoditi, ker je samo 8 klerikalcev med 36 porotniki. (Ogorčeni medklici na levi. — Entrüstete Zwischenrufe links. — Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »A tako se dela!«) Ti boji proti korupciji, ti boji proti pohujševalcem so se zato vršili, ker je samo 8 klerikalcev med 36 porotniki. To je dejstvo in na podlagi tega dejstva morem reči sledeče: Če so bili gospodje od liberalne stranke po pravici razburjeni nad govorom dr. Lampeta, ki je narodnonapredni stranki očital krivoprisežništvo, so zdaj lahko še bolj razburjeni, ko se laži in obrekovanja širijo z ozirom na zaupanje, da bodo porotniki svojo prisego prelomili. (Živahno pritrjevanje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Če se, gospodje, kje v kaki vasi dobi steklega psa, se ga spravi proč. Če fantje nagajajo, sitnosti stresajo in ponoči razbijajo, se ukroté. Mi pa, gospodje, ki živimo v upravni državi, ki davke plačujemo — davke plačujem tudi jaz — mi pa ne moremo doseči pravice, ker je Glaser zmagal, ker imamo krivično urejena porotna sodišča. Gospodje, to je žalostno, to je, kar človeka izzivlje. (Živahno pritrjevanje in ploskanje na levi. — Lebhafte Zustimmung und Händeklatschen links.) To je čisto gotovo,

da bi vsak sodnik, če bi prišel kdo k njemu in mu predložil taka očitanja, rekel: To ne sme biti, mi živimo v upravni državi, čast vsakega državljana se mora varovati, in bi dotično osebo, bodisi ženska ali moška, obsodil, ako ni neumna.

Gospodje, moje očitanje ne gre proti osebi, ki je bolna, se mi smili, ampak ta oseba sama trdi in poudarja — imam njena pisma v rokah — da le zato ne odstopi od svojih očitanj in da le zaraditega ne dá častne izjave za našega deželnega glavarja, ker neče zapustiti tistih, ki za njo stoje. (Klici na levi — Rufe links: »Živio naš glavar!«) Dotična oseba, ki je klečala pred menoj, ko sem ji očital, da je brezsramna ženska, ko sem ji očital, da je podla vlačuga, ta oseba je potem meni kasneje pisala, da bi rada dala kapljo za kapljo krvi, če bi mogla storiti nestorjeno to, kar se je zgodilo. Seveda, če pa pride zopet v druge razmere, pa zopet laže naprej, laže in laže samo zaraditega, ker je v Ljubljani samo osem klerikalcev med 36 porotniki. (Ponovljeni ogorčeni medklici na levi — Erneute entrüstete Zwischenrufe links.)

Gospodje, še nekaj. Tudi jaz razumem šalo in tudi jaz vem, da je dobro za voditelja, če jih včasih dobi. Tudi jaz vem, da je dobro nekoliko ponižanja za človeka, ki stoji v javnosti in je včasih malo prehude krvi (Veselost — Heiterkeit), da pazi nase in si reče: Tudi ti si iz takega blaga, tudi tebi se lahko kaj takega zgodi, ampak vse to sme iti samo do neke gotove meje, ne pa, da se ga zvali v jamo razbojnikov. Gospodje, take so torej te stvari in mislim, da se mora vsak pameten človek vjemati z menoj in mi pritrditi, da se lahko razmere izpremene in se potem to krvavo maščuje. (Burno pritrjevanje in ploskanje na levi — Stürmische Zustimmung und Händeklatschen links.) Krivice se ne sme delati nikomur, tudi nasprotnikom ne, držati se mora vsak samo svoje prisege, in mi stojimo na stališču, da se tudi liberalnega časopisja ne sme obsoditi, če piše resnico. Sedanje razmere so pa nezdrave tako, da se razburja vsa javnost in da se ljudje že izprašujejo, kdaj bo sodnji dan (Živahna veselost na levi — Lebhafte Heiterkeit links), in to samo zaradi tega, ker je samo osem klerikalcev med 36 porotniki. Gospodje, jaz ne bom v tej stvari nič več govoril. Ta slučaj nam tipično dokazuje, v kakih razmerah živimo.

Utegnil bi kdo reči: Prijatelj, to ni kavalirsko, kar si danes naredil. No, dobro. Prijatelj, dobiš eno, potrpiš, dobiš drugo, potrpiš, dobiš deseto, tudi še potrpiš, ampak če skoči kdo vate in ti ne pusti dihati, potem kavalirstvo sem, kavalirstvo tja, ti imaš pravico se braniti. (Burno pritrjevanje na levi — Stürmische Zustimmung links.) V teh razmerah je edina obramba proti imuniteti, ki jo uživa liberalno časopisje, da se ji postavi nasproti imuniteta poslanca. (Živahno pritrjevanje in ploskanje na levi — Lebhafte Zustimmung und Händeklatschen links.) Razlika je samo ta, da se poslanec ne brani samo v interesu osebnosti, ampak v interesu javnosti, v interesu javnega poštenja in javne morale, v interesu miru in dela, medtem ko se brani liberalno časopisje iz drugega stališča in z drugim namenom. (Klici na levi — Rufe links: »Za plotom!«)

Gospodje, jaz sem navedel ta tipičen slučaj zaraditega, ker iz njega razvidite, kam pridemo, če se v takih stvareh, kakor je pravni red, ne dela premišljeno. Napaka porote pri nas ne leži samo v strankarstvu, ampak tudi v tem, da je porotniška čast zasigurana takorekoč le enemu stanu, le enemu sloju. Ne vem, kdo je tukaj kriv, gospodje od narodnonapredne stranke niso krivi, ampak dejstvo je, da se preko gostilničarjev in štacunarjev, ki nekoliko nemški znajo, navadno ne dvigne nobeden do porotnika. (Klici na levi — Rufe links: »Res je!«) Mi, ki zastopamo tukaj najširše plasti našega ljudstva in živimo v času splošne in enake volilne pravice, moramo zahtevati, da postanejo lahko porotniki tudi proletarci, ki nič ne plačujejo. (Živahno pritrjevanje na levi — Lebhafte Zustimmung links. — Poslanec — Abgeordneter Piber: »Tudi delavci!«) Danes se pa pri nas niti to ne zgodi, kar bi se moralo zgoditi. Kam vodi cela stvar, ako ima en sam sloj, ena sama stranka v roki justico, ljudstvo pa ne dobi pravice, to je dobro znano. Iz tega se delajo revolucije.

Gospodje, če tukaj ni ustvarjena trdna podlaga, jo moramo pa ustvariti. Najmanje pa je, da se zahteva, da se vsaj sedaj obstoječi zakoni izvršujejo. Župani delajo zapisnike porotnikov. Ti zapisniki se pa danes ne delajo pravilno zaraditega, ker župani stoje pod vtisom, da kdor nemško ne zna, ni za porotnika dasi je po postavi vsakdo, kdor plačuje gotovo vsoto davka in kdor je moralno neomadeževan, sposoben za porotnika. Pri okrajnih glavarstvih pa so, če je kak župan vpisal njim nevšečne ljudi, te ljudi iz porotnega imenika črtali, črtali iz vzroka, ker nemški ne znajo. (Klici na levi — Rufe links: »Res je!«) Tega ne moremo trpeti, ker se ne izvršujejo obstoječi zakoni, in posledica tega, da se ti zakoni ne izvršujejo, je, da se gode v javnosti največje svinjarije. (Klici na levi — Rufe links: »Tako je!«) In če mi zahtevamo, naj se zakoni izvršujejo, je to gotovo popolnoma pravilno, in če je deželni odbor prišel do tega, da je vse podrejene oblasti, to je županstva, opozoril na to, da se zakon ne izvršuje prav — zategadelj deželnemu odboru niso odgovorni — toda če deželni odbor v javnem interesu gre in reče:

Vi, župani, izvršujte svojo dolžnost, katero Vam nalaga zakon, in nam povejte, kako ste jo izvršili, potem je deželni odbor storil nekaj dobrega in koristnega. (Živahno odobravanje na levi — Lebhafter Beifall links.)

V tem zmislu torej pohvali, oziroma odobruje moja resolucija postopanje deželnega odbora.

Drugi moj predlog, da se deželna vlada pozivlje, da z vsemi silami poskrbi, da se zakon o sestavi porotnikov natančno izvršuje, to je nekaj takega, od česar ne moremo odnehati in kar je tudi v splošnem interesu. In tretji predlog, da se vse potrebno ukrene, da se v gosposki zbornici sklenjena preosnova porotnih sodišč čim najprej ustavno izvrši, je gotovo nekaj, kar ni samo opravičeno, ampak tudi potrebno.

Jaz torej pozdravljam interpelacijo gospoda poslanca Ribnikarja in sem mu odkritosrčno hvaležen, da mi je dal priložnost danes to povedati. (Veselost na levi — Heiterkeit links.)

Sedaj samo še eno. Jaz bi torej želel, da bi se iz te debate, ki se je sedaj vršila, izčistile naše razmere in da bi vsaj kot ljudje mogli živeti drug poleg drugega, ker bo to v korist dežele in v korist našega naroda. Jaz to odkritosrčno želim, če je mogoče, če pa niti to ni mogoče, potem pa pravim: Mi, fantje, kar nas je, skupaj držimo! (Viharno odobravanje in ploskanje na levi — Stürmischer Beifall und Händeklatschen links.) Naj potem drugi v zaupanju na prisegolomstvo delajo kar hočejo, naj se potem v liberalnem časopisju piše, kar se hoče, mi stojimo: Ein Soldat, treu und brav! — vsi eno! (Dolgo trajajoče viharno odobravanje in ploskanje na levi — Langanhaltender stürmischer Beifall und Händeklatschen links. — Govorniku somišljeniki čestitajo — Redner wird von den Gesinnungsgenossen beglückwünscht.)

Deželni glavar:

Predlog gospoda poslanca dr. Kreka stoji v debati.

K besedi pride gospod poslanec dr. Novak.

Poslanec dr. Novak:

Visoka zbornica! Povsem mirno in dostojno hočem na odgovor gospoda deželnega predsednika izjaviti par opazk, ki se mi vidijo umestne in potrebne. Zagotavljam gospoda deželnega glavarja, da ne bom zagrešil nobene netaktnosti in da me tudi ne bo zapeljala vehemenca in vsebina govora gospoda poslanca dr. Kreka, ter se bom dotaknil zgolj institucije porotnih sodišč. Institucijo porotnih sodišč smatram za tako važno državljansko pridobitev, da je po mojem mnenju naravnost nečuvena predrznost, če kdorkoli izkuša na nelegalen način vplivati na sodstvo in na porotno institucijo kot tako. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »To Vi delate dan na dan!«) Gospoda moja, porotna sodišča so del ljudskih pravic in jaz mislim, da Vam najmanj pristoja, se na tak način zavzemati za prikrajšanje ljudskih pravic. So li porotna sodišča kot institucija dobra ali slaba, o tem se dá seveda debatirati tudi po načinu gospoda poslanca dr. Kreka, in jaz sem preverjen, da bo nasprotnega mnenja ravno toliko, kakor tistega, ki govori za gospoda dr. Kreka. Vprašanje reforme porotnih sodišč se pa, častita zbornica, v tem deželnem zboru prav gotovo ne bo reševalo, in zategadelj se omejim na kratko izjavo glede na napade na naša porotna sodišča, kakor jih je izvajal gospod poslanec dr. Krek povsem neopravičeno, in pravim, da bi bila dolžnost deželne vlade, da bi tukaj kot zastopnica justice poudarjala, da so bili napadi gospoda dr. Kreka povsem neosnovani in neutemeljeni. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Pegan: »Oho!«) Gospod poslanec dr. Pegan, porotna sodišča zaraditega še niso slaba, če se uredniki gotovih listov izogibljejo se zagovarjati pred porotno klopjo. Gospoda, pa za vse to se v predmetnem slučaju ne gre. Stvar je ta, da je deželni odbor razposlal neko okrožnico na vsa županstva. To je resnica. vsebine te okrožnice pa gospod deželni predsednik danes tukaj ni prečital. Eno pa je gotovo, da se županom ali v okrožnici iz leta 1911., 1912. ali celo iz leta 1913. nalaga, da morajo deželnemu odboru poročati, kaj so na to okrožnico ukrenili. Resnica je tudi, da par županov, dva ali trije, v gotovem roku ni podalo zahtevanih poročil in da se jim je zaradi tega od deželnega odbora zagrozila globa. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »Resnica!«) Tega dejstva ne boste spravili s sveta, in dokler tega dejstva ne morete pravilno ovreči, toliko časa trdim, da je odgovor gospoda deželnega predsednika na interpelacijo tovariša Ribnikarja popolnoma nezadosten. Gospod deželni predsednik pravi, da si deželni odbor ni prisvajal nobenih pravic glede sestave porotnih imenikov. Kakor hitro pa grozi deželni odbor županom z globami, če ne poročajo v pravem času, kaj so ukrenili na njegov ukaz glede porotnih imenikov, v tem trenutku je deželni odbor po mojem mnenju prekoračil svoj delokrog in deželna vlada je dolžna kot zaščitnica uprave poklicati deželni odbor k redu. (Medklici na levi — Zwischenrufe links.)

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Jaz moram te besede odločno grajati, ker ne morem dopuščati, da se v deželnem zboru napada avtonomija deželnega odbora. (Plos-

kanje in Živio-klici na levi — Händeklatschen und Živio-Rufe links.) Nobena vlada ni opravičena deželnega odbora klicati k redu. Nad deželnim odborom stoji samo avtonomni, od ljudstva izvoljeni deželni zbor. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.) Jaz obžalujem, da se je prvikrat, odkar obstoja deželni zbor, našel poslanec, ki je klical vlado zoper avtonomijo najvišje instance v deželi in zaraditega pokličem gospoda poslanca k redu.

Poslanec dr. Novak

(nadaljuje — fortfahrend):

Poudarjam še enkrat, da je izkušal deželni odbor s svojimi okrožnicami poseči v neodvisno pravosodstvo in zaraditega sem se obrnil na tistega faktorja, katerega smatram kot upravičenega, da varuje pravosodstvo, in moja sveta dolžnost je, obrniti se na vlado za pomoč, da stori vse korake, ki se ji zde potrebni.

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Gospod poslanec ima seveda pravico kritizirati deželni odbor, nima pa pravice izreči besede, da je deželna vlada upravičena deželni odbor k redu klicati. Ta stvar je sedaj zaključena.

Poslanec dr. Novak

(nadaljuje — fortfahrend):

Jaz sem se z vso skrbnostjo posluževal dane mi besede, če mi jo pa hočete vzeti ...

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Prosim, jaz sem Vam popolnoma natančno pojasnil, kako stvar stoji, ter Vas še enkrat k redu pokličem, ker tega nečete razumeti.

Poslanec dr. Novak

(nadaljuje — fortfahrend):

Toliko stvarnosti kot gospod dr. Krek sem se jaz v svojem govoru prav gotovo posluževal. Pikantno razmerje, katero je imel gospod dr. Krek z neko damo, ki jo imenuje sedaj histerično (Klici na levi — Rufe links: »Nosi Vašo zastavo!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Voditeljica narodnonapredne stranke!«), me kot človeka sicer zanima, ampak kot deželnega poslanca na tem mestu me pa pušča popolnoma hladnega, in zaraditega, častita gospoda, dovolite, da na dotična izvajanja gospoda dr. Kreka nič ne reagiram. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »Tudi nas nič ne briga!« — Klici na levi — Rufe links: »Pa vsak dan o tem pišete!«)

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Besedo ima gospod poslanec dr. Novak.

Poslanec dr. Novak

(nadaljuje — fortfahrend):

Ker je pa deželni odbor s svojo okrožnico pozivljal županstva, kako naj postopajo pri sestavi porotnih imenikov in jim grozil z globami, če ne poročajo, kaj so v tem pogledu ukrenili, in ker slišimo na drugi strani od gospoda poslanca dr. Kreka očitek, da so porotniške klopi klerikalne in liberalne, tedaj me to podtikanje navdaja s sumom, da tudi deželnega odbora pri tej okrožnici niso vodile najčistejše misli, in zategadelj se jaz z odgovorom gospoda deželnega predsednika ne zadovoljim in stavljam za svojo osebo sledeči predlog:

»Deželni zbor graja postopanje deželnega odbora radi izdanja predmetne okrožnice.« (Odobravanje v središču — Beifall im Zentrum.)

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Novak stavlja sledeči predlog (bere — liest):

»Deželni zbor graja postopanje deželnega odbora radi izdanja predmetne okrožnice.«

Ta predlog stoji v razpravi.

K besedi prihaja sedaj gospod poslanec dr. Pegan.

Poslanec dr. Pegan:

Visoka zbornica! Moj namen ni, se veliko baviti s porotnimi sodišči. Ker smo pa pri zadevi, ki je napravila tudi v tej zbornici na naši strani mnogo navdušenja, in ker sem Krekov zastopnik, bom jaz o tej instituciji izpregovoril par besedi z ozirom na ljubljanske gospode. Spoštovanje do porotniških klopi sem imel kot mlad odvetnik do tistega časa, ko sem zastopal pred ljubljanskimi porotniki neko kazensko pravdo radi razžaljenja časti. Bil je to popolnoma jasen slučaj, glede katerega so bili tudi gospodje na nasprotni strani na jasnem, da se godi tožniku velika krivica, toda kljub temu sem pred porotniki propadel s svojo tožbo. Pozneje mi je par porotnikov pripovedovalo, da cele stvari niso razumeli. Takrat mi je en Vaš voditelj rekel te-le besede: »Gospod kolega, iz tega slučaja razvidite, da še ni prišel čas, da bi mogli v Ljubljani napredni časopis spraviti pred poroto.« (Ogorčeni medklici na levi — Entrüstete Zwischenrufe links.) Visoka zbornica! Od tega časa stojim na stališču, da kdor izmed naših somišljenikov hoče v sedanjem času priti pred porotnike, bodisi kot tožitelj, bodisi kot obtoženec, da mu pravim: Lascia ogni speranza! Pusti vsako upa-

nje. (Klici na levi — Rufe links: »Res je!«) To sem rekel tudi dr. Kreku in mu še danes svetujem: Pusti pri miru vse skupaj, pusti vsako upanje.

Torej, gospodje, to je naše stališče z ozirom na porotne klopi v Ljubljani. V tiskovnih pravdah nikdar nastopiti kot tožitelj, ampak raje potrpeti! Gospodu dr. Novaku, ki je apeliral na to, da se uredniki naših listov izogibljejo ljubljanske porote, pravim — naj mi tega nikar ne zameri — da je to silno človeško, če se človek boji tistih osemindvajset porotnikov, ki še Vam ostanejo. (Klici na levi — Rufe links: »Tako je!«)

Jaz bi izpregovoril samo še par besedi kot za tisto okrožnico odgovorni deželni odbornik, kajti odgovoren za to okrožnico sem navsezadnje jaz, ker sem na nji podpisan jaz, kakor tudi na poznejšem dopisu, s katerim se je županom ukazalo, da naj v tej zadevi poročajo in da se bo proti njim postopalo po § 92. občinskega reda, če temu ukazu ne zadosté. Gospodje, stvar je čisto jasna in mislim, da deželni odbor prav nič ne prekorači svojega delokroga, če dá županstvom kako naročilo v javnih stvareh, in če ta ukazom višje inštance ne zadosté, mislim, da je popolnoma opravičeno, če se uporneže kaznuje.

Jaz bi konečno gospode od nasprotne strani prosil, naj ne letajo k deželni vladi pritoževat se zoper deželni odbor, kajti, gospodje, deželni odborniki so odgovorni za svoje postopanje samo tej visoki zbornici, nikdar pa ne deželni vladi. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

V formalnem oziru se je oglasil k besedi gospod poslanec Demšar.

Poslanec Demšar:

Predlagam konec debate.

Poslanec dr. Krek:

Prosim besede za stvarni popravek.

Deželni glavar:

Pride pozneje.

Gospod poslanec Demšar predlaga konec debate.

Prosim tiste gospode, ki se strinjate s tem predlogom, da izvolite vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Predlog je sprejet.

Besedo dobita še že oglašena govornika gospod grof Barbo in gospod dr. Lampe.

Prvi ima besedo gospod poslanec grof Barbo.

Abgeordneter Graf Barbo:

Hohes Haus! Wir haben gegen den Antrag auf Eröffnung der Debatte über die Interpellationsbeantwortung gestimmt, weil wir der Ansicht waren, daß sie überflüssig sei. Nachdem aber die Debatte einen sehr großen Umfang angenommen hat und im Verlaufe derselben auch Anträge gestellt worden sind, so sei mir gestattet mit einigen Worten unsere Stellung darzulegen und unsere Abstimmung zu motivieren. Ich werde mich natürlich auf die Nebenerscheinungen, die sich bei der Debatte gezeigt haben, gar nicht einlassen, sondern nur strenge bei den gestellten Anträgen bleiben.

Der Landesausschuß hat nach unserer Ansicht kein Unrecht getan, indem er diese Kundmachung an die Gemeindeämter hinausgab, nachdem ja aus dem Inhalte der Kundmachung erhellt, daß der Landesausschuß den Bürgermeistern bei der Verfassung der Geschworenenlisten, die ihnen im übertragenen Wirkungskreise obliegt, an die Hand gehen will. Der Landesausschuß hat sich unserer Meinung nach nicht etwas arrogiert, was ihm nicht zukommt, sondern nur seine Bereitwilligkeit erklärt, die Gemeindevorsteher bei der Verfassung der Geschworenenlisten zu unterstützen; daran ist nichts auszusetzen. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »Če se je pa potem žugalo s kaznijo!«)

Wenn dann Strafen angedroht wurden für den Fall, daß einzelne Bürgermeister der Anordnung des Landesausschusses nicht nachkommen, so ist das ja vielleicht ein bißchen zu streng, das gebe ich ja zu, — aber schließlich muß man die Bürgermeister ja auch erziehen, zu ihrem eigenen Vorteil. Der Landesausschuß ist ja die vorgesetzte Behörde für die Gemeindeämter, und wenn er ihnen nahelegt, dem Landesausschuß Bericht zu erstatten, so haben sie eben zu folgen. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Novak: »To pa ne velja za prenešeni delokrog!«)

Diese Grenze läßt sich vielleicht nicht so ganz genau bestimmen! Übrigens glaube ich, daß keinem etwas geschehen ist, wenigstens erinnere ich mich nicht, daß irgend jemand gestraft worden sei.

Das ist unser Standpunkt. Wir werden also für den ersten Teil des Antrages stimmen.

Was den zweiten Teil des Antrages, die Reform der Strafprozeßordnung anbelangt, so ist es ja allgemein bekannt, daß bei den Geschworenengerichten viele Unzukömmlichkeiten vorhanden sind; das liegt ja auf der Hand. Und wenn man noch so ein Freund der Schwurgerichte ist, wil sie ja eine Erweiterung der Rechte des Volkes involvieren, was

freudigst zu begrüßen ist, so muß doch jedermann zugeben, daß gewisse Mängel vorhanden sind und namentlich ein großer Fehler darin besteht, daß jede Beleidigung, die durch die Zeitungen erfolgt, vor das Schwurgericht kommt. Wenn sich die Geschworenen auch ihres Eides bewußt sind und nach bestem Wissen und Gewissen enscheiden wollen, so sind sie dabei doch, vielleicht unbewußt, suggeriert durch diese oder die andere Meinung. Es wäre entschieden viel besser, wenn solche Sachen nicht vor die Schwurgerichte kämen. Die Schwurgerichte sind also jedenfalls reformbedürftig — das muß man zugeben, — und daher werden wir auch für den zweiten Teil des Antrages Dr. Kreks stimmen. (Odobravanje na levi — Zustimmung links.)

Deželni glavar:

K besedi prihaja sedaj zadnji govornik gospod poslanec dr. Lampe.

Poslanec dr. Lampe:

Visoka zbornica! Debata, ki se je vršila sedaj v tej zadevi, je prvič s principijelnega stališča razsvetlila eno najvažnejših legislativnih vprašanj, vprašanje, pri katerem je človeška duša tako udeležena, kakor morda pri nobenem drugem ne. In drugič je ta debata naredila konec neki gonji, ki se je že skozi nekaj mesecev sem sistematično vršila v naši javnosti. Ako sem se jaz oglasil k besedi, ni to nič čudnega, kajti, gospoda moja, jaz imam v tej stvari nekaj prakse. (Veselost — Heiterkeit.) Jaz sem bil pred porotniki v Ljubljani vsega skupaj obsojen na devet mesecev zapora. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Psovali ste naše ženstvo!«) Ja, gospod dr. Tavčar, ker ste spravili to stvar na tapet, je prav; da se midva enkrat natančno zmeniva. Gospod dr. Tavčar se bo najbrže spominjal, da se je vsedel v klop pred porotnike, jih gledal ter jih s svojim pogledom teroriziral. (Živahno pritrjevanje in ploskanje na levi — Lebhafte Zustimmung und Händeklatschen links.) Gospod dr. Triller to tudi vé, zakaj on je kot tožitelj sedel na visokem stolu javne morale in je mene sodil kot nemoralnega človeka. Ta moja zadeva razsvetljuje naše razmere ravno tako z bengalično lučjo, kakor zadeva dr. Kreka. Gospoda moja, jaz sem bil tožen, dasi nisem bil odgovorni urednik »Slovenca«, jaz dotične notice, ki je žalila dr. Tavčarjevo gospo in Ljubljansko žensko telovadno društvo, nisem spisal, jaz te stvari tudi nisem dal v tisk, ampak je dotično notico spisal nek človek, ki je danes dopisnik »Slovenskega Naroda«, ki nas v tem listu dan na dan obmetuje z blatom. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Ime povejte!«) Jaz uredniške tajnosti ne smem izdati in je nikoli ne bom. Če bi se bile takrat zaslišale vse priče, če bi se bilo vse vršilo pred nepristranskim kolegijskim sodiščem, bi se bilo izkazalo, da jaz dotične notice nisem spisal. Jaz sem bil pred porotniki obsojen na devet mesecev zapora, ta človek pa danes piše v »Slovenski Narod« vsak dan stokrat hujše stvari, on danes piše dan na dan največje lopovščine v »Slovenskem Narodu«, vse to pa pod zaščito imunitete, ki jo uživa liberalno časopisje pred poroto. (Živahno pritrjevanje in ploskanje na levi — Lebhafte Zustimmung und Händeklatschen links.) To je tista pravica, katero Vi, gospod dr. Tavčar, branite. Jaz sem bil po nedolžnem obsojen, in zato sem Vam moral pred celim svetom povedati, kako stvar stoji. Jaz nisem bil odgovoren. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Pisali ste, da je moja žena kurba!«)

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Izraz, ki ga je rabil gospod poslanec dr. Tavčar, je tako nedostojen, da se ga v javnosti ne sme rabiti. Gospodje, kam bomo pa prišli, če se bodo rabili v tej zbornici taki izrazi! To absolutno ne gre. Gospod poslanec dr. Lampe ima besedo.

Poslanec dr. Lampe

(nadaljuje — fortfahrend):

Od strani narodnonapredne stranke se je očitalo deželnemu odboru, da izvršuje on nek pritisk na župane, oziroma potom županov na porotnike. To pa absolutno ni res, ker smo se iz odgovora gospoda deželnega predsednika prepričali, in ako berete odlok deželnega odbora, ki je natisnjen v »Občinski upravi«, vidite, da deželni odbor od županov absolutno nič drugega ne zahteva, kakor da izvršujejo zakon.

Deželni odbor ni hotel izvrševati s svojo okrožnico na porotnike nobenega pritiska, ampak je od županov zahteval samo to, kar morajo po zakonu izvrševati. Jaz stojim na stališču, da morajo župani izvrševati svojo dolžnost in da je deželni odbor poklican skrbeti za to, da župani to svojo dolžnost tudi res izvršujejo, kajti čast in delo županov je hkrati čast in delo deželnega odbora, in zato je deželni odbor poklican, da gleda na to, da vsak župan izpolnuje obstoječe zakone, če pa kak župan zakonov ne izpolnuje, je pa deželni odbor poklican za to, da ga kaznuje. Gospoda noja! Od nasprotne strani se je iz izjav, oziroma vsaj iz medklicev čulo, kakor da bi nam bilo kaj na tem ležeče, da bi se uredniki nasprotnih listov kaznovali za to, kar uganjajo. Gospoda moja, vsej zbornici je znano, kakšna

nečuvena gonja se je zadnje mesece sistematično vršila po nasprotnem časopisju. A nobeden gospodov iz narodnonapredne stranke ni imel poguma, da bi te strašne žalitve nase vzel in podpisal te neosnovane napade, ampak je za to morala priti neka histerična ženska, katero ste si naročili. (Živahno pritrjevanje na levi — Lebhafte Zustimmung links. — Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »Ni res! Jaz je še danes ne poznam!«) Gospoda moja, ženski predpasnik mora priti, da zakriva dejanja narodnonapredne stranke. (Medklici na levi in v središču— Zwischenrufe links und im Zentrum. — Poslanec — Abgeordneter Dr. Novak: »Kaj imamo mi ž njo opraviti?!«)

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Prosim za mir. Gospod dr. Novak, Vi nimate besede!

Poslanec dr. Lampe

(nadaljuje — fortfahrend):

Gospoda moja, nam ni absolutno nič na tem ležeče, da bi se preganjalo napredno časopisje, bilo bi nam celo v škodo, ako bi nastale take porotne klopi, ki bi odvzele narodnonaprednemu časopisju svobodo, mi hočemo samo to, da bi bil pošten človek, ako je tožen od liberalnega nasprotnika, varen pred krivičnimi obsodbami. Mi niti ne zahtevamo, da bi bili obsojeni oni, ki nas psujejo, zakaj nam ni ležeče na tem, da bi se vpeljalo kako preganjanje narodnonaprednega časopisja. (Živahno pritrjevanje na levi — Lebhafte Zustimmung links.)

Gospodje, Vi imate enega izvedenca Milana pl. Šukljeja in ta je sedaj v »Narodu«, v Vašem glasilu, pisal v številki z dne 1. oktobra sledeče: »Nerad, a primoran po sramotnem izzivanju, stopil sem bližje k plotu, da javno opravim potrebno. Naj mi slavno občinstvo odpusti ta snažnostni pregrešek iz prav telesnih zahtev.«

Deželni glavar

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Jaz moram najodločneje grajati, da se nekaj tako nedostojnega, nekaj tako umazanega prečita v visoki zbornici. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.) To spada res v najbolj umazane prostore, ne pa v deželni zbor vojvodine Kranjske.

Poslanec dr. Lampe

(nadaljuje — fortfahrend):

Gospoda moja, gospod deželni glavar je sedaj praesidialiter povedal, kaj je »Slovenski Narod« na Kranjskem. (Bučen smeh in ploskanje na levi — Schallendes Gelächter und Händeklatschen links.) Zato, gospoda moja, odlok deželnega odbora ni šel zaradi tega ven, da bi se vpeljala kaka persekucija kakšnega časopisja. Nam tudi ni na tem ležeče, da bi se Vaše časopisje izpreobrnilo. (Veselost na levi — Heiterkeit links. — Poslanec — Abgeordneter Jaklič: »Je že v deliriju!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Slovenec« tudi ni nič boljši!«)

Vaše časopisje vedno vpije o Vaših zmagah. (Veselost na levi — Heiterkeit links.) Gospoda moja! Bilo je pred sto leti. Takrat je šel nekdo na vojsko z veliko baharijo, in ta je bil nekoliko boljši vojskovodja, kakor, recimo, provokater današnje debate, cenjeni kolega Ribnikar. (Živahna veselost — Lebhafte Heiterkeit.) Šel je tedaj na vojsko in vse časopisje je moralo slaviti velika dejanja slavne armade la grande armée. Borodino, Berezina, Moskva, same velike zmage! L'empereur, victoire, gloire! se je glasilo po vsem svetu. In, gospoda moja, ljudstvo je moralo to verjeti. Imelo je v rokah papir, in papir je silno potrpežljiv. Sedaj so pa prišli ostanki te žalostne armade iz ruskih step nazaj umazani, strgani in lačni, in tedaj, gospoda moja, je ljudstvo vrglo papir iz rok in gledalo resnici v obraz. Takrat, gospoda moja, se je naredila neka pesem na to žalostno armado, katero z dovoljenjem gospoda deželnega glavarja danes tukaj prečitam, ker je lepa in ker se dá besedo za besedo obrniti na to veliko akcijo narodnonapredne stranke, katere konec danes tukaj doživljamo. Ta pesem se glasi:

»Trommler ohne Trommelstock (Veselost — Heiterkeit),

Kürassier im Weiberrock (Burna veselost — Stürmische Heiterkeit),

Ritter ohne Schwert (Ponovna veselost — Erneute Heiterkeit),

Reiter ohne Pferd,

Fähnrich ohne Fahn,

Flinten ohne Hahn (Živahna veselost — Lebhafte Heiterkeit),

Büchsen ohne Schuß,

Fußvolk ohne Fuß (Bučen smeh — Schallendes Gelächter. — Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Petelin skače brez noge!«) Pride še lepše! (Poslanec — Abgeordneter Jaklič: »Beri počasi, da se kaj nauče!«)

Feldherr ohne Witz (Ponovljena burna veselost — Erneute stürmische Heiterkeit),

Stückleut' ohn' Geschütz,

Wagen ohne Rad,

Alles müd' und matt.

Kranke ohne Wagen, —

So hat sie Gott geschlagen!« (Dolgotrajna viharna veselost in ploskanje — Anhaltende stürmische Heiterkeit und Händeklatschen.)

»Trommler ohne Trommelstock,
Kürassier im Weiberrock!«
(Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Nastane vprašanje, kdo je ‚Kürassier im Weiberrock'?!«)

Deželni glavar:

(pozvoni — das Glockenzeichen gebend):

Prosim za mir! (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Gospod glavar, pustite nam, da se malo smejemo, ker to je dobro za jetra!«) K stvarnemu popravku se je oglasil za besedo gospod poslanec dr. Krek.

Poslanec dr. Krek:

Gospod dr. Novak je izrekel besede: »Pikantno razmerje, katero je imel dr. Krek z neko damo.« Te besede zavračam z vso odločnostjo in poudarjam samo, da izpričujejo, kako žalostno in slabo bi bilo zame, ko bi prišel med porotnike, kakor jih ima v mislih gospod dr. Novak. (Živahna veselost in ploskanje na levi — Lebhafte Heiterkeit und Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

Gospodje, sedaj bomo glasovali. Stavljena sta dva predloga. Predlog gospoda poslanca dr. Kreka in predlog gospoda poslanca dr. Novaka.

Najprej bom dal na glasovanje predlog gospoda dr. Novaka, in sicer zaradi tega, ker ga smatram kot nekak izpreminjevalni predlog napram predlogu gospoda dr. Kreka.

Prosim tiste gospode, ki se strinjate s tem predlogom, da blagovolite vstati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Ta predlog je padel.

In sedaj bomo glasovali o predlogu gospoda poslanca dr. Kreka.

Poslanec dr. Triller:

Prosim, da se glasuje o tretji točki tega predloga zase.

Deželni glavar:

Dobro, bomo pa glasovali o vsaki točki posebe. Prva točka se glasi (bere — liest):

»Odgovor deželnega predsednika se vzame na znanje in postopanje deželnega odbora se odobri.«

Prosim tiste gospode, ki se strinjate s to točko, da blagovolite vstati!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj bomo glasovali o drugi točki, ki se glasi (bere — liest):

»Deželna vlada se pozivlje, da z vsemi silami poskrbi, da se zakon o sestavi porotnikov natančno izvršuje.«

Prosim tiste gospode, ki pritrjujete tej točki, da blagovolite vstati!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Sedaj imamo glasovati še o tretji točki, ki se glasi (bere — liest):

»Vlada se pozivlje, da vse potrebno ukrene, da se v gosposki zbornici sklenjena preosnova porotnih sodišč čim najprej ustavno reši.«

Prosim tiste gospode, ki pritrjujete tudi tej točki, da blagovolite vstati.

(Zgodi se — Geschieht.)

Ta točka je soglasno sprejeta, in tako se je cela stvar jako harmonično končala.

Sedaj imam visoki zbornici naznaniti, da je bila vložena neka peticija trgovske zbornice. To peticijo odkažem finančnemu odseku.

Sedaj, gospodje, bomo nadaljevali dnevni red, in sicer pridemo k poročilu upravnega odseka:

d) o prošnji županstva občine Tomišelj za uravnavo odtoka vode iz jezera poleg vasi Jezero (195/Pet.).

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Povše:

Visoka zbornica! Županstvo občine Tomišelj se obrača do visokega deželnega zbora v imenu vasi Jezero za odvajanje vode s tamošnjega jezerca. Pri tej vasi je nek tolmun, v katerega se izliva voda iz tamošnjih hribovskih krajev. Ta voda potem zastaja in preplavlja senožeti, katerih je približno 21 ha. Ta vas nima dobrih travnikov, na katerih bi lahko pridelala dosti sena razen onih, ki leže pod tem malim jezercem. Gotovo je, da bi bilo v prospeh živinoreje, če bi se preplavljenje iz tega jezerca ustavilo, da ne bi voda vsako leto travnikov preplavljala in sena onesnažila, in zato županstvo prosi, da bi deželni odbor vpošteval te razmere in čim najprej vse potrebno ukrenil za uravnavo odtoka vode iz jezerca pri vasi Jezero.

Upravni odsek se je o tej prošnji posvetoval in je sklenil visoki zbornici staviti sledeči predlog:

»Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja občine Tomišelj, oziroma vaščanov iz vasi Jezero za uravnavo odtoka vode iz jezerca pri tej vasi se odstopi deželnemu odboru, da ob priliki uradnega posla deželnega hidrotehnika v tej pokrajini ta preišče navedene razmere in potem poroča ter o tem stavi svoje predloge.«

Deželni glavar:

Otvarjam debato. Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena in bomo torej glasovali.

Prosim tiste gospode, ki pritrjujete predlogu upravnega odseka, da izvolite obsedeti.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto, in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Na vrsto pride točka:

e) o načrtu zakona glede uravnave deželne ceste Črnomelj—Vinica v črnomaljskem skladnem okraju (k prilogi 115.).

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Dermastia:

Visoka zbornica! Znano je, da okraj, katerega mi je čast tukaj zastopati, Bela Krajina (Poslanec — Abgeordneter Jarc: »Kje pa je Ribnikar?!«), potrebuje predvsem dveh stvari, dobrih prometnih zvez in zdrave pitne vode. Gotovo je, da je druga potreba važnejša, namreč potreba zdrave pitne vode, ali vendar smo vsi z veseljem pozdravljali tudi to zadevo in upravni odsek je enoglasno storil vsled tega svoj sklep, da se predlaga zakon, da se popravi deželna cesta Črnomelj—Vinica.

To je cesta, ki pelje iz Črnomlja skozi občino Dragatuš in skozi Vinico do Viniškega mostu na Kolpi. Pomen te ceste bo sedaj, ko se zgradi železnica, neprimerno zrastel, kajti do sedaj je posebno promet občine Vinica gravitiral na Hrvatsko, medtem ko bo sedaj šel ta promet brez dvoma na postajo Črnomelj, in zaradi tega je neobhodno potrebno to cesto popraviti, da bo zadoščala vedno naraščajočemu prometu. Poprava te ceste je pa potrebna tudi zaradi tega, ker bi bila zgradba mostu čez Dobličanko pri Črnomlju nepotrebna, ako bi se cesta, ki pelje preko tega mostu, ne popravila. Poprava, ki se ima izvršiti, bo obsegala nekaj nad 8 km ter je proračunana na 226.500 K. Črnomaljski cestni odbor je, kakor smo zjutraj slišali, jako obtežen z dokladami, in ravno zjutraj je zbornica sklenila, da se dovoljuje cestnemu odboru črnomaljskemu pobiranje 40 odstotne cestne doklade. Vsled tega je umevno, da črnomaljski cestni odbor ni mogel prevzeti visokega prispevka in da je moral predvsem prositi za podporo pri deželni vladi. Ministrstvo za javna dela je dovolilo k na 226.000 K proračunanim stroškom prispevek v znesku 130.000 K. Nato je deželni odbor sklenil prispevati 73.850 K, tako da odpade na cestni odbor 10 odstotkov vseh stroškov za korekturo te ceste v znesku 22.650 K.

Sedaj pa je druga zadeva, vsled katere je pravzaprav prišel ta zakonski načrt pred upravni odsek in v visoko zbornico, namreč to, da je neobhodno potrebno, da se ta cesta kakor hitro mogoče popravi. Cesta, ki veže velik del Bele Krajine z novo železnico, mora biti vsaj v tistem času popravljena, kakor bo ta dograjena ali pa vsaj kmalu po otvoritvi železnice, ako hočejo ti kraji biti deležni dobrot, katere bo prinesla železnica v Belo Krajino.

Pojavile so se pa sedaj težkoče pri železnici, in sicer pri nakupu zemljišč. To pa zaraditega, ker je veliko posestnikov teh zemljišč v Ameriki in zahteva to obilo dopisovanja. So pa tudi nekateri posestniki, za katerih bivališča se sploh ne vé; in da bo mogoče zemljišča teh posestnikov, ki bivajo v daljni tujini ali ki jih sploh ni mogoče najti, razlastiti, zato je deželni odbor predložil deželnemu zboru načrt zakona o uravnavi deželne ceste Črnomelj—Vinica, o katerem se je upravni odsek posvetoval in je enoglasno sklenil predlagati visoki zbornici sledeče:

»Visoka zbornica skleni:

1. Zakonu o uravnavi deželne ceste Črnomelj—Vinica v črnomaljskem cestnem skladnem okraju se v zmislu besedila deželnega odbora pritrdi.

2. Deželnemu odboru se naroča, da načrtu zakona izposluje Najvišje potrjenje.«

Prosim visoko zbornico, da sprejme predlog upravnega odseka z izpremembo, da se citira v uvodu zakonskega načrta mesto »§ 22., točka 1., deželnega zakona z dne 28. julija 1889. l., dež. zak. št. 17,« pravilno »§ 23., točka 1., deželnega zakona z dne 21. februarja 1912. l., dež. zak. št. 22 iz 1913. l.«

Deželni glavar:

Jaz bi samo pristavil, da je v prilogi deželnega odbora citiran seveda stari zakon zaraditega, ker datira ta priloga od dne 27. februarja 1913, ko je bil v veljavi še stari cestni zakon, in tedaj se v prilogi ni mogel citirati novi zakon. Sedaj je pa v veljavi novi cestni zakon in je torej pravilno, kar predlaga gospod referent.

Želi kdo gospodov besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena in bomo torej glasovali.

Gospodje, ki pritrjujete zakonskemu načrtu, kakor ga predlaga upravni odsek, izvolite vstati!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto, in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Prehajamo k nadaljnji točki dnevnega reda:

f) o načrtu zakona glede zgradbe vodovoda v občinah Stari trg in Dolenja Podgora (k prilogi 132.).

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Dermastia:

Visoka zbornica! Že poprej sem imel priliko omeniti, da je še bolj nujno in pereče vprašanje, kakor poprava cest in prometnih zvez, vprašanje preskrbe Belekrajine z dobro in zdravo pitno vodo. Mi vsi, katerim so razmere znane, smo si v svesti, da je najtežavnejše vprašanje, kako preskrbeti to pokrajino s pitno vodo, in sicer tiči težkoča rešitve tega vprašanja v tem, da se v Belikrajini sploh ne dobi zadosti dobrih in zdravih studencev, iz katerih bi se lahko zajela voda za vodovode. Izjemo takorekoč pa tvori v tem oziru ravno Poljanska dolina v črnomaljskem okraju. V Poljanski dolini se nahaja blizu Kolpe v vasi Dol studenec, ki se imenuje »Potok« in ki vsebuje po kemični analizi najboljšo vodo in zato je razumljivo, da je med drugimi zakonskimi načrti prišel v prvi vrsti zakonski načrt o zgradbi vodovoda za Stari trg in Dolenjo Podgoro v to zbornico. Po tem zakonu se bodo preskrbljevale z vodo predvsem vse vasi občine Stari trg, vse vasi občine Dolenja Podgora in vas Dol občine Dol, katera bo dobila vodo brezplačno raditega, ker je odstopila brezplačno studenec Potok. Omenjam naj še to, da se je veliko razpravljalo o tem, ali naj se reši vprašanje preskrbljenja Poljanske doline z vodo s pomočjo kapnic ali pa potom vodovoda. To vprašanje se je rešilo v prilog vodovoda, kljub temu, da je bila preskrba Poljanske doline z vodo potom kapnic cenejša, ker je bila proračunjena na 150.000 K, dočim je zgradba vodovoda proračunjena na 280.000 kron.

Vodovod, ki bo imel dolžine približno 12 km in 100 m, bo stal, kakor razvidite iz poročila deželnega odbora, okroglo 280.000 K. Občine so silno siromašne in celo vprašanje, katero je že od l. 1894. v razpravi, se ni moglo rešiti samo raditega, ker so občine bile nezmožne prispevati v večji meri k zgradbi tega vodovoda. Občine niso nikakor zmogle kljub najboljši volji prispevati k zgradbi vodovoda več kakor 10 %. Končno se je posrečilo zadobiti poleg podpore poljedelskega ministrstva v znesku 40 % še podporo notranjega ministrstva v znesku 10 % iz razloga, da bo enkrat odpomagano s tem zdravstvenim razmeram v tej dolini. Pojavljale so se namreč razne epidemične bolezni, predvsem tifus. Kakor razvidi visoka zbornica iz poročila, se bo znesek 280.000 kron, ki je proračunan za zgradbo tega vodovoda, razdelil na ta način, da bo prispeval državni melioracijski zaklad 40 % v skupnem znesku 112.000 K, ministrstvo za notranje stvari 10% v skupnem znesku 28.000 K, kranjski deželni meloracijski zaklad 40 % v znesku 112.000 K, ostale stroške 10% v znesku 28.000 K pa bosta nosili občini Stari trg in Dolenja Podgora.

Gospoda moja, potreba vodovoda v Starem trgu je živa potreba, je pa tudi naravnost koristno, da se z zgradbo kar najhitreje začne, ker vsi vemo, da velik del stroškov pri napravi vodovoda odpade ravno na cevi in jaz mislim, da ne bo nikdar bolj ugodnega časa, kakor je sedaj, ko imamo depresijo pri cenah železa in je sploh danes konjunktura pri zgradbi velikih del ugodnejša kakor kdaj.

Zato je tudi upravni odsek enoglasno sklenil priporočati sledeče:

»Visoka zbornica skleni:

1. Zakonu o zgradbi vodovoda v občinah Stari trg in Dolenja Podgora se v zmislu besedila deželnega odbora pritrdi.

2. Deželnemu odboru se naroča, da načrtu zakona izposluje Najvišje potrjenje.«

Deželni glavar:

Otvarjam debato, in sicer mislim, da bo visoka zbornica pritrdila temu, da bomo imeli o celem zakonskem načrtu eno samo debato.

Želi kdo gospodov besede? Gospod poslanec Jarc se je oglasil k besedi.

Poslanec Jarc:

Visoka zbornica! Stvar, za katero se tukaj gre, je jako važna in jaz le obžalujem, da ni navzočega tistega poslanca, ki mu leži tako globoko pri srcu blagor za belokranjsko ljudstvo in za Belokrajino sploh, in ki si je že toliko prizadeval, da se ta del dežele preskrbi z vodo. Porabim pa to priliko, da se zahvalim vladnim organom, ki so s priznanja vredno vnemo podpirali to podjetje in izposlovali za kraje, iz katerih so se začeli ljudje trumoma izseljevati, kar najizdatnejšo podporo bodisi od poljedelskega ministrstva, bodisi od notranjega ministrstva, in se samo pridružujem želji gospoda poročevalca, da bi deželni odbor zgradbo tega prepotrebnega vodovoda čimpreje razpisal.

Deželni glavar:

Nadalje se je oglasil k besedi gospod poslanec Matjašič.

Poslanec Matjašič:

Visoka zbornica! Jaz bom čisto kratek. Kakor znano ,je v Beli krajini pomanjkanje vode silno veliko in zato je nujno potrebno, da se temu čimprej odpomore. Sicer se pa popolnoma strinjam s predlogom gospoda tovariša Jarca in s predlogom gospoda poročevalca.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena. Ali ima gospod referent kaj omeniti?

Poročevalec Dermastia:

Tudi jaz se pridružujem tovarišu Jarcu in se najiskreneje zahvalim visoki vladi, da je s tako naklonjenostjo podpirala nas pri akciji tega vodovoda.

Deželni glavar:

Bomo glasovali o celem predlogu upravnega odseka obenem z zakonskim načrtom.

Gospodje, ki pritrjujete predlogu upravnega odseka in zakonskega načrta, izvolite ustati!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto. (Posl. Jarc: »Kje so pa liberalci, niti enega ni tukaj!«)

Prehajamo k nadaljnji točki:

g) o prošnji vasi Javorovica, občina Št. Jernej, za napravo vodovoda (200/Pet.).

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Dermastia:

Visoka zbornica! Od vasi Javorovica je došla na slavni zbor sledeča prošnja (bere — liest):

»Ponižno podpisani posestniki na Javorovici pri samostanu Kartuzijanov v Pleterjih, občina Št. Jernej na Dolenjskem, prav milo pomoči prosimo za napeljavo pitne vode za nas ljudi in za ubogo živino ter se opiramo na sledeče razloge:

1. Prosili smo že pred več leti za napeljavo pitne vode na Javorovico in so tudi bili ogledi ter načrti narejeni, pa bogsigavedi kje leže, in kaj zadržuje izvršitev tega tako potrebnega dela?

2. Mi posestniki nikakor nismo zmožni takega dela izvršiti, če nam visoki deželni zbor ne pomaga to delo zgotoviti.

3. Ker vsled slabih letin, vremenskih nezgod ni mogoče še potrebnih davkov plačevati, ko ne moremo potrebne živine rediti radi pomanjkanja vode, se torej najponižnejše upajoče na izdatno pomoč visokega deželnega zbora obračamo s prošnjo, da nam isti oskrbi in napelje pitno vodo na Javorovico. Hvaležni bomo mi, kakor tudi naši nasledniki visokemu deželnemu zboru za ta velik dar, ako nam preskrbi pitno vodo.«

To prošnjo je vzel upravni odsek v pretres in je sklenil z ozirom na to, da mu niso bili na razpolago nobeni tozadevni akti, priporočati visoki zbornici sledeče:

»Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja vasi Javorovica, občina Št. Jernej, za napravo vodovoda se odstopi deželnemu odboru z naročilom, da primerno ukrene.«

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena in bomo torej glasovali.

Prosim tiste gospode, ki pritrjujete predlogu upravnega odseka, da blagovolite vstati!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto, in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Predno preidemo k nadaljnjim točkam dnevnega reda, moram izvršiti še neko dolžnost, ki jo imam kot predsednik deželnega zbora. Kakor razvidim iz stenografičnega zapisnika, je gospod poslanec dr. Novak tekom svojega govora v debati o porotnikih izustil sledeče besede: »Pikantno razmerje, katero je imel dr. Krek z neko damo ...« Jaz sem te besede preslišal, ker jih je izgovoril zelo tiho. (Klici na levi — Rufe links: »Korajža!«) Če bi jih bil jaz slišal, bi bil zaradi tega skrajno nedostojnega natolcevanja, ki spada vse kam drugam, kakor v visoko zbornico, sklical disciplinarni odsek. No, sedaj tega post festum ne bom storil, pač pa pokličem gospoda poslanca dr. Novaka k redu.

Preidemo k nadaljnji točki dnevnega reda:

b) o samostalnem predlogu poslanca dr. Pegana in tovarišev o ureditvi osebnih zadev c. kr. državne policije v Ljubljani (štev. XXXVII).

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec Jaklič:

Državna policija v Ljubljani je ustanovljena, toda še ni tako izpopolnjena, kakor bi po naših mislih morala biti. To policijsko ravnateljstvo ni samostojno, ampak je zgolj (Poslanec — Abgeordneter Dr. Pegan: »Pol tiča pol miš« ekspozitura tržaškega policijskega ravnateljstva. V stvarnih ozirih je tukajšnje policijsko moštvo in uradništvo podrejeno c. kr. deželni vladi, v osebnih zadevah je pa podrejeno tržaškemu policijskemu ravnateljstvu. Torej deželna vlada, katera razpolaga s policijo, nima v osebnih zadevah nobene besede in ne nastavi niti enega uradnika, niti enega policaja, ampak jih nastavljajo iz Trsta. Ampak to bi na vse zadnje še ne bilo tako hudo, to bi se še preneslo, ako bi za tukajšnje policijsko ravnateljstvo in moštvo ne veljal štatut tržaškega komisijskega ravnateljstva. Po tem štatutu mora vsak policaj, vsak uradnik tukajšnje policije biti vešč treh jezikov.

Torej v naši slovenski Ljubljani ne zadostuje, da bi znal samo slovenski, mogoče še nekoliko nemški, ampak mora poleg teh dveh jezikov znati še italijanski. In kaj je posledica temu? Posledica je, da naši ljudje, naši deželani v Ljubljani ne morejo priti do službe. Torej vzemimo primero. Kranjska je dvojezična dežela in tukaj mora biti uradnik in policaj trojezičen. V Gradcu, ki je glavno mesto tudi dvojezične štajerske dežele, pa zadostuje, da znajo policaji in organi policijskega ravnateljstva samo nemški.

To krivico občutimo mi, zaradi te krivice trpi mnogo naših ljudi, ker ne morejo v naši deželi dobiti službe. Pri nas bi po našem naziranju popolnoma zadostovalo, da bi uradništvo, zlasti pa moštvo znalo le slovensko in da bi bilo nekaj ljudi, ki bi poleg slovenskega znali še nemško, oziroma italijansko. Tovariš dr. Pegan je stavil samostalni predlog, o katerem se je upravni odsek posvetoval, v čegar imenu predlagam sledeče:

»Visoki deželni zbor skleni:

C. kr. deželna vlada se pozivlje, da čimpreje započne na pristojnih mestih vse potrebne korake, da se osebne zadeve c. kr. policijskega ravnateljstva v Ljubljani podredijo stvarno pristojni deželni politični oblasti, oziroma da se ustanovi za osobje c. kr. policije v Ljubljani samostojen štatut, ki uveljavlja tudi slovenski poslovni jezik.«

Prosim visoko zbornico, da to sprejme.

Deželni glavar:

Otvarjam debato. K besedi se je oglasil ekscelenca gospod deželni predsednik. On ima besedo.

C. kr. deželni predsednik baron Schwarz:

Visoka zbornica! Iz besed gospoda poročevalca sledi, da se zahteva s predlogom upravnega odseka poseben štatus za vse osobje policijskega ravnateljstva v Ljubljani. V kolikor torej meri ta predlog na oseben uradniški štatus, moram opozoriti, da bi bil posebni uradniški štatus radi majhnega števila uradnikov združen z nekaterimi nedostaki, od katerih omenjam n. pr. slabe razmere službenega napredovanja uradnikov. (Poslanec — Abgeordneter Jarc: (»To je res!«) Iz tega vzroka so se policijski uradniki, ki so potrebni v Dalmaciji, na Koroškem, na Goriškem, v Istriji in na Kranjskem, tudi priklopili štatusu policijskega ravnateljstva v Trstu. To je jako umestno radi splošnih službenih ozirov in radi ozirov na napredovanje uradnikov samih. Kar se pa tiče redarstvenega moštva, v kolikor ima ta predlog pred očmi to moštvo v Ljubljani, izjavljam, da je ta predlog takorekoč brez predmeta, in to zategadelj, ker je ministrstvo že od začetka določilo, da ima redarstveno moštvo pri ljubljanskem policijskem ravnateljstvu tvoriti poseben kor.

Geehrte Herren! Es ist Ihnen gewiß bekannt, daß wir bei der Aufstellung der Polizeidirektion außer den von der Gemeinde übernommenen Wachmännern eine große Anzahl neuer aufnehmen mußten. Bezüglich dieser neuen Wachmänner war es natürlich, daß man auf den Stand der Triester Polizeidirektion reflektierte und reflektieren mußte, weil man sonst mit gänzlich ungeschulten und unerfahrenen Wachmännern hätte beginnen müssen. Das war der Grund, warum man sich in der ersten Zeit bezüglich der Aufstellung der Wachen an die Triester Polizeidirektion wenden mußte. Für die Zukunft aber ist schon heute vorgesorgt, daß hiebei in erster Reihe einheimische Bewerber in Betracht kommen werden. Wie schon erwähnt, wird das Polizeikorps, das Wachmannschaftskorps ein eigenes Korps für sich bilden. Was die hier auch erwähnte Ausarbeitung eines eigenen Statuts für die Polizeidirektion betrifft, womit wahrscheinlich die Dienstesinstruktion für die Mannschaft gemeint sein dürfte, und was auch noch weiters die Bemerkung bezüglich der slowenischen Dienstsprache anbelangt, so sind das Angelegenheiten, welche in den Wirkungskreis der Zentralregierung fallen und bezüglich deren ich heute nicht in der Lage bin irgendwelche Erklärung abzugeben.

Deželni glavar:

Besedo ima gospod poslanec Galle.

Abgeordneter Galle:

Hohes Haus! Ich begrüße mit großer Freude die Ausführungen Seiner Exzellenz des Landespräsidenten Baron Schwarz, welcher gesagt hat, daß bei künftigen Anstellungen von Wachleuten auch hiesige Bewerber in Berücksichtigung kommen werden und daß auch hiesige Petenten Stellung finden werden. Der Antrag des Herrn Abgeordneten Dr. Pegan zielt ja meiner Ansicht nach doch dahin, heimischen Bewerbern, welche nur der Landessprachen mächtig sind, diese Stellen zugänglich zu machen. Zu diesem Zwecke wäre es nach meinem Dafürhalten zweckmäßig, wenn anstatt der letzen Worte des Antrages des Verwaltungsausschusses: »oziroma, da se ustanovi za osobje c. kr. policije v Ljubljani samostojen štatut« usw. der Abänderungsantrag zu stehen käme, den ich namens meiner Klubgenossen stelle und welcher lautet:

»Die hohe Regierung wird aufgefordert, dahin zu wirken, daß die kompetente Behörde

bei einer entsprechenden Anzahl von Stellenbewerbern von dem Verlangen nach Kenntnis der italienischen Sprache absieht.«

Deželni glavar:

Gospodje ste čuli predlog, ki ga stavlja gospod poslanec Galle. Mislim, da ga ni treba še enkrat prečitati. (Klici — Rufe: »Ne!«) Ta predlog stoji v debati.

K besedi pride sedaj gospod poslanec Ribnikar.

Poslanec Ribnikar:

Visoka zbornica! Že v prvi seji tega zasedanja je stavila naša stranka nujni predlog, da naj se uvede za poslovanje c. kr. policije v Ljubljani slovensko poslovanje in slovenski uradni jezik. Predlog je izzvenel v to, da naj se vlada pozove, da to čimpreje izvede. Nujni predlog, kakor naši predlogi sploh, razen predloga dr. Tavčarja, dosedaj še ni prišel v razpravo in zaraditega mi ni bilo mogoče k temu vprašanju zavzeti stališča. Pač pa so gospod dr. Pegan in tovariši stavili nekak sličen predlog, podoben mojemu nujnemu predlogu, vsled česar naj mi bo dovoljeno, da to, kar sem se namenil govoriti k mojemu nujnemu predlogu, povem k predlogu gospoda tovariša dr. Pegana. Mi smo stavili predlog za uvedbo slovenskega uradnega in poslovnega jezika zaraditega, ker se nam v Ljubljani godi po tem novem inštitutu c. kr. državne policije v narodnostnem oziru velikanska krivica. Vlada, ki v zadnjih letih nekako sistematično širi v naših krajih germanizacijo, je tudi c. kr. policijo izbrala za to, da naj bi se iz tega novega državnega urada ustvarila nekaka nemška posest. Nočem navajati posamnih slučajev, ali omenjam naj samo to, da so primorani pri c. kr. policiji v Ljubljani stražniki, ki niti dobro nemško ne znajo, ki so bili sprejeti še od mestne policije, poslušati izključno nemško komando, delati izključno nemške raporte in nemška poročila. In posledica tega je, da je vse poročanje nemško. Zgodili so se slučaji, da stražnik, ki prime kakega hudodelca na cesti, da ga sicer slovensko izprašuje, ali v svojem poročilu mu prekrsti ime in napravi iz »Ivana« »Johann«, iz »Janeza« »Johann«, dalje prekrsti tudi ime ljubljanskih ulic, skratka v vsem tem poslovanju se vidi, da se uvaja dosedaj čisto neznana praksa, ki naravnost bije v obraz pravicam ljubljanskega prebivalstva iz narodnostnega stališča, ampak tudi iz socialno-pravnega stališča, kajti ovadba stražnika je podlaga za nadaljnjo judikaturo in v tem oziru ne postopajo samo stražniki, ki napravljajo nemške ovadbe, ki jih napravljajo v jeziku, ki jim je še nekoliko tuj, čisto napačno, kajti zgodili so se tudi slučaji, da je potem policijsko ravnateljstvo zaslišalo stranke, ki so izpovedale v slovenskem jeziku, ali policijsko ravnateljstvo je napravilo na podlagi slovenskih izpovedb nemške protokole in tisti nemški protokoli so šli potem na sodnijo in na podlagi teh nemških protokolov se je potem dalje razsojalo. Mislim, da so to tako kričeče krivice, ki se gode Slovencem v Ljubljani, da jih ne moremo kratkomalo prezreti. Vpliv, ki ga ima ta germanizacija v c. kr. policiji, ta vpliv se na eni strani čuti že danes tudi pri moštvu. Moštvo se nekako čuti prezirano, vsaj tisto, ki se zaveda svoje slovenske narodnosti, za inšpektorje so nastavljeni nekateri tujci, ki hočejo renomirati z nemščino, prezirajo naše ljudi in v moralnem oziru slabo vplivajo na druge stražnike. Pa tudi občinstvo, ki pride na policijsko ravnateljstvo, se čuti, kakor hitro prestopi prag policijskega ravnateljstva, kakor da je prestopilo na tuje, nemško se ga nagovori in vsak dobi vtis, da ima tukaj nemščina svoje zavetišče in da se je ustavil tukaj nemški birokratizem (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Ki ne pusti šip pobijati!«). Jaz mislim, da bi častiti gospod dr. Lampe s svojimi šipami že lahko molčal. (Veselost — Heiterkeit.) Ta opazka je bila neslana in nima nobenega pomena. Jaz se nisem odtegnil sodniji, kakor je odšel roki pravice nekdo drug. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Novak: »Ga je sodil senat, ne porotniki!«) Jaz bi samo dejal, da je nujna potreba, da se razmere pri policiji v narodnem oziru temeljito izpremene, kajti pozabiti ne smemo tega, da plača Ljubljana 80.000 K letnega prispevka za c. kr. policijo in če je bila policija v narodnem oziru dosedaj dobra, če je bil slovenski poslovni jezik dober pri mestni policiji, ni nobenega vzroka, da se ne bi mogel vpeljati tudi pri državni policiji.

Naša zahteva je torej, da se pri državni policiji razmere izpremene, da se neha zaničevati slovenščino in prezirati Slovence in da se nam tudi tukaj dajo pravice, ki nam gredo. Navedel bom samo en slučaj, ki karakterizira duha, ki veje pri policijskem ravnateljstvu. Zgodilo se je pred kratkim, da je nek tujec vprašal, zakaj ljudje v Ljubljani ob 11. uri že skoro vsi spe in zakaj je tako mirno, in takrat je stražnik št. 39 po imenu Krivic pristopil in izjavil naslednje: »Darüber kann ich gut Aufklärung geben, es herrscht zwischen Slowenen und Deutschen eine solche Gespanntheit, daß ein fremder Deutscher gleich einen Wachmann als Begleiter nehmen muß, deshalb kommen auch keine fremde Deutsche nach Laibach und daher die Verkehrslosigkeit in den Abendstunden.« Torej gospodje, če c. kr. stražnik v Ljubljani v službi daje tujcu tako pojasnilo, mislim, da je to nekaj nečuvenega za duha, ki veje pri policijskem ravnateljstvu, in da moramo mi proti temu z vso odločnostjo protestirati, in izjavljam, da bomo glasovali

za drugi del predloga, v katerem se zahteva, da se ustanovi za osobje c. kr. policije v Ljubljani samostojen štatut, ki uveljavlja tudi slovenski poslovni jezik. (Živahno odobravanje in ploskanje v središču — Lebhafter Beifall und Händeklatschen im Zentrum.)

Deželni glavar:

K besedi se je oglasil gospod deželni predsednik.

Seine Exzellenz Landespräsident Freiherr von Schwarz:

Hohes Haus! Einer der geehrten Herren Vorredner in der jetzigen Debatte hat damit begonnen, daß er auf seinen Dringlichkeitsantrag zu sprechen kam, welcher im allgemeinen von der Einführung der slowenischen Amtssprache bei der hiesigen Polizeidirektion handelt. Dem gegenüber kann ich nur im allgemeinen konstatieren, daß die Sprachenfrage bei der Polizeidirektion gerade so geregelt ist wie bei den anderen landesfürstlichen Ämtern in Krain und daß kein Anlaß vorliegt, in dieser Beziehung eine Änderung eintreten zu lassen. Übrigens muß ich auch darauf aufmerksam machen, daß diese Angelegenheit nicht in den Wirkungskreis der Landesregierung, sondern der Zentralregierung fällt.

Was die behauptete Germanisation und »nemška posest« betrifft, verweise ich auf die Tatsache, daß fast alle Angestellten der Polizeidirektion Slowenen sind, und zwar Krainer. (Poslanec — Abgeordneter Ribnikar: »Junowicz! Ta je iz Šlezije!«)

Dieser ist übrigens dieser Tage versetzt worden und an seine Stelle ist ein anderer Herr gekommen, der auch Krainer ist! Also von Germanisation und »nemška posest« kann man hier wohl nicht sprechen.

Was die Behauptung anbelangt, daß im Parteienverkehre so vorgegangen werde, daß zum Beispiele ein Slowene deutsch abgehandelt wird, so ist das jedenfalls unrichtig. (Poslanec — Abgeordneter Ribnikar: »Ne, to je res, ekscelenca!«)

Jedenfalls unrichtig! Und beruht auf einem Mißverständnis oder auf falscher Information! Bei allen landesfürstlichen Ämtern wird mit jedermann in seiner Muttersprache verhandelt, mündlich und schriftlich. Und wenn eine Erledigung hinausgeht, so bekommt sie auch ein jeder in der betreffenden Sprache. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »To je prav!«)

Was den Vorfall mit dem Fremden anbelangt, so war das jedenfalls eine Ungeschicklichkeit vom betreffenden Wachmann, aber deshalb davon zu sprechen, dieser Vorfall sei charakteristisch — »značilno« — für den ganzen Geist der Polizei, das geht denn doch zu weit. Mir ist es unerfindlich, wie man für die Ungeschicklichkeit eines Einzelnen gleich eine ganze Behörde verantwortlich machen kann.

Im übrigen wundert es mich sehr, daß der Herr Vorredner eine so genaue Kenntnis vom Inhalte der amtlichen Notizbücher hat. (Smeh. — Gelächter. — Poslanec — Abgeordneter Prof. Jarc: »Ima stare zveze!« — Poslanec — Abgeordneter Dr. Lampe: »Ali pa ima tam toliko opraviti!«)

Wenn zum Schlusse behauptet wurde, daß alle Polizeiorgane nur in Triest ernannt und von dort hieher versetzt werden, so muß ich zur Steuer der Wahrheit bemerken, daß, soweit sich das Ministerium nicht selbst die Ernennung vorbehalten hat, jede Ernennung nur auf Grund eines einverständlichen Vorschlages des Statthalters von Triest und meinerseits erfolgt und daß mir auf jede Ernennung und Versetzung von Beamten volle Einflußnahme gewahrt ist. Daß ich dabei auf die sprachliche Befähigung Rücksicht nehme, ist selbstverständlich. (Odobravanje na levi in desni. — Zustimmung links und rechts.)

Deželni glavar:

Besedo ima sedaj gospod poslanec Ribnikar.

Poslanec Ribnikar:

Jaz bi si dovolil podati samo nekatera stvarna pojasnila. Trdilo se je, da se zaslišavanje strank ne vrši na ta način, kakor sem jaz preje omenil. V tem oziru navajam samo stranke Golob, Černe in še neko tretjo stranko, katere imena se pa momentano ne morem spomniti. Dotični akti se nahajajo pri sodišču in iz teh aktov je razvidno, da so bile vse te tri stranke zaslišane v slovenskem jeziku, protokoli so se pa napravili v nemškem jeziku.

Kar se tiče vplivanja germanizacije in duha, ki veje pri policijskem ravnateljstvu, konštatiram samo to, da ravnatelj Künigl, Gersinich in drugi sede provokatorično v kazinski kavarni, kar gotovo ne more vzbujati pri občinstvu zaupanja v njihovo objektivnost.

Deželni glavar:

Besedo ima sedaj gospod poslanec dr. Pegan.

Poslanec dr. Pegan:

Visoka zbornica! Tudi mi nismo popolnoma zadovoljni s poslovanjem naše policijske direkcije. Pri policijskem ravnateljstvu se v narodnem oziru veliko greši ter bi se lahko v tem oziru navedlo več slučajev. Jaz sam sem bil v neprijetnem položaju, da so mi stranke pri sodišču povedale, da niso nikdar izpove-

dale tega, kar je kazal nemški protokol. Jaz materijala nimam pri roki, sem pa na razpolago to povedati pozneje, ko pridem v pisarno in poiščem tisti akt. To se v resnici dogaja, in, gospoda moja, jaz bi rekel, da bogve kako vzgojno ne vpliva na nikogar izmed moštva, če vidi, da so njegovi neposrednji predstojniki Nemci, in če jih vidi vedno pri oknih kazine. Gospoda moja, tudi jaz poudarjam, da to silno slabo vpliva na moštvo, ki to tudi samo priznava. To omenjam samo mimogrede. Sicer pa k našemu predlogu, da naj se policija, ki je namenjena potrebam Ljubljane, ki je v stvarnem oziru podrejena deželni vladi, podredi tudi v osebnih zadevah isti vladi. Policijski uradniki in stražniki naj bodo v štatusu, kjer hočejo, ampak deželna vlada mora imeti toliko ingerence, da se proti njeni volji sploh nihče imenovati ne sme in to bodisi glede uradništva, bodisi glede moštva. Glede moštva zaraditega, ker nam je vendar ležeče na tem, da iščemo pravice pri deželni vladi, bodisi glede imenovanja bodisi glede nepravilnega poslovanja, da iščemo torej pomoči tam, kjer smo, ne pa v Trstu. Štatus naj bo, kakršen hoče, ampak podrejena naj bo policija deželni vladi. Jaz sem za svojo osebo vzel z zadovoljstvom na znanje, kar je gospod deželni predsednik nazadnje rekel, da bo dobila vlada zadosti ingerence za to, da se nastavlja uradništvo, ki odgovarja potrebam tukajšnjih razmer.

Glavna stvar pa je, zakaj sem jaz stavil ta predlog, ta, ker sem izvedel nek konkreten slučaj, da se je popolnoma usposobljenim fantom naše dežele dal odgovor (poslanec — Abgeordneter Dermastia: »To je res!«), da se jih ne sprejme z ozirom na neko določbo tržaškega štatuta ali službene inštrukcije, potem sem šele tisto pregledal, oziroma sem se informiral in se prepričal, da se zahteva znanje italijančšine, ozir. trojezična kvalifikacija. Nam gre za to, da bo našim kranjskim fantom, ki znajo slovensko in nekoliko nemško, omogočeno doma dobiti kruh in da se ne bo zahtevalo znanje italijanščine, ker bi mogli drugače samo Primorci kompetirati za službe v Ljubljani. Ako bodete to dosegli, gospodje, to je vaša stvar. Jaz sem formuliral svoj predlog tako, da se vidi iz njega, da je vsekako potrebno, da se ustanovi za osobje c. kr. policije v Ljubljani samostojen štatut.

Visoka zbornica! Naj omenim končno še nekaj glede vpeljave slovenskega uradnega jezika. Mislim, da mi tega ni treba na dolgo in široko utemeljevati, ker mislim, da policijsko službovanje, posebno v kolikor služi za podlago za nadaljevanje v sodnem postopanju, stvarno silno trpi, če se sili moža, ki zna slovensko popolnoma, nemško pa samo toliko, da občuje z ljudmi, da dela nemške raporte, katere mu morajo potem popravljati pisarniški predstojniki ali višji uradniki, in ki pridejo potem v zveriženi formi pred sodišče tako, da mora moštvo samo priznati, da raport ni bil tak, in to radi tega, ker ni obvladalo jezika. Vse to je že prišlo pri sodišču na dan. Jaz mislim, da je v stvarnem oziru popolnoma utemeljeno, da se uvede za moštvo slovenski jezik. Kako imajo urejeno interno poslovanje, v to se ne vtikam, interno poslovanje naj bo tako, kakršno hočejo imeti uradniki, to nas končno nič ne briga, ampak moštvo naj se nikar ne sili, da bi moralo rabiti za važne raporte jezik, ki ga ne razume ali ne obvlada v toliko, da bi moglo delati pravilne raporte. Stvar radi tega trpi in zato, visoka zbornica, bomo mi prisiljeni glasovati proti predlogu, ki ga stavlja gospod poslanec Galle. Priporočam pa, da visoka zbornica sprejme odsekov predlog. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

Ker ni nihče več oglašen k besedi, je debata zaključena in ima sklepčno besedo gospod referent.

Poročevalec Jaklič:

Visoka zbornica! Gospod deželni predsednik nam je podal nekaj pojasnil, kako je postavljen uradniški štatus pri policiji, dalje je pa tudi odklanjal, da bi imel kaj vpliva na sestavljanje samostojnega štatuta, s katerim bi se uveljavil slovenski poslovni jezik. Jaz bi gospoda deželnega predsednika samo prosil, da bi ves svoj vpliv pri centralni vladi porabil v tem zmislu, da se sinovom kranjske dežele ne bi zabranil vstop v ta policijski kor.

Kar se tiče predloga gospoda poslanca Galleta, ga mi seveda odklanjamo. On govori samo o italijanščini, pusti pa popolnoma prosto roko vladi, oziroma policiji glede nemščine. Če se torej pri policiji stranke zaslišujejo v slovenskem jeziku, protokoli se pa pišejo v nemškem jeziku, je to seveda vse graje vredno. Gospod poslanec Ribnikar je to trdil, gospod deželni predsednik pa zanikaval. Mogoče je, da so se taki slučaji pripetili, vendar pa upam, da bo gospod deželni predsednik v bodoče take reči preprečil.

V ostalem pa v celoti vzdržujem predlog upravnega odseka in prosim, da ga visoka zbornica sprejme.

Deželni glavar:

Bomo sedaj glasovali, in sicer najprej o predlogu gospoda poslanca Galleta.

Ali naj ga še enkrat prečitam? (Klici — Rufe: »Ne!«) Ni treba, torej glasujmo!

Prosim tiste gospode, ki pritrjujete predlogu, ki ga stavlja gospod poslanec Galle, da blagovolite vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Ta predlog je odklonjen.

Sedaj glasujmo o predlogu upravnega odseka.

Prosim tiste gospode, ki se strinjate s predlogom upravnega odseka, da blagovolite vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto, in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Predno bomo šli do nadaljnje točke dnevnega reda, bomo obravnavali nujni predlog gospodov poslancev dr. Novaka, Pirca, Turka in tovarišev, ki je bil vložen v XIV. seji dne 24. septembra 1913 in ki gre na to, da sec. kr. ministrstvo za notranje zadeve naprosi, da izloči v zmislu § 9. zakona z dne 28. decembra 1887., drž. zak. št. 1 iz leta 1888., deželo Kranjsko iz okrožja delavske zavarovalnice zoper nezgode v Trstu in ustanovi v Ljubljani lastno delavsko zavarovalnico.

Dam besedo prvemu predlagatelju gospodu poslancu dr. Novaku, da utemelji nujnost.

Poslanec dr. Novak:

Visoka zbornica! Pritožbe zoper delavsko zavarovalnico zoper nezgode v Trstu so že precej časa na dnevnem redu. Pod vplivom te delavske zavarovalnice v Trstu ne trpijo morda samo podjetniki in obrtniki, marveč trpijo tisti, ki so najrevnejši izmed revežev, to je delavci, ki se jim je pri delu pripetila nesreča, da so izgubili roko ali nogo in so navezani na miloščino, katero jim mora končno prisoditi delavska zavarovalnica zoper nezgode v Trstu. Gospodje, v tem pogledu so pritožbe, ki jih imajo kranjski delavci zoper delavsko zavarovalnico v Trstu, tako mnogoštevilne (Poslanec - - Abgeordneter Dr. Triller: »In upravičene!«), da se mora človeku brez dvoma vzbuditi prepričanje, da pri tej zavarovalnici ni vsak trenutek vse v redu. Gospodje, so zadeve, ki jih delavska zavarovalnica, kar se tiče naših delavcev na Kranjskem, ne reši tri, štiri, pet, šest ali celo osem mesecev. Toliko časa ostanejo delavci brez vsakega prispevka od te zavarovalnice in toliko časa se pusti delavca, ki je leta in leta plačeval svoje prispevke, čakati na pomoč in se ga končno včasih še požene kot navadnega berača. Gospodje, to je tako kričeče, da mora po mojem mnenju vsak dobro misleč človek, ki ima srce za delavstvo, pritrditi nujnosti mojega predloga.

Gospoda moja, niso pa to morda samo nedokazane besede. Za te slučaje ima mestni magistrat ljubljanski točno opremljene vse podatke, pa tudi deželna vlada, obrtni nadzornik v Ljubljani, na katerega so se opetovano obrnili posamezniki pa tudi mestni magistrat za pomoč, in pa tudi namestništvo v Trstu so o tem dobro informirani.

So pa še druge okoliščine, ki govore za naš predlog. Leto za letom dohajajo iz kranjske dežele stotisočaki v Trst, in kaj ima dežela Kranjska od tega denarja, ki je naložen v tržaških hipotekah. Delavska zavarovalnica ima pri tržaškem magistratu naložene velike vsote po 4%, 4½% in po 4¾%, medtem ko nima na Kranjskem naloženega niti vinarja. Povem samo en konkreten slučaj. Tržiška občina je rabila denar za zgradbo šole in se je obrnila na delavsko zavarovalnico v Trstu za posojilo 250.000 K. Ta zavarovalnica je odgovorila, da je pripravljena dati zaprošeno posojilo po 5%, medtem ko ima pri tržaški mestni občini med drugim izposojeno visoko vsoto 600.000 K po 4¾%. Tržiški občini bi torej posodila znesek 250.000 K po 5%, in to za dobo 10 let, ampak samo pod tem pogojem, če cela vojvodina Kranjska za to posojilo garantira. Gospodje,jaz sem bil v prijetnem položaju, takrat v deželnem odboru soglašati s S. L. S., ki je takoj odgovorila, da na Kranjskem za občine take posebne deželne garancije ni potreba, ker mora itak deželni odbor izdati občini dovoljenje za tako posojilo; zadosti garancije je podane v postavno določenih nakladah. Povsem pravilno je deželni odbor odklonil prevzeti garancijo s celim deželnim premoženjem za teh borih 250.000 K, kar je vendar vsekako malenkostna vsota, ki naj bi pritekla vendar enkrat tudi na naše kranjsko ozemlje. Gospodje, od tistega časa, odkar je ustanovljena delavska zavarovalnica zoper nezgode v Trstu, od tistega časa ne pride od vsega tega denarja v naše domače namene niti vinarja. Proti takemu postopanju delavske zavarovalnice so se pritoževali ne samo posamezniki, ampak tudi obrtna zbornica in drugi. Deželni odbor se je tudi že obrnil na to zavarovalnico z vprašanjem, ali ne bi kupila nekaj papirjev naše banke. Odgovorila je: »Mi za Vaše papirje nimamo denarja.« Ko je šlo enkrat za to, da bi se v Litiji zgradile delavske hiše in se je zaprosilo posojilo v to svrho, so odgovorili: »Mi imamo taka načela, da tej prošnji ne moremo ugoditi.« Gospodje, za Tržačane imajo veliko denarja, za nas Kranjce pa samo načela. Skrajna in nujna potreba je, da se visoka zbornica izreče za to, da je predlog v obliki, kakor sem ga stavil, v istini nujen. Prvi del predloga se tiče ministrstva za notranje zadeve, ki se pozivlje, da izloči deželo Kranjsko iz okrožja delavske zavarovalnice zoper nezgode v Trstu in ustanovi v Ljubljani lastno delavsko zavarovalnico. Drugi del se pa tiče prošnje in poziva, da naj deželni odbor

poda c. kr. ministrstvu za notranje stvari pritrdilno poročilo in mnenje o resnični utemeljenosti potrebe lastne zavarovalnice v Ljubljani. Po zakonu mora namreč biti zaslišan deželni odbor, v čegar okolišu je osnovati delavsko zavarovalnico. Prosim torej, da visoka zbornica pritrdi nujnosti mojega predloga. (Odobravanje v središču in na levi. — Beifall im Zentrum und links.)

Deželni glavar:

Bomo torej glasovali. Prosim tiste gospode, ki pritrjujete nujnosti stavljenega predloga, da blagovolite vstati!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Nujnost je sprejeta, in s tem je rešen ta nujni predlog, ki ga odkažem upravnemu odseku.

Sedaj prehajamo k 4. točki dnevnega reda:

4. Poročilo finančnega odseka:

a) o računskem zaključku deželne banke za l. 1912. (k prilogi 127.)

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Pred seboj imamo danes prvič prilogo, ki govori o računskem zaključku deželne banke za prvo poslovno leto 1912. Dovolite mi, da pri tej priliki konštatiram samo neko dejstvo. Gospodje, vsem je gotovo znano, kakšen namen je imela naša stranka takrat, ko je stavila predlog, da se ustanovi deželna banka. Bili smo v zadregi s kreditom za razne melioracije in druge take potrebe, in ravno v tisti seji meseca januarja 1909 smo sklenili, da dežela najame posojilo 10 milijonov kron. Toda ta denar je bil namenjen samo za deželo. Razna druga dela, melioracijska dela na eni strani in komunalne naprave na drugi strani, bi pa morali zavlačevati mnogo let, ko bi dotičnim korporacijam ne dali prilike, da pod kolikor mogoče ugodnimi pogoji dobe primerne kredite. To je bil tudi prvi nagib, da smo stavili dotičen predlog, namreč omogočiti komunalna in melioracijska posojila. V drugi vrsti šele je bil naš namen, omogočiti tudi hipotekarno posojilo, kajti znano je, da take hipotečne banke smatrajo mnogi sloji po deželi kot nekake dobrodelne zavode in zaraditega imajo taki zavodi, kakor n. pr. na Koroškem, jako velike izgube. Ta naša deželna banka je pa sedaj razširila svoj delokrog tudi na druge bančne posle, seveda v jako ozkih mejah, ker dela jako trezno in previdno, da ne bi zašla v špekulacije, in v tem tiči tudi vzrok veselega in jako ugodnega uspeha v prvem poslovnem letu. Zakaj vse to sploh navajam, boste gospodje pozneje sami videli. Dežela je prevzela garancijo za ta zavod, namreč za njegove eventuelne in sploh mogoče rizike in izgube. S to garancijo smo postavili deželno banko na trdna in solidna tla in so tudi njeni papirji pupilarno varni. Dalje omenim mimogrede, da uradniki, ki poslujejo v deželni banki, so deželni uradniki, deželni odbor jih nastavlja, vendar pa je v zmislu štatuta določeno, da mora deželni zbor končno sklepati o tisti vsoti, ki jo mora deželna banka povrniti deželi za plače uradnikom.

Ker imate gospodje poročilo v rokah, bom omenil samo par kratkih opazk.

Kakor vidite, je imela banka čistega dobička 31.120 K 38 h. Ta vsota se sestavlja, kakor imate na drugi strani navedeno.

1. Iz prebitka na obrestih . .	K	3.565·93
2. Pri prometu efektov se je pridobilo	»	24.287·90
3. Na provizijah se je pridobilo	»	3.034·83
4. Na upravnih prispevkih se je prejelo	»	1.925·05
Ako od te vsote odštejemo stroške za upravo, oziroma pripimanjkljaj v znesku	»	676·58
davke v znesku	»	332·29
in odpis inventarja v znesku . .	»	684·46
dobimo vsoto	K	31.120·38

tako, da smemo popolnoma opravičeno računati, da je banka imela čistega dobička, kolikor znaša ta sedaj označena vsota.

Kakor veste vsi gospodje, je banka pričela poslovati z jako skromnimi sredstvi, oziroma ni imela nič prometnega ali obratnega kapitala. Kakor sem slučajno od gospoda ravnatelja zvedel, je bila prva obratna vsota nekako pol milijona kron. S tem je banka pričela in v tem kratkem času, tekom enega leta, je res dosegla sijajne uspehe. Zasluga gre v prvi vrsti previdnosti dotičnih gospodov, ki so imeli opraviti s tem poslom. Pozneje si je banka pomagala z različnimi vsotami, katere je dobila na prometnem trgu s tem, da je izdala za 1,184.900 K 04 h ½% nih titrov, od katerih je do konca l. 1912. odprodala 717.500 K. Kolikor je ravno pri tej točki napravila dobička, ni izkazano, ampak tukaj je takorekoč glavni dobiček, ako stvar prav razumem, ker nisem veščak.

Hipotekarna posojila so znašala 406.600 K. Tukaj naglašam, da naši deželni banki ni prvi namen, delati konkurenco drugim hranilnicam in da deželna banka ni nikdar naredila kakega lova na kake hranilne vloge. Ljudje so sami prinašali vloge, ker so prepričani, da je deželna banka vsled garancije dežele najvarnejši zavod v deželi, ker dežela jamči z

vsem svojim imetjem in vso davčno močjo za vse eventualne izgube. Ravnotako je gospodom, kakor tudi meni znano, da je marsikdo, ki je iskal posojila pri deželni banki, že vse poprej obredel. Za vipavsko občino na primer smo rabili 1 milijon kron posojila, katero smo iskali pri raznih bankah, a smo nazadnje prišli do prepričanja, da se v tako kritičnem času, kakor je sedaj, dobi v deželni banki še najcenejše posojilo. Torej to sem hotel navajati, da ima javnost do deželne banke, akoravno je skoro popolnoma neznana, jako veliko zaupanja.

Po teh splošnih opazkah si dovolim — lojalno izjavljam, da nočem delati nobenih rekriminacij in nočem navajati nobenih imen, ampak si dovolim opozoriti samo na tiste bojazni (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Opravičene!«), katere so gospodje leta 1909., ko se je ta zavod ustanavljal v tej visoki zbornici, izrazili proti ustanovitvi take deželne banke. Torej se je navajalo med drugim tudi to, da bo banka eksperiment in da bi bilo treba takoj spočetka fonda 5 milijonov, ako hoče započeti svoje poslovanje. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »Tiskovna napaka!«). Prosim, tam stoji tiskano: »Ta fond mora znašati najmanj 5 milijonov, ako hočemo, da bo banka kri in meso postala.« Torej ta bojazen se ni uresničila. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Tavčar: »Glavna stvar je, da se previdno postopa, prijatelj!«) Ekscelenca baron Schwegelj, ki je veščak v tem vprašanju, ki ima mnogo izkušenj v tem pogledu, je izrazil razne bojazni, n. pr. da bo režija znašala 100.000 do 150.000 K na leto. Sicer znabiti ni mislil takoj spočetka, ampak morda pozneje. Torej tudi to se ni uresničilo. Če bomo pa pozneje imeli višjo režijo, bomo imeli pa tudi druge dohodke in večji delokrog in vsled tega tudi višji dobiček. Vsi ti strahovi so se torej razpršili v zrak, kakor kaže uspeh prvega poslovnega leta. Neki drug gospod iz središča je takrat omenil — bona fide, ne rečem nič — da bo namreč uspeh te banke ta, da bo vsako leto imela velik primanjkljaj. Ekscelenca baron Schwarz je tudi rekel, da bo imela velik primanjkljaj in je imenoval še mnogo večjo vsoto, kakor pa gospod iz središča. Drug gospod iz središča je pa omenjal, da bo dežela še krvavela pri tej stvari in da bomo tisti, ki za ustanovitev banke glasujemo, to še obžalovali in da bomo še bridko zdihovali. Torej vidite, gospodje, da se to ni zgodilo. Popolnoma z mirnim srcem in popolnoma premišljeno smo stavili dotični predlog ter glasovali zanj in morda danes vsi obžalujemo, da se ta zavod ni ustanovil že pred kakimi dvajsetimi leti. Ekscelenca baron Schwegel je meseca oktobra leta 1909., ko smo razpravljali o štatutu — in jaz javno priznavam, da obžalujem, da smo bili svojčas proti predlogu tovariša Hribarja radi ustanovitve hipotečne banke — rekel, da on samo misli, da sedaj niso ugodne razmere za ustanovitev take banke. Končno smo pa vendar vsi glasovali za ustanovitev in samo zaradi štatuta ter zaradi določb o volitvah v kuratorij smo se razprli. Torej so vse bojazni bile čisto neutemeljene ter vsi strahovi čisto prazni. Gospod dr. Tavčar, dovolite, da mimogrede omenim, ker se je mnogo govorilo o tem v zbornici in v javnosti, da je to nekak strankarski zavod, da tudi temu ni tako. Slučajno imam izpisek hipotekarnih posojil, dovoljenih raznim občinam in raznim korporacijam. Tukaj imate našteta imena in iz teh imen dobite, da pripadajo te korporacije in občine raznim strankam. Med temi se nahaja tudi ljubljanska občina, ki je dobila 1 milijon kron posojila. Iz tega vidite, da deželna banka ni strankarski zavod, ni nikoli bila in upam, da tudi nikoli ne bo.

Torej hipotekarnih posojil se je leta 1912. izplačalo 406.600 K in izdanih je bilo 377 komadov zastavnih listov po 100, 200, 2000 in 10.000 kron. Strank, oziroma korporacij, ki so dobile posojilo, je bilo pa 63, in sicer so dobile tri stranke posojilo na hiše, 60 pa na zemljišče. To v poročilu ni navedeno in zaradi tega to omenjam. Vračujejo se ta hipotekarna posojila, kakor je tu izkazano, v roku od osem do 41½ let. Torej v tem tiči dobra stran tega zavoda, ker posojuje strankam na dolge roke, dočim pridejo hranilnice ob času navala lahko v zadrego, vsled česar morajo odpovedati posojila in s tem spravijo tudi stranke v največjo zadrego, kar pri deželni banki do sedaj ni bilo, kajti pri lanski krizi je ena sama stranka vzdignila 200 K, druge stranke so pa prinesle na tisoče denarja, kar kaže znak solidnosti in trdnosti tega zavoda. Komunalnih zadolžnic se je izdalo v znesku 778.300 K; izdalo se je 24 posojil od 7 na 75 let. Jaz to načeloma odobravam in sem tudi že v tej zbornici stavil predlog, naj deželni odbor ne dovoli zvišanja občinskih doklad, ampak naj preloži nekaj bremen tudi na poznejše rodove. S tem se je res že pričelo in ko bo ljudstvo bolj zvedelo za to banko, in posebno pozneje, ko se bodo kurzi izboljšali in bodo denarne razmere na svetovnem trgu ugodnejše, upam, da se bodo ljudje te deželne banke posluževali v še večji meri, kakor doslej. To, gospodje, sem hotel nakratko omeniti in predlagam sedaj v imenu finančnega odseka te predloge, ki so tiskani v prilogi, namreč:

»Visoki deželni zbor skleni:

1. Računski zaključek kranjske deželne banke v Ljubljani za prvo poslovno leto 1912. z upravnim prebitkom v znesku 31.120 K 38 h se odobri in se računodajalcem podeli absolutorij.

2. Predlogom kuratorija kranjske deželne banke, odnosno deželnega odbora glede razdelitve upravnega prebitka v letu 1912. se pritrdi.

3. V pokritje upravnih stroškov za l. 1913. plača deželna banka deželnemu zakladu 16.000 K.«

Prosim visoko zbornico, da blagovoli pritrditi tem trem predlogom. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Deželni glavar:

Otvarjam debato. K besedi se je oglasil gospod poslanec Jarc.

Poslanec Jarc:

Visoka zbornica! Mislim, da ni nikogar tukaj v zbornici, ki ne bi izrazil svojega zadovoljstva nad tako ugodnim zaključkom deželne banke za prvo leto. Ko se je obravnavala deželna banka v seji dne 15. oktobra 1909, takrat nas je ekscelenca baron Schwegel svaril, pravično je pa tudi izrekel besede, ki se glase (bere — liest):

»Sie brauchen nicht viel, Sie müssen erst den Boden für Ihre Tätigkeit schaffen. Wenn das aber geschieht, dann kann das Institut dem Lande nützen und dann ist der Zweck vollkommen erfüllt, den Sie im Auge haben. Aber Sie müssen sich dessen bewußt sein, daß Sie eine große Verantwortung übernehmen. Wenn dann aber der Erfolg für Sie spricht, werden Sie sich auch mit Stolz darauf berufen können, dieses Werk geschaffen zu haben, dann ist es Ihr Verdienst, diese Angelegenheit durchgeführt zu haben, und wenn auch andere mitgewirkt haben, kann man ja auch das anerkennen.«

Gospodje, veseli smo, da je naša stranka danes v tem položaju, da more lojalno izjaviti, da so tudi zastopniki drugih strank v kuratoriju in direktoriju vršili svojo dolžnost. Mislim, gospodje, da govorim v imenu vse zbornice, ako požrtvovalnim gospodom kuratorija in direktorija, ki so brez krajcarja plačila teden za tednom vršili svojo dolžnost, izrečem zahvalo deželnega zbora in dežele Kranjske. (Živahno odobravanje in ploskanje — Lebhafter Beifall und Händeklatschen.)

Deželni glavar:

Ker ni nihče več oglašen k besedi, je debata zaključena. Ali ima gospod poročevalec kaj omeniti?

Poročevalec dr. Žitnik:

Hvala!

Deželni glavar:

Bomo torej glasovali.

Prosim tiste gospode, ki se strinjate s predlogi finančnega odseka, da blagovolite vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Sprejeto, in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Sedaj bomo pa obravnavali točko 4 d), to je poročilo finančnega odseka:

O prošnjah »Zavoda za pospeševanje obrti na Kranjskem« v Ljubljani za podporo, oziroma denarni prispevek in za pospeševanje obrtno-strokovne literature. (Pet. 122, 133 in 135).

Prosim gospoda poročevalca!

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Zavod za pospeševanje obrti je vložil na deželni zbor začetkom letošnjega leta dve prošnji. V prvi prosi za primeren prispevek za pospeševanje slovenske strokovne literature, ki bi omogočala našim obrtnikom vseh strok izpopolnjevanje svojega strokovnega znanja in dostikrat tudi samoizobrazbo. Znano je, da celo na obrtni šoli nimajo dovolj strokovnih knjig in dotični gospodje, ki bi bili pripravljeni spisati take knjige, ki so nujno potrebne, si tega ne upajo storiti, ker ne dobe nobenega založnika, in zaradi tega se je obrnil zavod za pospeševanje obrti na deželni zbor s prošnjo, da se dovoli v to svrho primeren kredit.

V drugi prošnji pa prosi ravno isti zavod, naj se letni donesek dežele zviša od 8000 na 12.000 K. Gospodje, iz proračuna za leto 1913. je razvidno, da je imel ta zavod leta 1912. primanjkljaja nad 3500 K, kateri primanjkljaj se je prevalil na leto 1913., in mogoče je, da bo primanjkljaj letošnjega leta znašal nad 11.000 kron, po odbitku vseh podpor od dežele, mesta, ministrstev itd. Zavod se je obrnil na vse strani, ampak odgovor je dobil samo od ministrstva za javna dela, ki je dovolilo 1000 kron naknadne podpore za leto 1912. Zavod je moral omejiti tudi svoje delovanje, posebno pa strokovna predavanja, katera so že par mesecev sem popolnoma prenehala. Reči pa moram, ker slučajno jako dobro poznam poslovanje tega zavoda, da zavod krasno uspeva, kakor sploh vsi taki zavodi, in da bi bila velikanska škoda našemu obrtniškemu in kupčijskemu naraščaju, če dežela ne poseže globočje v žep. Finančni odsek je bil torej soglasno prepričan, da je potreba, da se zviša letni prispevek. Deželni odbor je že iz svojega v deželnem proračunu za leto 1913. zvišal ta prispevek od 8000 K na 11.000 K. Finančni odsek

je pa zvišal ta prispevek še za 1000 K. V imenu finančnega odseka torej predlagam:

»Visoki deželni zbor skleni:

Zavodu za pospeševanje obrti na Kranjskem v Ljubljani se s tekočim letom 1913. letni vzdrževalni deželni prispevek zviša od 8000 K na 12.000 kron.«

Prosim visoko zbornico, da temu predlogu pritrdi.

S tem so tudi rešene vse tri prošnje, katere je ta zavod vložil na deželni odbor, oziroma na deželni zbor.

Deželni glavar:

Otvarjam debato. Ali želi kdo gospodov besede?

(Nihče se ne oglasi — Niemand meldet sich.)

Ker ne, je debata zaključena in bomo torej glasovali.

Prosim tiste gospode, ki pritrjujete predlogu finančnega odseka, da blagovolite vstati!

(Zgodi se — Geschieht.)

Predlog je sprejet in s tem je rešena ta točka dnevnega reda.

Prehajamo sedaj k točki 4 b in c, to je poročilo finančnega odseka o računskih sklepih deželnega zaklada za leto 1911. in za leto 1912. O teh dveh točkah bomo obravnavali skupaj, potem bomo pa posebej obravnavali o proračunu deželnega zaklada za leto 1913.

Prosim gospoda poročevalca, da uvede razpravo.

Poročevalec dr. Krek:

Visoka zbornica! Oba računska zaključka, o katerih imam poročati, se končata z deficitom, in sicer oba s precej velikim. O splošni razpravi o teh zaključkih se je v proračunskem odseku to tudi poudarjalo. O tej stvari, kako je to neugodno, sem že govoril. Bila je tudi priložnost tukaj pojasniti, da je vkljub temu naša dežela glede na druge dežele še precej na boljšem. Omenjam pa tukaj, da seveda iz tega ne sledi, da delajmo dolgove, ker jih druge dežele delajo, ampak samo to sledi, če druge dežele ne morejo izhajati brez dolgov, potem je razumljivo, da tudi mi ne moremo. V posameznih deželah imamo mi velike stroške za dolgove. Tako izdaja Nižjeavstrijska po proračunu za leto 1912. za obresti in amortizacijo dolgov 3½ milijona kron, Zgornja Avstrija 1½ milijona kron, Češka, ki je seveda veliko večja kot naša dežela, pa bo veliko več potrebovala, namreč 9,800.000 K, Moravska 7,300.000 K, Galicija 3,900.000 K, Bukovina 1,700.000 K, ampak ti dolgovi po teh deželah z letom 1913. še mnogo naraščajo in pri teh deželah moram še to konštatirati, da z dokladami skoro ne morejo več višje in so v tem oziru, kakor sem že zadnjič s številkami pojašnjeval, popolnoma zabarikadirani. Tudi na to sem že opozoril, ko se je reklo, da delamo z dolgovi, oziroma sem si usodil odgovoriti, da je zanemarjena bila naša dežela in da je za njen napredek neobhodno potrebno bilo nekoliko hitrejšega tempa, ker smo prej predolgo časa zastajali, in za to, da v resnici naša dežela potrebuje napredka, da je vredna napredka in da je bila dotlej zanemarjena, za to moram doprinesti prav kratek dokaz. Gospodje, najprej, kar se tiče izobrazbe. Izobrazba zadnja leta v naši deželi napreduje, in sicer tako, da, kakor lahko statistično dokažem, po statističnih podatkih iz leta 1912., prihaja na eno osebo po pošti dostavljenih devet časopisov. V Zgornji Avstriji jih prihaja po pošti dostavljenih na eno osebo osem, v Bukovini šest, v Galiciji štiri, v Dalmaciji pet, v visoko razvitih sudetskih krajih 11, na Primorskem 11, potem na Štajerskem 12 in v Solnogradu 11. To pribijem — in sicer se je ta napredek pokazal šele zadnje leto — naši ljudje so se tako izobrazili, da devet časopisov po pošti pride na eno osebo, medtem ko imamo jako veliko bralcev časopisov, ki jih ne dobivajo po pošti (Poslanec — Abgeordneter dr. Lampe: »Ali pa tudi v zavojih po več skupaj!«), ampak, ki se jim na dom prinašajo ali ki jih v trafikah itd. kupujejo. Če to dejstvo vpoštevamo, bomo tudi razumeli, da smo mi od leta 1904. sem za skoraj 100% napredovali pri stroških za šolstvo. (Poslanec — Abgeordneter Jaklič: »Čujte!«) V devetih letih torej smo pri stroških za šolstvo napredovali za skoraj sto odstotkov. Ne trdim s tem, da so tudi učiteljske plače v tem razmerju napredovale, ampak šol je več in za izobrazbo se več stori. Naša dežela daje za šolstvo sploh toliko, da pride 4½ K od naše dežele na prebivalca, ker mi izdajamo okrog 2,250.000 K za šolstvo. Tukaj pa štejem zraven tudi obrtno šolstvo in trgovsko šolstvo, sploh vse, kar se izdaja za šolstvo. Za ljudsko šolstvo se izdaja na leto nad 2 milijona kron. Torej 4½ K pride pri nas na osebo za šolstvo. V drugih deželah imamo n. pr. v Nižji Avstriji, odštevši Dunaj, 3 K 77 h. Pripominjam še glede prej omenjene naše številke, da se bo še izdatno povzdignila, in torej je očitek mračnjaštva precej deplaciran proti nam. V Galiciji pride stroškov za šolstvo na osebo 85 h; to je razloček, in zaradi tega je n. pr. splošna kultura, gospodarstvo, veliko drugačno tam, kakor pri nas, zato ni napredka tam. Na Šleskem pride na osebo 7 K 64 h, na Moravskem 7 K 07 h, to so pa dežele, ki stoje na najvišji stopnji.

Druge velikanske stroške nosi naša dežela, kar se tiče zdravja. Dokazano je po zadnjih statističnih podatkih, da je v našem ljudstvu

velika fizična moč, ki se kaže ravno v tem, da naše ljudstvo narašča. Umrljivost je pač večja, kakor je prav; vzrok je velika umrljivost dojenčkov in otrok v prvih letih starosti. Tukaj nas čaka še važna naloga v higienskem oziru. Skrb za otroke bo morala še mnogo intenzivnejša biti v krogih dežele in občinskih zborov. Po statističnih podatkih zadnjih let pa konštatiram sledeče: Najžilavejši in najplodovitejši narod so Jugoslovani: Srbi, Bolgari pa tudi mi. Fizična moč našega ljudstva v tem oziru je največja in vzlic umrljivosti je prebitek prebivalstva vsled rojstev ravno pri teh narodih največji. V tem imamo svojo moč in v tem oziru nas nobeden premagati ne more, pač pa so premagani tisti narodi, ki so v tem oziru zašli na napačna pota in katerih narodna obramba je na slabem. Za javno zdravje in za to, kar je v zvezi z zdravjem, pa žrtvuje naša dežela okroglo 1,300.000 kron. To znese nekako 3 K, nekoliko manj, na osebo. Nižja Avstrija izdaja za zdravstvo na osebo 3 K 70 h, Moravska 3 K 44 h, Šleska 1 K 90 h. Torej več izdaja revna kranjska dežela nego Šlezija.

To sta dva izdatka, ki največ pomenita in največjo vlogo igrata, ker mi v teh izdatkih izvršujemo svoje dolžnosti nasproti narodu.

Sedaj pridem do drugega vprašanja. Deficit v proračunu ni hud, ampak hujši deficit je v ljudstvu, v izseljevanju. Skrb za šolstvo, za izobrazbo je danes živa in ravnotako sem že konstatiral tudi, da je smisel in veselje za šolstvo v ljudstvu tako, da me to s stališča deželnih financ skrbi. Za zdravje tudi več izdajamo, kakor razmerno mnogo bogatejše dežele, ampak vkljub temu narašča izseljevanje. Statistični podatki splošno za Avstrijo nam pravijo, da se je leta 1906. izselilo 134.000 oseb; leta 1908. 56.000; leta 1909. 131.000; leta 1910. 138.000; leta 1911. 190.000 in leta 1912. 128.000 oseb. V teh številkah je izražena beda slovanskega ljudstva v Avstriji, Rusinov, Poljakov, Hrvatov in nas. Prav visoko je število izseljevanj pri nas, in tu nam uradni podatki, ki pa niso prav zanesljivi, ker kdor ne dobi potnega lista, se ne more statistično zgrabiti, dokazujejo, da se je v letih od 1896. do 1911. izselilo 62.241 oseb. To so pa samo izseljenci s potnimi listi, čisto gotovo pa jih je 15 do 20 tisoč več, kajti 25 do 30% se mora računati, da jih gre brez takih pravic, kakor jih zahteva zakon.

Zastavo nosi Kočevje, in sicer slovenski del in nemški del. Kočevje je tukaj zelo na slabem. O tej stvari je gospod prof. Obergföll v listu »Charitas« objavil jako interesanten članek, v katerem poroča, da je iz Kočevja v Ameriki okrog 6000 ljudi. Ena tretjina Kočevarjev je torej v Ameriki. Samo deklet, ki iščejo službe v New Yorku, Brocklynu, San Franciscu itd., je okoli 1000. Potem za Kočevjem pride Novo mesto, ki figurira v izkazu z 9755 osebami. Gospodje, vinski kraji, slabe letine, na druge kulture ljudje še niso vajeni, živine nimajo, nimajo lesa, se selijo. Potem pride na vrsto Logatec s 6361 osebami. Potem Črnomelj z nekaj nad 5000 osebami, toda iz Črnomlja jih je zato tako malo (Poslanec — Abgeordneter Matjašič: »Ker jih ni več da bi se izselili!«), ker so že vsi tam, in drugič pa, kakor sem že omenil, ker jih gre veliko tudi brez potnih listov, Krško jih ima nekoliko manj, samo 3955, potem pa gospodje. je žalostno, da tu nahajamo tudi Kranj, sedež naših krepkih kmetov, s številko 2687, in žalibog tudi kamniški okraj z 2354 osebami. To izseljevanje je žalostno in zaradi tega imamo mi potem to žalostno dejstvo, da smo v zadnjih desetih letih samo za 3·3% naraščali, in to je deficit, ki je hujši in težje pokriti, kakor pa računski deficit, o katerem bi s političnega ali strankarskega stališča rekel, da se žalibog veliko več o njem govori, kakor o tem deficitu vsled izseljevanja. Ta deficit nas mora boleti in sedaj bi jaz sledeče konstatiral: Ako gre lačen Rusin ali Hrvat doli iz Dalmacije, revež, ki ne zna ne brati, ne pisati, in meri korake po tem, kako mu pipa gori (Veselost — Heiterkeit), ako gre ta v Ameriko, ga res žene lakota. Ako pa gre naš človek, moram reči, da razmerje med izobraženim človekom, kakor smo ga mi vzgojili s skupnimi močmi, razmerje, kakor o sebi misli in kar misli, da more doseči, to ga žene ven. Ni v prvi vrsti revščina kriva, to ni res, ampak to, da on svojih sil, svojih mladih krepkih sil, o katerih misli, da mu bodo omogočile napredovanje, da bo kedaj imel kak groš, ne more uporabiti, in da svoje inteligence v naših razmerah ne more uporabiti, to mu rani dušo in ga ne pusti na miru, dokler ne izvrta tistih 200 ali 300 K, da gre v Ameriko. (Pritrjevanje na levi — Zustimmung links.)

Gospodje, ta deficit pomenja, da naša revna kranjska dežela z milijoni podpira v Pulju združeni kapital nemških parobrodnih družb.

Še nekaj! Razvoj naše veleobrti je majhen. Tovarn imamo 145, Bukovina jih ima 110, Dalmacija 79, Češka — recimo da Češka ni dvajsetkrat večja kakor naša dežela — je imela leta 1901. 6203 tovarn, Dol. Avstrija 3327, Sudeti sploh 8490 in celi Sudeti niso dvajsetkrat večji kakor mi. Torej mi smo trikrat na manjši stopnji kakor Čehi. Iz tega sledi: Pri nas ni zaslužka. Bom potem tudi svoj rezultat in političen rezultat povedal. Pri železnicah mi vidimo, — tukaj na jugu je naša dežela tako potisnjena proti morju — in k temu moraš, če hočeš po svetu, — da je naša dežela tudi ena najslabših. Mi imamo na 19·61 km² tal 1 km železnic, pri drugih deželah pa imate sledeče številke: Nižja Avstrija

ima na 1 km² 8·7 km železnic, ki jih cela država vzdržuje in jim pomaga. Tam se živi. Gornja Avstrija ima 11·67 km železnic na km² tal. V Solnogradu pride na km² 17·11 km železnic; na Štajerskem, ki se vendar da primerjati Kranjski po svoji strukturi, na 1 km² 15·43 km železnic; na Primorskem 13·59 km, v Sudetih 8·33 km, tako da imamo samo Dalmacijo, kjer pride na 54·41 km² 1 km železnice. Potem sta še Predarlska in Tirolska, kjer pa je za ceste silno dobro preskrbljeno, in potem Galicija 19·07 km. Torej tudi Galicija je glede železnic na boljšem, kakor mi. (Poslanec — Abgeordneter Dr. Triller: »Ima strategične železnice!«) Ja, prosim, pa vendar vozijo tudi ljudi in blago. Torej tukaj se nam kaže, da je naša dežela zanemarjena. Skrb za železniške zveze je absolutno potrebna in morali bomo na vsak način v tem oziru nadaljevati akcijo, ki smo jo že započeli. Naša dežela je pa vkljub temu aktivna glede svoje trgovske bilance. Leta 1911. je znašal uvoz 141,600.000 K, izvoz pa 222,100.000 K. Izvažamo namreč les, toda les izvažamo, ne da bi ga doma obdelavali. Lesna industrija, ki bi morala pri nas biti na vrhuncu, ta industrija je premajhna. Tukaj moramo zastaviti vse sile, da damo našemu ljudstvu dela in zaslužka. Potem izvažamo nekaj piva, ampak tega je malo, kakor je sploh stvari, ki spadajo v veleindustrijo, silno malo. Več pa pride od poljedelstva, namreč veliko se izvaža živine, zlasti prašičev, in posebno tudi fižola in krompirja. (Poslanec — Abgeordneter Ribnikar: »Gobe!«) Imate prav, tudi gob — poznam to reč.

In sedaj še par podatkov, da sliko popolnim. Naša dežela je v kmetijskem oziru zadaj. Pri nas pridelujemo štiri vrste žita: pšenico, rž, ječmen in oves. Ječmena dobimo povprečno na 1 ha 8·8 met. centa, medtem ko je v Avstriji srednja mera 13. V tem oziru, gospodje, je treba intenzivne kulture, da bodo kmetje pozabili prejšnjo dobo in izrabili vsa moderna načela, umetna sredstva in gnojila in da bodo znali tudi semena sami pridelovati. To je nekaj, k čemur nas silijo številke. Kar se tiče zemlje in podnebja v naši deželi, smo mi v mnogem oziru na boljšem, kakor druge dežele, in to glede na vso kulturo. Imamo visoke planine, kjer se pase živina 2000 do 2400 m nad morjem, imamo južno italijansko podnebje, n. pr. v Vipavi ali v Beli Krajini. Torej tukaj se vidi zanemarjenost in prav nič drugega. Ta reč gre kvišku, ampak manj kakor je šla. Samo pri krompirju je pri nas naša produkcija res, ne rečem na najvišjem vrhuncu, ampak taka, da se lahko meri z drugimi deželami in da se pri nas pridela na 1 ha več krompirja, kakor v drugih deželah. Tukaj je ljudstvo napredovalo, to je pa storilo zato, ker ga uči stara skušnja in ker se ravno krompirja največ pojé. Davek na užitnine je ponehal, mesa se malo, malo uživa. Iz tega, gospodje, se vidi, kaj hočemo. Res, vinarstvo nam tudi malo nese. Tukaj je nemogoče, da bi dežela napredovala glede vinstva tako, da bi se od hektarja dobilo toliko, kakor na Nižje-Avstrijskem. Ostane torej živinoreja, to je piece de resistence. Stvar z lesom moramo pametno urediti in živinoreja, to je tudi nekaj, kar moramo gojiti, in za živinorejo izdati stvari za to, da se povzdigne, to je absolutno potrebno. Tukaj pa imamo mi moč, veliko moč. Gospodje, in tukaj smo mi danes na drugem stališču kakor prej. Po balkanski vojski se bo videlo, da bodo vse države doli rabile plemensko živino. Torej mi moramo skrbeti, da se bo živinoreja povzdignila in redila čista plemenska živina, ker potem bomo za eksport sposobni. S pitanjem živine pri nas ni nič, ker nimamo nobenih sladkornih tovarn. Razen šnopsarije v Novem mestu nimamo nič, zato ne moremo živine pitati, ampak predvsem mora biti naša skrb za plemensko živino in v tem oziru je neobhodno potrebna čistokrvnost, ker sicer se ne more z živino nikamor vun.

Iz teh podatkov, katerim dodam samo še en dodatek, bom napravil potem čisto kratek zaključek. Gospodje, Kranjska dežela ima tem izdatkom primerne tudi dohodke in ti dohodki se kažejo v dohodninskem davku. Za dohodninski davek imamo 13.207 oseb obvezanih in, gospodje, največja številka 8319 se giblje med dohodki 1200 do 2400 K. To so ljudje, ki večinoma komaj žive. Ljudje, ki imajo 2400 K na leto, zlasti v mestih težko izhajajo. Tukaj se vidi, da smo mi na ozkem, na preozkem stališču. Naj kdo reče, kar hoče, stoji, da vre med ljudstvom, ugodno vre, da veje nek duh napredka, želja, da bi si kaj pridobil, ta živi pri delavcu, ampak zemlja mu tega dati ne more in jaz pravim: To zdravo, čvrsto naše ljudstvo, to dobro, pošteno, za izobrazbo sposobno ljudstvo ne smemo pustiti, da izhira v tako majhni deželi. Če se bomo zvezali Slovenci in Hrvatje skupaj, potem pa čez 50 let ne bomo več tožili o deficitu in ne imeli več takih proračunov, kakor ga imam jaz zastopati — želim tudi Ljubljani, da bi bilo takrat naše središče — ampak tisti, ki bo na tem mestu poročal, bo konštatiral: ena najbogatejših dežel v Evropi je naša jugoslovanska domovina. (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Po teh besedah predlagam:

»Deželni zbor skleni:

1. Deželni račun za leto 1911. z razkazom deželne imovine in deželnih dolgov ob koncu leta 1911. se odobri.

2. Deželni račun za leto 1912. z razkazom deželne imovine in deželnih dolgov ob koncu leta 1912. se odobri.«

Deželni glavar:

Prekinem razpravo in bom sejo sedaj zaključil.

Takoj po seji se vrši prav kratka seja verifikacijskega odseka tukaj v zbornici. Prihodnja seja bo jutri ob 11. uri dopoldne s sledečim dnevnim redom: 1. Naznanila deželnozborskega predsedstva, potem pa nadaljevanje današnjega dnevnega reda, v kolikor še ni rešen. Potem naznanila kmetijskega odseka:

a) o zakonskem načrtu glede zagradbe hudournikov Belca, Suha in Slamica v Boh. Beli (k prilogi 131.);

b) glede nastavitve živinozdravnika na Bledu (126/Pet.);

c) o prošnji mestne občine v Ložu za namestitev deželnega živinozdravnika (Pet. 179. in 180.);

d) o prošnji županstva občine Št. Jurij pri Radečah za namestitev deželnega živinozdravnika za radeški okraj s sedežem v Radečah (Pet. 139.).

Seja je zaključena.

Konec seje ob 8. uri 45 minut zvečer. — Schluß der Sitzung um 8 Uhr 45 Minuten abends.

Dodatek — Anhang.

I.

Interpelacija

poslanca Matjašiča in tovarišev do Njega ekscelence gospoda deželnega predsednika barona Schwarza.

Dočim se je preložila večina klancev na Karlovski cesti, so ostali nepreloženi še klanci na državni cesti med Novim mestom in Mirno pečjo in zlasti še klanec pri Biški vasi. Ker je na tej cesti kljub železnični zvezi vedno mnogo prometa, to prometno oviro prebivalstvo občuti jako težko.

Zato vprašamo Vašo ekscelenco:

Kaj misli c. kr. deželna vlada ukreniti, da se odstranijo omenjene prometne ovire?

Ljubljana, dne 2. oktobra 1913.

Matjašič l. r., Jarc l. r., dr. Pegan l. r., M. Dimnik l. r., Dermastia l. r., Košak l. r., dr. Gregorič l. r., Žitnik l. r., Povše l. r., Piber l. r., Ravnikar l. r., Fr. Demšar l. r., Drobnič l. r., J. Lavrenčič l. r., B. M. Perhavec l. r.

II.

Interpelacija

poslanca Matjašiča in tovarišev do Njega ekscelence gospoda deželnega predsednika barona Schwarza.

Dočim se je preložila večina klancev na Karlovski cesti, so ostali v Metliki pri Papičevi hiši in pri Mavričevi hiši.

Ker je na tej cesti nujno potrebno v preložitev omenjenih klancev v zvezi prometa na Metliški kolodvor.

Zato vprašam Vašo ekscelenco:

Kaj misli c. kr. deželna vlada ukreniti, da se odstranijo omenjene prometne ovire?

V Ljubljani, dne 2. oktobra 1913.

Matjašič l. r., Drobnič l. r., Dermastia l. r., dr. Lampe l. r., Jarc l. r., Košak l. r., dr. Pegan l. r., Lavrenčič l. r., dr. Gregorič l. r., Zabret l. r., Povše l. r., Ravnikar l. r., Žitnik l. r., M. Dimnik l. r., Piber l. r., B. M. Perhavec l. r., Fr. Demšar l. r.

III.

Interpelacija

poslancev Jos. Reisnerja, E. Gangla in tovarišev na Njega ekscelenco barona Schwarza v zadevi takozvane doktor Filip Zaplotnikove nemške premijske ustanove.

Z odlokom c. kr. deželnega šolskega sveta za Kranjsko z dne 1. julija 1911, št. 4175, je bila takozvana doktor Filip Zaplotnikova nemška premijska ustanova vzeta c. kr. I. državni gimnaziji v Ljubljani in odkazana c. kr. državni gimnaziji z nemškim učnim jezikom v Ljubljani.

Kakor je razvidno iz odloka c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 18. decembra 1895, št. 3150, je bila ta ustanova določena dijakom nekdanje c. kr. državne višje gimnazije v Ljubljani, torej dijakom današnje c. kr. I. drž. gimnazije v Ljubljani, in sicer vsako leto onemu osmošolcu, ki se je najpridneje in najuspešneje učil nemščine kot učnega predmeta. Isti odlok tudi izrecno navaja, da bi se imelo premoženje te ustanove le tedaj uporabiti za druge namene, in sicer za neko ubožno ustanovo, če bi nemščina na c. kr. višji gimnaziji postala neobvezen učni predmet.

Ker pa je nemščina na I. državni kakor na vseh drugih naših gimnazijah obvezen učni predmet, bo tudi obvezen učni predmet ostala in je celo še v veliki večini učnih predmetov v višjih razredih tudi učni jezik, se je z zgoraj navedenim odlokom iz leta 1911. očividno kršila določba ustanove, kršila pravica I. državne gimnazije in se je gmotno oškodovalo marljivo in podpore vredno slovensko dijaštvo.

Dovoljujemo si vprašati Njega ekscelenco kot predsednika c. kr. deželnega šolskega sveta:

1. Ali so mu ti odloki višje šolske oblasti znani?

2. Ali je pripravljen izposlovati, da se imenovana ustanova odkaže že v tekočem šolskem letu zopet c. kr. I. državni gimnaziji v Ljubljani?

Ljubljana, dne 2. oktobra 1913.

Ribnikar l. r., J. Reisner l. r., dr. Ivan Tavčar l. r., E. Gangl l. r., dr. Fran Novak l. r., Josip Turk l. r., C. Pirc l. r., dr. Triller l. r., Supančič l. r.

IV.

Interpelacija

poslanca Dermastia, Matjašiča in tovarišev do gospoda deželnega glavarja dr. Ivana Šusteršiča.

Podpisani vprašajo, ali je deželni odbor voljan pospešiti zgradbo ceste črez Tančogoro v črnomaljskem cestnem okraju in ali je

voljan ugoditi želji prebivalcev občine Tančegore z ozirom na izpeljavo imenovane ceste.

V Ljubljani, 2. oktobra 1913.

Dermastia l. r., Pogačnik l. r., dr. Vl. Pegan l. r., Fr. Demšar l. r., dr. Ivan Zajec l. r., Vehovec l. r., Drobnič l. r., Ig. Žitnik l. r., Hladnik l. r., Zabret l. r., dr. V. Gregorič l. r., J. Košak l. r., Jaklič l. r.

V.

Interpelacija

poslancev Matjašiča in Dermastia in tovarišev do gospoda deželnega glavarja dr. Ivana Šusteršiča.

Vložen je bil predlog v visoki zbornici za uravnavo potoka Nerajčice v občini Dragatuš. Podpisani vprašajo, v katerem stadiju se nahaja uravnava potoka Nerajčice.

Ljubljana, 2. oktobra 1913.

Dermastia l. r., Matjašič l. r., Vehovec l. r., Žitnik l. r., Povše l. r., Ravnikar l. r., F. Košak l. r., Lampe l. r., Bartol l. r., dr. Ivan Zajec l. r., Jarc l. r., Zabret l. r., Hladnik l. r.

VI.

Interpelacija

poslancev Dermastia, Matjašiča in tovarišev na gospoda deželnega glavarja dr. Ivana Šusteršiča.

Podpisani si usojajo vprašati, ali je deželni odbor voljan nemudoma pospešiti gradnjo ceste Draši—Krmačina—deželna meja in ali je voljan ugoditi pri izpeljavi ceste željam prebivalcev vasi Draši in Železniki.

V Ljubljani, dne 2. oktobra 1913.

Kobi l. r., Dermastia l. r., Košak l. r., Piber l. r., Jarc l. r., Jaklič l. r., dr. Ivan Zajec l. r., Zabret l. r., dr. Pegan l. r., Pogačnik l. r., Drobnič l. r., dr. Krek l. r., Hladnik l. r., Fr. Demšar l. r., Ravnikar l. r., Bartol l. r.

VII.

Interpelacija

deželnih poslancev C. Pirca in tovarišev na gospoda deželnega glavarja.

Poroča se, da so se pri zgradbi železnobetonskega mostu čez Sušico na progi nove kolodvorske ceste Škofja Loka—Trata ustavila betonska dela baje zaradi uporabe slabega cementa, odnosno slabe betonske zmesi, koje trdnost niti iz daleka ne odgovarja tozadevnim predpisom c. kr. ministrstva za javna dela.

Podpisani vprašajo gospoda deželnega glavarja, če je ta vest resnična, in v tem slučaju, kaj namerava ukreniti, da se zasigura solidna izvršitev napominanega mosta.

V Ljubljani, dne 2. oktobra 1913.

Dr. Ivan Tavčar l. r., Ciril Pirc l. r., Josip Turk l. r., E. Gangl l. r., J. Supančič l. r., Fr. Višnikar l. r., dr. Triller l. r., Reisner l. r., Lenarčič l. r., dr. Fran Novak l. r.

VIII.

Interpelacija

poslanca Adolfa Ribnikarja in tovarišev na gospoda deželnega glavarja radi cestne zveze iz Kostanjevice na Žumberak.

Že leta 1908. je cestni odbor kostanjeviški soglasno sklenil, da prevzame občinsko cesto, ki je izpeljana iz Kostanjevice do mejne vasi Ostrc, med okrajne. Svoj sklep je nato odstopil v nadaljnjo sklepanje deželnega odbora in zbora deželnemu stavbnemu uradu. Ker ni bilo nobene rešitve, je zadevo opetovano urgiral cestni odbor sam in tudi kostanjeviško županstvo, četudi zaman. Šele lani se je zopet o njej javno razgovarjalo. Bile so namreč volitve v Kostanjevici. Ob tej priliki je prišel v konstanjeviško župnišče na shod tudi sedanji deželni poslanec Dermastia ter imenom Slovenske Ljudske Stranke obljubil, da bo deželni odbor takoj cesto uvrstil med okrajne in jo popravil, kakor hitro bodo kostanjeviški občani pomedli z liberalnim županom in tajnikom. Pod pritiskom teh in enakih obljub so kmečki volilci, osobito iz vasi proti Hrvatski, odločili premembo pri občinskem zastopu. Na shodu je bil takrat navzoč tudi deželni odbornik dr. Lampe, ki je sicer priznal, da je kostanjeviški okraj gospodarsko zanemarjen, a obenem tudi zažugal, da preje ne bo pomoči, dokler ne pade napredni župan Bučar, kajti z liberalnim županstvom dežela ne občuje. O obljubah teh dveh gospodov je bil sleherni volilec obveščen in ljudstvo je pričakovalo nov občinski odbor kakor Odrešenika.

Prišel je na županski stolec pristaš Slovenske Ljudske Stranke župan Kržičnik, ki se je takoj po nastopu začel potegovati za zgoraj omenjeno cesto. Obrnil se je menda tudi na državnega in deželnega poslanca Hladnika, kateri mu je odpisal, da bo pri prvi seji deželnega zbora predlagal inkorporacijo občinske ceste med okrajne, oziroma deželne. Obljubil je tudi, da bodo imeli Kostanjevčani tekom enega leta krasno cesto na Hrvatsko. To je pisal Hladnik jeseni 1911 ali

začetkom 1912. Pa prišlo je zasedanje in o cesti ni bilo nobenega govora v deželnem zboru. Minula je torej cela vrsta let praznih obljub. Cesta pa je med tem razpadla in je razdrapana, da je groza. Umevno je, da je kostanjeviško ljudstvo razkačeno, ker se ga že tako dolgo pita samo s praznimi obljubami, dasi je omenjena cesta zelo in nujno poprave potrebna. Deželnemu odboru mora biti vendar znano, da je v Kostanjevici že sedaj mnogo prometa s hrvatskimi kraji, katerih prebivalci hodijo semkaj po prodajalniško blago in na semnje. Tudi ima mnogo teh ljudi vinograde na kranjski strani, in to osobito v občini Sv. Križ, deloma tudi v kostanjeviški. Vsa sela, ki spadajo pod občino Kalje, gravitirajo v Kostanjevico, kajti do Jaske, kjer je kotarska oblast, imajo Hrvati sedem ur peš in štiri do pet ur z vozom. Na Brežice preko Bregane pri Samoboru je iz Žumberka do 12 ur hoda in sedem do osem ur z vozom. Cestna zveza na Kostanjevico bi bila v resnici najkrajša, kajti peš-poti ni več nego dve in pol ure. Cesta do sosednje Hrvatske bi zavzemala kakih 8 km, če bi se speljala po sedaj zanemarjeni cesti Kostanjevica—Ostrc, ki meri 5 km. Do meje bi manjkalo le še 3 km.

Sekundarni, a zato nič manj važen pomen te ceste je v zvezi z graščinskimi in zasebnimi gozdi v Opatovi in Veliki gori, katero vprašanje je pereče za cel okraj, ker ni le Kostanjevica vezana na drva in lesni promet iz graščinskih gozdov z Opatove gore, marveč tudi občine Št. Jernej, Cerklje, Sv. Križ in Raka, torej najmanj cel kostanjeviški okraj. Vasi Ostrc, Črešnjevec in Černeča vas, ki leže visoko v hribu, pa se živijo največ s tem, da izpeljujejo drva in les za železniške proge in tavolete z gore v Kostanjevico. Vsled zanemarjene ceste je promet s konji otežkočen, zadnji čas že skoro nemogoč; tako pridejo voli hrvatskih mejašev do veljave. V bližini Kostanjevice so vasi, oziroma kraji, kjer so vinogradi in leže ob tej cesti: Avgustine, Dolšice, Globočice. Tu je tudi vodna žaga. Kostanjevčani in Globočičani vozijo po tej cesti hlevski in umetni gnoj, galico in žveplo za vinograde. Tudi se v jeseni izpelje dokaj vina iz vinogradov v Avguštinah. Izkratka: izredno velik promet je že sedaj po cesti med Kostanjevico in Ostrcem. Menda gre po njej vsak dan 20 do 30 voz. Druge poti ali ceste v goro sploh ni.

Z ozirom na to dovoljujemo si podpisani vprašati gospoda deželnega glavarja:

1. Ali so mu omenjene cestne razmere znane?

2. Ali vé o obljubah, ki jih je na javnem shodu dajal glede tega vprašanja član deželnega odbora?

3. Ali hoče vse potrebno ukreniti, da se cesta iz Kostanjevice do Ostrca podeželi in popravi ter podaljša do Žumberaka?

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

Ribnikar l. r., Reisner l. r., E. Gangl l. r., dr. Triller l. r., C. Pirc l. r., Fil. Supančič l. r., Josip Turk l. r.

IX.

Interpelacija

poslanca Adolfa Ribnikarja in tovarišev na deželnega glavarja v zadevi gradnje deželne ceste od Črnomlja čez Tančogoro v Poljansko dolino.

Cesta, ki naj bi peljala iz Črnomlja čez Tančogoro v Poljansko dolino, je iz Doblič že trasirana, a ne tako, kakor si to želi tamošnje ljudstvo. Cesta je tudi sicer v resnici tako projektirana, da bi šla le po neobljudenih krajih, izognivši se vsaki vasi, dočim bi bilo potrebno, da se cesta izpelje čez Veliko vas in Tančogoro. Sicer pa se belokranjsko ljudstvo pritožuje, da ostaja ta cesta le pri trasiranju in da se je še ne začne dejansko graditi, dasi bi bila za Črnomelj in celo Poljansko dolino velikanskega pomena, osobito sedaj, ko bodo lahko prihajali prebivalci teh krajev na črnomaljski kolodvor.

V interesu tamošnjega ljudstva je, da se cesta čimpreje zgradi, da jih veže s Črnomljem, kjer imajo svoje oblasti, in z bližnjo Hrvatsko, od koder dobijo ceneje koruzo, moko, otrobe in druge stvari za vsakdanji živež, kar je zanje izredno velikega gospodarskega pomena. Ker se ta cesta pred vsakimi volitvami trasira ter plaši občine Tančagora in Poljane, »ako ne bodete nas volili, ne bodemo ceste gradili«, o pričetku gradnje te ceste pa ni še ne duha, ne sluha, vprašajo podpisani deželnega glavarja:

1. Ali so mu tozadevne potrebe Poljanske doline znane?

2. Ali hoče ukreniti vse potrebno, da se ta cesta čimpreje zgradi?

Ljubljana, dne 24. septembra 1913.

Ribnikar l. r., E. Gangl l. r., dr. Triller l. r., Reisner l. r., Fil. Supančič l. r., Josip Turk l. r., C. Pirc l. r.

X.

Nujni predlog

deželnih poslancev dr. Karla Trillerja in tovarišev.

Visoki deželni zbor skleni:

1. C. kr. deželna vlada se naproša, da izposluje na pristojnih mestih takojšnjo uredi-

tev ljubljanske telefonske mreže in razširjenje telefonske centrale, za katera dela je bil že leta 1912. sprejet v državni proračun kredit v znesku 250.000 kron.

2. V formelnem oziru predlagamo, da se temu predlogu prizna nujnost.

V Ljubljani, dne 2. oktobra 1913.

Dr. Ivan Tavčar l. r., dr. Triller l. r., dr. Fran Novak l. r., E. Gangl l. r., C. Pirc l. r., Josip Turk l. r., Reisner l. r., J. Supančič l. r., Ribnikar l. r.

XI.

Nujni predlog

deželnih poslancev dr. Karla Trillerja in tovarišev.

Visoki deželni zbor skleni:

1. C. kr. deželna vlada se pozivlja, da stori nemudoma pri c. kr. železniškem ministrstvu in na drugih pristojnih mestih vse potrebne korake v svrho, da se čimprej izvrši neodložna prezidava južnega kolodvora v Ljubljani v centralni kolodvor.

2. V formelnem oziru predlagamo, da se temu predlogu prizna nujnost.

V Ljubljani, dne 2. oktobra 1913.

Dr. Ivan Tavčar l. r., dr. Triller l. r., dr. Fran Novak l. r., E. Gangl l. r., C. Pirc l. r., Josip Turk l. r., Reisner l. r., J. Supančič l. r., Ribnikar l. r.

XII.

Nujni predlog

deželnega poslanca C. Pirca in tovarišev.

Visoki deželni zbor skleni:

C. kr. deželna vlada se pozivlja, da napravi pri c. kr. osrednji vladi nemudoma vse potrebne korake, da se čimprej podržavi c. kr. poštni in brzojavni urad v Kranju.

V Ljubljani, dne 2. oktobra 1913.

Ciril Pirc l. r., Ribnikar l. r., E. Gangl l. r., Josip Turk l. r., dr. Triller l. r., Reisner l. r., dr. Iv. Tavčar l. r., Supančič l. r., Lenarčič l. r., dr. Fran Novak l. r.

XIII.

Samostalni predlog

posl. Povšeta, Vehovca in tovarišev v zadevi pokončevanja poljedelstvu škodljivih mrčesov.

Po vsej deželi, osobito pa v okraju višnjegorskem, litijskem in žužemberškem je letos črv (hrošč) ne le na njivah, zasajenih s krompirjem, kateri je ves objeden, ampak tudi po travnikih in deteljah neizmerno veliko škodo provzročil, tako da so cele livade povsem uničene, da ni bilo kaj kositi. Treba bo take razjedene ruše nanovo obdelati in zasejati.

Ker je pa nevarnost, da se bo hroščev razvilo na neštete množine in se je bati, da bo prihodnje hroščevo (kebrovo) leto prava katastrofalna nevarnost za naše polje in tudi gozde, je nujno, da se po zgledu postopanja v Franciji z vso silo deluje na to, da se zatre ta kmetijstvu in gozdarstvu skrajno škodljivi mrčes.

Zato predlagam:

Visoki deželni zbor skleni deželnemu odboru naročiti, da v prihodnjem proračunu postavi primerno višji kredit v svrho pokončavanja kmetijstvu škodljivih mrčesov.

Predlog naj se odkaže kmetijskemu odseku v posvetovanje.

V Ljubljani, 2. oktobra 1913.

Vehovec l. r., Zabret l. r., Povše l. r., Ravnikar l. r., Žitnik l. r., J. Hladnik l. r., Bartol l. r., dr. Gregorič l. r., M. Dimnik l. r., I. Piber l. r., Dermastia l. r., Matjašič l. r., Fr. Demšar l. r., Drobnič l. r., Lampe l. r., Perhavc l. r.

XIV.

Samostalni predlog

poslanca Zabreta in tovarišev na deželni odbor.

Pretečeno leto kot lansko leto se je na poljskih pridelkih, kot repi, pesi, kakor tudi na travnikih razmnožilo toliko malih polžev, da so uničili cele njive tega pridelka, kar je v veliko kvar naši živinoreji. Kakor je treba za uničenje hroščev skupnega boja, tako bode treba tudi proti temu mrčesu nastopiti s skupnimi močmi.

Deželnemu odboru se naroča, da prouči, kako uničiti ta mrčes.

Predlog se odstopi kmetijskemu odseku.

Zabret l. r., Fr. Demšar l. r., Jarc l. r., Košak l. r., Ravnikar l. r., Žitnik l. r., dr. Gregorič l. r., J. Hladnik l. r., Vehovec l. r., Povše l. r., Lampe l. r., M. Dimnik l. r.

XV.

Samostojni predlog

poslanca Dularja, Hladnika in tovarišev za povzdigo sadjarstva.

V naši deželi je velikega pomena sadjarstvo. Bolj gorka lega, mila zima in rodovitna tla ugajajo sadnemu drevju. V preteklih letih se je sicer že precej naredilo za povzdigo sadjarstva. Kmetijska družba, razne podružnice, nekatere šole so vzgojile in razdelile že mnogo lepih drevesc. Žalibože zasajajo sadno drevje v večji meri le bolj imoviti posestniki,

ki zmorejo stroške za nakup in saditev drevesc. Tisti, ki bi najbolj potrebovali, da bi si z zasaditvijo sadnega drevja povečali svoje skromne dohodke, nimajo sredstev, da bi nakupili zadostno sadnih drevesc. Mnogi pa tudi nimajo potrebnega znanja, kako je drevesca zasaditi in vzgojevati. Imamo sicer sadjarskega strokovnjaka, ki z veliko vnemo skuša ljubezen do sadjarstva pri naših kmetovalcih vzbuditi. Toda ni mu mogoče, ker je s pisarniškim poslom preobložen, tudi praktično na licu mesta podučevati, kako je treba drevesca vzgajati. Da bi se mogel tak poduk podati in da bi se sploh z večjim veseljem do te lepe kmetijske panoge začeli baviti tudi manjši kmetovalci, predlagajo podpisani:

Visoki deželni zbor skleni:

1. Nastavijo se začasno v krajih, ki so za sadjarstvo posebno ugodni, krajni sadjarji, ki bi pod nadzorstvom odbora kake kmetijske podružnice ali kake druge kmetijske organizacije bili kmetovalcem vedno na razpolago za praktična dela.

2. Dovoli naj se primeren znesek za nagrade onim kmetovalcem, ki bi z veliko vnemo na svojem zemljišču negovali sadjarstvo.

Predlog se naj izroči kmetijskemu odseku.

Ljubljana, dne 2. oktobra 1913.

Zabret l. r., Jos. Dular l. r., B. M. Perhavc l. r., Hladnik l. r., M. Dimnik l. r., Drobnič l. r., Povše l. r., I. Piber l. r., Žitnik l. r., Dermastia l. r., Vehovec l. r., Bartol l. r., Ravnikar l. r., dr. Gregorič l. r., Fr. Demšar l. r.

XVI.

Samostojni predlog

poslancev Dularja, Hladnika in tovarišev za napravo mostu črez Krko pri Cerkljah.

Okrajna cesta od Krškega skozi Cerklje črez brod na Krki do Bušeče vasi v Sv. Križ-Kostanjevico postane po novem cestnem zakonu deželna cesta.

Vobče je javni promet po tej progi že sam na sebi velik. Stalno rabijo to cesto, oziroma brod, občani iz Cerkelj, Sv. Križa pri Kostanjevici in Čateža ob Savi. Domačini obeh obrežnih strani Krke vozijo svoje pridelke le črez brod. To je pa ob času deževja velikokrat cele tedne nemogoče in morajo iti na most v Krški vasi, eno uro daleč, ali pa na most pri Svetem Križu, dve uri daleč.

Večkrat so se pripetile na tem brodu velike nesreče, da so ljudje in živina izginili v valovih. Zato je potrebno, da se zgradi pri Cerkljah most črez Krko. Most bi tudi iz vojaških ozirov bil velikega pomena. Vaščani v Cerkljah so se že s podpisi zavezali precejšnje vsote izplačati, če se most napravi.

Podpisani torej predlagajo:

Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča po strokovnjaku izdelati načrt in proračun za most črez Krko pri Cerkljah. Predlog se izroči upravnemu odseku v poročanje.

V Ljubljani, dne 2. oktobra 1913.

Jos. Dular l. r., Zabret l. r., B. M. Perhavc l. r., Hladnik l. r., M. Dimnik l. r., Drobnič l. r., Povše l. r., Dermastia l. r., Žitnik l. r., Pogačnik l. r., Vehovec l. r., Ravnikar l. r., dr. Gregorič l. r., Fr. Demšar l. r.

XVII.

Samostalni predlog

poslanca Hladnika in tovarišev za napravo deželne ceste II. vrste od Št. Ruperta črez Hom na Gradišče.

Velik del obširne občine Št. Rupert na Dolenjskem je brez zveze s Št. Rupertom in z železnico. Posestniki na Homu, Selih, Vihru in na Gradišču imajo tako slaba kolovozna pota, da morajo, n. pr. 300 kg umetnega gnoja voziti s čveterino. Za kubični meter trdih drv pa ne dobijo na licu mesta niti 1 K. Vsled tega je nemogoč vsak napredek v gospodarstvu. Da se tudi za te kraje odpre svet in se omogoči več kot sto davkoplačevalcem v hribovitih legah občine Št. Rupert spravljati svoje pridelke na svetovni trg, predlagajo podpisani:

Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča izdelati po svojem strokovnjaku načrt za cestno zvezo Št. Rupert—Hom—Gradišče, ki bi se potem nadaljevala do ceste, ki drži od občine Dule na Radeče. Predlog se izroči upravnemu odseku v poročanje.

Ljubljana, dne 2. oktobra 1913.

Pogačnik l. r., Zabret l. r., Hladnik l. r., I. Piber l. r., Jos. Dular l. r., Ravnikar l. r., dr. V. Gregorič l. r., M. Dimnik l. r., Drobnič l. r., I. Žitnik l. r., Vehovec l. r., Fr. Demšar l. r., Fr. Povše l. r., B. M. Perhavc l. r., Dermastia l. r.

XVIII.

Samostalni predlog

poslanca Hladnika in tovarišev radi naprave mostu črez Krko pri Mršečji vasi.

Visoki deželni zbor!

Pri Mršečji vasi v občini Raka je bil nekdaj most črez Krko. Ta most je pa pred nekako 80 leti odnesla voda. Sedaj je na dotičnem mestu brod, ki veže okrajno cesto, držečo iz Št. Jerneja na Rako. Tega broda se ne poslu-

žujejo samo posestniki v Mršečji vasi, ki imajo svoje zemljišče na desnem bregu Krke, ampak ga rabijo tudi vaščani iz Št. Jerneja, Brusnic na eni strani, in iz Rake, Bučke, Studenca na drugi strani Krke. Brod pa promet jako ovira, zlasti ob semanjih dnevih in v ponočnem času. Ob povodnjih pa brod niti voziti ne more in promet za več dni zastane. Z ozirom na to, da je bil na tem mestu že most in da je na desnem bregu zid za most še ohranjen, skleni visoki deželni zbor:

Deželnemu odboru se naroča:

Naj proučuje, kako bi se mogla napraviti zveza črez Krko pri Mršečji vasi, da bi se promet na tej deželni cesti mogel vršiti neovirano.

Predlog se izroči upravnemu odseku v poročanje.

Pogačnik l. r., V. Hladnik l. r., Ravnikar l. r., Drobnič l. r., I. Piber l. r., V. Gregorič l. r., Vehovec l. r., Fr. Demšar l. r., Zabret l. r., Fr. Povše l. r., I. Žitnik l. r., B. M. Perhavc l. r.

XIX.

Samostojni predlog

poslanca Hladnika in tovarišev glede osuševanja travnikov ob Bistrici in ob Mirni v šentrupertski občini.

V občini Št. Rupert je mnogo močvirnih travnikov, na katerih raste slaba, kisla trava. Taki travniki so ob Bistrici pod Kremenom pri pokopališču, pod Praprečem med Mirno in Rakovnikom, v obližju ceste sv. Roka itd. Osuševanje bi ne stalo mnogo, ker bi ne bilo treba vode daleč odpeljavati. Treba bi bilo le po enotnem načrtu delo izvršiti. Ker je velikega gospodarskega pomena, da se pridela več krme in tako zboljšajo dohodki tamošnjih kmetovalcev, zato predlagajo podpisani:

Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da ukaže izdelati čimprej načrt za osuševanje močvirnih travnikov v občini Št. Rupert.

V formalnem oziru se predlaga: ta predlog se izroči upravnemu odseku.

V Ljubljani, dne 2. oktobra 1913.

J. Hladnik l. r., Matjašič l. r., Drobnič l. r., Zabret l. r., Fr. Povše l. r., dr. V. Gregorič l. r., I. Žitnik l. r., Ravnikar l. r., Fr. Demšar l. r., Vehovec l. r., I. Piber l. r., B. M. Perhavc l. r., Dermastia l. r.

XX.

Selbständiger Antrag

des Abgeordneten von Schollmayer-Lichtenberg.

Der § 11 des Gesetzes vom 26. September 1874, L. G. B. Nr. 27, IX. Stück, ist infolge der durch das Gesetz vom 21. Februar 1912, L. G. B. Nr. 22, XII. Stück, geänderten Verhältnisse in der Kategorisierung der öffentlichen nichtärarischen Straßen abzuändern.

I. Der hohe Landtag wolle beschließen, daß der § 11 des Gesetzes vom 26. September 1874, L. G. B. Nr. 27, folgend geänderten Wortlaut erhält:

Bisherige Fassung:

§ 11. Alle zur gewerbsmäßigen Verfrachtung dienenden Lastwägen müssen ohne Rücksicht auf das Ladegewicht bei einer Bespannung von mehr als zwei Pferden mit wenigstens 11 cm breiten Radfelgen versehen sein und tritt diese Bestimmung zwei Jahre nach Kundmachung dieses Gesetzes in Wirksamkeit.

Die zur Bewältigung größerer Neigungen oder bei Elementarunfällen gemieteten Vorspannpferde werden zur normalen Bespannung nicht eingerechnet.

Auf Wirtschaftsfuhren findet die Bestimmung über breitere Radfelgen keine Anwendung.

Beantragte Änderung:

§ 11. Die Räder der zur Lastenverfrachtung dienenden Wagen müssen ohne Rücksicht auf das Ladungsgewicht und die Bespannung eine Felgenbreite von mindestens 12 cm haben und tritt diese Bestimmung zwei Jahre nach der Kundmachung in Kraft.

Dieser Absatz entfällt ganz.

Auf Wirtschaftsfuhren, das sind jene Fuhren, welche ausschließlich nur zum Betriebe der eigenen Wirtschaft und zur Verführung der eigenen land- und forstwirtschaftlichen Erzeugnisse für den eigenen Bedarf dienen, finden obige Bestimmungen keine Anwendung.

II. Der hohe Landtag wolle den Landesausschuß beauftragen, für diese Novelle die Allerhöchste Sanktion zu erwirken.

Heinrich von Schollmayer-Lichtenberg m. p., Dr. Ferdinand Eger m. p., Barbo m. p., Mulley m. p., Margheri m. p.

XXI.

Interpelacija

poslanca Bartola in tovarišev do gospoda deželnega glavarja.

Vložena je prošnja pri deželnem odboru o uravnavi potoka Bistrice, ki teče po občini Sodražica proti Ribnici ter dela veliko škodo na poleg ležečih parcelah.

Gospoda deželnega glavarja si usojamo vprašati, v kakem stadiju se imenovana zadeva sedaj nahaja.

V Ljubljani, dne 2. oktobra 1913.

Bartol l. r., dr. Vl. Pegan l. r., J. Košak l. r., Zabret l. r., Vehovec l. r., Fr. Povše l. r., Ig. Žitnik l. r., Ravnikar l. r., Ev. Jarc l. r., J. Hladnik l. r., dr. V. Gregorič l. r., Dermastia l. r., dr. Ivan Zajec l. r., Jaklič l. r., Fr. Demšar l. r., Drobnič l. r., Pogačnik l. r.

XXII.

Interpelacija

poslanca Perhavca in tovarišev na gospoda deželnega glavarja zaradi deželne živinske zavarovalnice.

Že večkrat se je vprašanje živinskega zavarovanja razpravljalo v deželnem zboru in je dobil deželni odbor naročilo, da to velevažno zadevo proučuje in stavi primerne predloge.

Vprašamo gospoda deželnega glavarja:

Kako daleč je uspelo to delo pri deželnem odboru?

B. M. Perhavc l. r., dr. Vl. Pegan, l. r., J. Košak l. r., Zabret l. r., Fr. Povše l. r., M. Dimnik l. r., Ig. Žitnik l. r., Matjašič l. r., Kobi l. r., Piber l. r., Pogačnik l. r., Barbo l. r., Jaklič l. r., Fr. Demšar l. r., Vehovec l. r., Lavrenčič l. r., Hladnik l. r., Ev. Jarc l. r.

XXIII.

Interpelacija

poslanca Perhavca in tovarišev na gospoda deželnega glavarja glede regulacije reke Vipave v Vipavski dolini.

Ker vprašanje reke Vipave vedno bolj pereče postaja, posebno zadnje dve leti, ko pogoste povodnji preplavljajo rodovitna polja ter provzročajo zlasti po njivah, kjer letos radi obile moče niti glavni poljski pridelek, turšica ne bo zorela, bodo s tem Vipavci občutno zadeti.

Deželni zbor je v zasedanju 16. februarja leta 1912. soglasno sprejel resolucijo podpisanega, ki se glasi:

Deželnemu odboru se naroča, naj vse potrebno ukrene, da se v prihodnjem zasedanju more deželnemu odboru predložiti načrt zakona za uravnavo reke Vipave.

Podpisani vprašamo deželnega glavarja:

1. Ali bode deželni odbor še v tem zasedanju predlagal načrt zakona za uravnavo reke Vipave?

2. Ako ne, iz katerih vzrokov se to ne bode zgodilo.

Ravnikar l. r., M. B. Perhavc l. r., Vehovec l. r., Fr. Povše l. r., dr. Vl. Pegan l. r., Drobnič l. r., Piber l. r., dr. V. Gregorič l. r., Pogačnik l. r., Dermastia l. r., Matjašič l. r., Fr. Demšar l. r., Žitnik l. r., Lavrenčič l. r.

Katoliška Tiskarna v Ljubljani.